

MONETÁRIS STATISZTIKAI
KÉZIKÖNYV
2012

MAGYAR NEMZETI BANK

**MONETÁRIS STATISZTIKAI
KÉZIKÖNYV
2012**

Monetáris statisztikai kézikönyv

2012

A 2005-ben megjelent kiadványt 2012-ben átdolgozta: Bágyi Olga, Fülöp Zénó, Némethné Székely Edina, Németh-Varga Dániel, Rusznák Gabriella, Varga Edit, Zsinka Edit

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: dr. Simon András

1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

ISBN 978-615-5318-00-9 (on-line)

Tartalom

1. Bevezetés	5
1.1. Az MNB által készített monetáris statisztikai publikációk	5
2. Statisztikai alapfogalmak	8
2.1. Mérlegstatisztika	8
2.1.1. Belföldi és külföldi gazdasági egységek	8
2.1.2. Gazdasági szektorok és alszektorok	9
2.1.3. Nemzetgazdasági ágazatok	13
2.1.4. Instrumentumok	13
2.1.5. Aggregált és konszolidált mérleg	18
2.1.6. Pénzmennyiségek és a monetáris bázis	18
2.1.7. Értékelési elvek	20
2.1.8. Állományváltozások és tranzakciók	20
2.1.9. Szezonális igazítás, rövid bázisú indexek	22
2.2. Kamatstatisztika	23
2.3. Jegybanki kamatok	28
2.4. Pénz- és devizapiac	29
3. Adatközlések	31
3.1. Mérlegek, pénzmennyiségek	31
3.1.1. Lejáratok kategóriái	31
3.1.2. Szezonális igazítás	31
3.1.3. Az MNB statisztikai mérlege (1.a.1, 1.a.2, 1.a.3, 1.a.4 táblák)	32
3.1.4. Az MNB átlagmérlege (1.a.5 tábla)	34
3.1.5. A monetáris bázis és összetevői (1.b.1 és 1.b.2 táblák)	36
3.1.6. Az egyéb monetáris pénzügyi intézmények összevont mérlege és a hitelintézetek összevont mérlege (2.a.1, 2.a.2, 2.a.3, 2.a.4 és 2.b.1, 2.b.2, 2.b.3, 2.b.4 táblák)	37
3.1.7. A monetáris pénzügyi intézmények konszolidált mérlege (3.1, 3.2, 3.3 és 3.4 táblák)	39
3.1.8. A pénzmennyiségek és az M3-on kívüli eszköz- és forrásoldali aggregátumok (4.1, 4.2, 4.3, 4.4 és 4.5 táblák)	40
3.1.9. A konszolidált mérleg tételeinek további bontásai (5.1–11.2 táblák)	42
3.2. A hitelintézetek nem pénzügyi vállalatokkal szembeni hitelei nemzetgazdasági ágazatok szerint	43
3.3. A nem pénzügyi vállalati és a háztartási szektor hiteleinek és betéteinek kamatlábai	44
3.3.1. Aggregált átlagképzési módszertan a kamatstatisztikában	45
3.3.2. Támogatott hitelkonstrukciók kezelése a kamatstatisztikában	46

3.3.3. A kormány által bevezetett fizetéskönnyítő program keretében alkalmazott hitelkonstrukciók kezelése a kamatstatisztikában	46
3.3.4. Szezonális igazítás a kamatstatisztikai adatok esetében	47
3.3.5. A látra szóló és folyószámlabetétek, valamint a folyószámlahitelek kezelése	47
3.3.6. Bizalmasság kezelése a kamatstatisztikában	47
3.3.7. Az adatok forrása	48
3.4. A háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány összetétele	49
3.4.1. A publikáció jellemzői, az adatok tartalma	49
3.4.2. Az adatközlés szerkezete, az adatok tartalma	49
3.4.3. A hitelportfólió megoszlása minősítési kategóriák szerint	49
3.4.4. A hitelportfólió megoszlása fizetési késedelem szerint	49
3.4.5. A tárgynegyedévben folyósított lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelek megoszlása hitelfedezeti arány (LTV) és hitelcél szerint	50
3.4.6. A tárgynegyedévben fennálló tőketartozás a lakáscélú és a szabad felhasználású jelzáloghitelekre vonatkozóan hitelfedezeti arány (LTV) szerint	50
3.4.7. A háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány alakulása	50
3.5. Jegybanki kamatok	50
3.6. Pénz- és devizapiaci adatok	51
3.6.1. Pénzpiaci adatok	51
3.6.2. Devizapiaci adatok	51
3.7. Befektetési alapok nettó eszközértéke	52
3.8. Biztosítók statisztikai mérlege	52
4. Összefüggések más statisztikákkal	54
5. Jogi keretek	55
6. Hivatkozások	56
7. Törvények, rendeletek	57

1. Bevezetés

A kiadvány célja, hogy általános tájékoztatást adjon a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által közzétett monetáris statisztikai adatok köréről, továbbá, hogy a monetáris statisztikák felhasználását és helyes értelmezését megkönnyítse. A bevezetésben röviden ismertetjük a monetáris statisztika fő célját, termékeit, vázoljuk az MNB-n belüli és nemzetközi alkalmazási területeit, valamint megemlítünk néhány hasznos hivatkozást a monetáris politika vitele, illetve a pénzügyi stabilitási elemzések iránt érdeklődő olvasó számára. A 2. fejezet bemutatja a monetáris statisztikai jelenségek leírására használt olyan alapfogalmakat, mint a gazdasági szektorok és az instrumentumok. A fejezet kitér az adatok megjelenítésének olyan eszközeire, mint az állományok, az állományváltozások megbontása, a szezonális igazítás, a rövid bázisú indexek, az összevont és konszolidált szektormérlegek, a kamatstatisztika értelmezéséhez az új szerződés, a szerződéses kamatláb, az évesített kamatláb, a hitelköltség-mutató fogalma stb. A 3. fejezet ismerteti az MNB honlapján közzétett monetáris statisztikai adatok, idősorok tartalmát, szerkezetét és az értelmezésükhöz szükséges további információkat. A 4. fejezet röviden összefoglalja az MNB által publikált értékpapír-statisztikával és a pénzügyi számlákkal való összefüggéseket, míg az 5. fejezet az MNB statisztikai tevékenységének jogi kereteiről ad tájékoztatást.

A monetáris statisztika fő célja a jegybank monetáris politikai, valamint a pénzügyi stabilitás fenntartására irányuló tevékenységének statisztikai adatokkal való ellátása. A monetáris statisztikai adatokat az MNB döntéshozóin túl a makrogazdaság vizsgálatával foglalkozó elemzők, a befektetők, valamint számos hazai és nemzetközi szervezet is felhasználja. A monetáris statisztikai adatok alakulásáról a gazdasági sajtó rendszeresen beszámol. A sajtó munkáját az MNB az adatoknak a honlapján (www.mnb.hu) történő közzététele mellett az új adatok megjelenésével együtt kiadott statisztikai tárgyú sajtóközleményekkel is támogatja.

Magyarország európai uniós tagságával együtt a Magyar Nemzeti Bank a Központi Bankok Európai Rendszerének (KBER) tagja lett. Az unióba való belépéskor Magyarország vállalta, hogy csatlakozik az eurozónához is, ami egyúttal azt a kötelezettséget rója az MNB-re, hogy statisztikai tevékenységét az Európai Központi Bank (EKB) előírásaihoz igazítsa.

Az MNB 1999-ben kezdte meg statisztikáinak átalakítását a belföldi felhasználói igényeknek, valamint az uniós tagságból származó követelményeknek megfelelően. A fejlesztési folyamat egy szakasza lezárult, aminek egyik eredményeként az MNB monetáris statisztikai tevékenységét tekintve megfelel az EKB előírásainak és szabványainak.

A monetáris statisztika fő terméke a mérlegstatisztika, amely a gazdaság monetáris pénzügyi szektorának, azaz a pénzügyteremtésben aktív szerepet játszó gazdasági szereplőknek a pénzügyi eszközeit és forrásait mutatja be.

1.1. AZ MNB ÁLTAL KÉSZÍTETT MONETÁRIS STATISZTIKAI PUBLIKÁCIÓK

1. A monetáris pénzügyi intézmények mérlegei és a pénzmennyiségek című statisztikai idősor, amelyben külön bemutatásra kerülnek az alábbi mérlegek:

- az MNB statisztikai mérlege;
- az egyéb monetáris pénzügyi intézmények összevont mérlege;
- a hitelintézetek összevont mérlege;
- a monetáris pénzügyi intézmények konszolidált mérlege. (A konszolidáció ebben az esetben azt jelenti, hogy a monetáris pénzügyi intézmények szektorába tartozó szervezetek egymással kötött ügyleteit páronként töröljük. Ez alól kivétel a részvények állománya, a részesedésekkel ugyanis nem konszolidálunk.)

2. Egyéb mérlegstatisztikák:

- biztosítók mérlege;
- befektetési alapok mérlege.

3. Kamatstatisztikák: a mérlegstatisztika mellett a másik fontos monetáris statisztikai termék „a pénz áráról”, azaz a hitelintézetek által egymással, valamint a gazdaság egyéb szereplőivel szemben alkalmazott kamatlábakról szóló adatközlés.

4. Kapcsolódó statisztikák: az alapstatisztikákon kívül az MNB további adatokat is közzétesz:

- a pénzügyi kamatláb és devizapiaci forgalmi adatok;
- az MNB által alkalmazott kamatlábak,
- a nem pénzügyi vállalatok hitelállományai nemzetgazdasági ágazatok szerint;
- a monetáris pénzügyi intézmények hitel- és betétállományain felhalmozott kamatok;
- a háztartásoknak nyújtott fogyasztási hitelek állománya a felhasználás célja szerinti részletezésben;
- a lakáscélú hitelek állománya szektor, deviza és lejárat szerinti bontásban;
- a nem pénzügyi vállalatok és a háztartások havi finanszírozása belföldi hitelintézeti és előzetes értékpapíradatok alapján;
- a háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány összetétele.

Az adatok elsődleges felhasználói a Magyar Nemzeti Banknak a monetáris politikai döntések előkészítésében szerepet játszó, valamint a pénzügyi stabilitásért felelős szervezeti egységei. A monetáris statisztikai adatok fontos forrást képeznek a pénzügyiszámla-statisztika összeállításában is (lásd MNB, 2008).

Magyarország 2002 óta az inflációs célkövetés rendszerét alkalmazza. Ebben a rendszerben az MNB által készített inflációs előrejelzés játssza a közbülső cél szerepét. A rövid, három hónapos futamidejű pénzügyi (elsősorban az állampapírpiazi) kamatok képezik az MNB operatív célját, melyet kéthetes irányadó kamatával képes befolyásolni. Az MNB korlátozza az egynapos bankközi ügyletek kamatszintjének eltérését az irányadó kamatszinttől (e mechanizmus vizsgálatához lásd Erhart, 2004). Ebben a rendszerben a különféle monetáris statisztikai adatok – a monetáris pénzügyi intézmények mérlegei, a monetáris bázis, a különféle pénzmennyiségek, a háztartásokkal, illetve a nem pénzügyi vállalatokkal szemben alkalmazott kamatok stb. – a monetáris politika indikátorai közé tartoznak. Mivel a végső, illetve a közbülső célokra vonatkozó információk a szükségesnél ritkábban (negyedévente) állnak rendelkezésre, kulcsfontosságú a várható gazdasági folyamatok és így a monetáris politika végső, illetve közbülső céljait jellemző adatok várható alakulásának előrejelzése. Ezen előrejelzések alapjául szolgálnak az indikátorok (lásd MNB, 2006).

A kamatstatisztikából gyűjtött adatok lehetővé teszik annak vizsgálatát, hogy a jegybanki kamatláb változása milyen változásokat vált ki azokban a kamatlábakban, amelyekkel a piaci szereplők – például a háztartások, illetve a nem pénzügyi vállalatok szembesülnek. A folyamat gyorsaságának és terjedelmének ismerete alapvető fontosságú a monetáris politika gazdaságra gyakorolt hatásának megértéséhez. A kamatlábakban bekövetkezett változások befolyásolják a tőke költséget, és így meghatározzák a befektetési döntéseket, illetve a jelen és a jövőbeni fogyasztás közötti választást. A kamatstatisztika használatával lehetővé válik a szélesebb értelemben vett pénzmennyiség megtérülési rátájának összehasonlítása az alternatív eszközök megtérülési rátáival. Ebből lehet következtetni a monetáris és a nem monetáris eszközök közötti váltásokra, valamint elemezni a szektorok kamatbevételeit és kamatkiadásait, és ezen keresztül a jövedelmüket.

A kamatstatisztika segítséget nyújt a monetáris szektor strukturális változásainak, valamint pénzügyi stabilitásának elemzéséhez. A kamatadatok ismeretében elemezhető a hitelintézetek kamatkülönbözete, ezáltal jövedelmezősége is, és feltekinthetők a pénzügyi rendszer stabilitását veszélyeztető jelenségek is (lásd Horváth et al., 2004 és MNB, 2011).

1. táblázat

A kamatstatisztika felhasználási módjai

	Az elemzés típusa						
	Monetáris transzmisszió				Monetáris elemzés		Pénzügyi stabilitás
	Kamatcsatorna			Hitelcsatorna			
	Kamattranszmisszió	Helyettesítési hatás	Jövedelmi hatás	Külső finanszírozási prémium	Pénzkereslet	Hitelkereslet	A bankszektor versenyképessége, jövedelmezősége
A hó végi állományokra vonatkozó kamatadatok			X		X	X	X
Az új szerződésekre vonatkozó kamatadatok	X	X		X	X	X	X

A hazai felhasználók mellett az MNB különböző nemzetközi szervezetek részére is rendszeresen, általában havi gyakorisággal szolgáltat monetáris statisztikai adatokat:

- az Európai Központi Bank (EKB),
- az Európai Unió Statisztikai Hivatala (EUROSTAT),
- a Nemzetközi Valutaalap (IMF),
- a Nemzetközi Fizetések Bankja (BIS),
- a Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete (OECD),
- az Európai Bizottság (EB),
- a svájci jegybank (SNB) számára.

2. Statisztikai alapfogalmak

2.1. MÉRLEGSTATISZTIKA

Az adatok nemzetközi összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében az MNB egységes, nemzetközileg elfogadott fogalmakat, osztályozásokat és összeállítási eljárásokat alkalmaz. Minthogy Magyarország az Európai Unió tagja, és a belépés során kötelezettséget vállalt arra, hogy csatlakozik az eurozónához, a szabványok között elsőbbséget élveznek az EKB-nak a monetáris pénzügyi intézmények konszolidált mérlegére, illetve a kamatstatisztikára vonatkozó rendeletei (EKB, 2004; EKB, 2008; EKB, 2010), valamint az azok kiegészítéséül szolgáló kézikönyv, illetve útmutató (lásd EKB, 2011; EKB, 2001). Az EKB-előírások mellett a szabványok további forrása a Nemzetközi Valutaalap módszertana (IMF, 2000), valamint a nemzeti számlák rendszerének két alapidokumentuma az SNA 1993 (UN, 1993) és az ESA 1995 (EUROSTAT, 2002).¹ Az összes szabvány és előírás egyöntetűen a nemzeti számviteli szabályok alapján összeállított információk használatát tételezi fel. Magyarországon ugyanúgy, mint a legtöbb országban, az egyes esetekben nem lehet megteremteni az összhangot a szabványokban használt elvek és meghatározások, valamint a nemzeti számviteli szabályok (Szmt., 2000; Szkr., 2000; Mnbkr., 2000) között. Ezért a monetáris statisztika és a nemzetközi előírások között kisebb eltérések keletkeznek.² Ezekkel a megkorlátozásokkal kimondható, hogy a monetáris statisztikai meghatározások tartalmilag és elnevezésüket tekintve is összhangban vannak a nemzetközi szabványokkal és a Központi Statisztikai Hivatal által használt meghatározásokkal.

2.1.1. Belföldi és külföldi gazdasági egységek

Egy-egy intézmény akkor tekinthető gazdasági egységnek, ha saját jogon rendelkezhet javakkal (eszközökkel), lehetnek tartozásai (forrásai), gazdasági tevékenységet folytathat, és gazdasági műveleteket (a továbbiakban tranzakciókat) végezhet, illetve szerződéses viszonyba léphet más gazdasági egységekkel. Fő típusaik – gazdaságstatisztikai szempontból – a gazdasági társaságok, azaz a vállalatok, a jogi személyiséggel nem rendelkező vállalkozások, az állami szervezetek, a nem nyereségérdekelt (a továbbiakban nonprofit) intézmények, továbbá a magánszemélyek által alkotott gazdasági egységek, a háztartások.

Egy adott országban rezidensnek vagy belföldinek minősül minden olyan természetes és jogi személy, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akire, illetve amelyre teljesül az a feltétel, hogy alapvető gazdasági érdeke (állandó lakhelye, székhelye, telephelye, termelése stb.) az adott ország gazdasági területéhez kapcsolódik.

A meghatározásból következik, hogy belföldinek minősül az a gazdasági egység, amely valamely gazdasági tevékenységet tartósan – egy évnél hosszabb ideig – végez az ország gazdasági területén. Természetes személy esetében az, aki az adott ország gazdasági területén legalább egy éven keresztül tartózkodik, illetve szándékai szerint tartózkodni kíván.³ A gazdasági terület nem tartalmazza az idegen államoknak és nemzetközi szervezeteknek az adott államba beékelte területét (a kormányzati, diplomáciai, katonai stb. képviseleteket, illetve a kormányzati szintű kereskedelmi, kulturális képviseleteket), jöllehet ezek földrajzilag az ország közigazgatási határain belül találhatóak. Összefoglalva: belföldinek számítanak azok a gazdasági egységek, amelyeknek állandó lakhelye, telephelye, termelése stb. Magyarország gazdasági területén van – így például a kizárólag külföldi partnerekkel ügyleteket végző, magyarországi helyszínen bejegyzett, speciális célú vállalatok (az SCV-k) is.

Azok a gazdasági egységek, amelyek nem elégítik ki a fenti feltételeket, **külföldinek** vagy **nem rezidensnek** minősülnek.

¹ 2014-től hatályba lép az ESA 2010 és az SNA 2008, amelyek implementációja folyamatban van.

² Lásd például a repo típusú ügyletek kezelését (2.1.4. fejezet).

³ Kivéve a tanulmányokat folytatókat, illetve a gyógykezelésben részesülőket.

2.1.2. Gazdasági szektorok és alszektorok

A makrogazdasági statisztika a nemzetgazdaság gazdasági szereplőit gazdasági céljaik, működésük, tevékenységük jellege szerint csoportosítja, szektorokba és alszektorokba sorolja. Az egyes gazdasági egységek szektorba sorolásához mindig fő tevékenységük szolgál alapul – emellett persze többféle, eltérő jellegű tevékenységet is végezhetnek. A gazdaság legfontosabb szereplői az üzleti haszon érdekében termelő vagy szolgáltató tevékenységet folytató vállalatok. A pénzügyi folyamatokban játszott meghatározó szerepükre tekintettel, a statisztika a vállalatok csoportján belül a pénzügyi tevékenységgel foglalkozó gazdasági egységeket külön szektorba sorolja. Így külön-külön szektort alkotnak a pénzügyi és a nem pénzügyi vállalatok. Az MNB statisztikai közleményeiben a szektorok és alszektorok megnevezése után feltüntetjük a csoport SNA 1993 szerinti kódját is, pl. „Nem pénzügyi vállalatok (S.11)”. Néhány esetben előfordulhat, hogy a publikációban megjelenő csoportosítás eltér az itt leírtaktól. Az ilyen esetekben az SNA-kódok kombinációjával vagy egyéb magyarázattal írjuk le az adott csoport tartalmát.

A fő tevékenységként pénzügyi közvetítést végző vagy a pénzügyi közvetítést elősegítő szolgáltatásokat nyújtó vállalatok alkotják a **Pénzügyi vállalatok (S.12)** szektorát. A szektor magában foglalja a monetáris pénzügyi intézményeket – a központi bankot, a hitelintézeteket, valamint a pénzpiaci alapokat –, a biztosítókat, az egészség-, öngyelemező és nyugdíjpénztárakat, a befektetési vállalkozásokat, továbbá a pénzügyi közvetítést elősegítő egyéb intézményeket.

A **Monetáris pénzügyi intézmények (S.121+S.122) (MPI)** csoportját a központi bank és az egyéb monetáris pénzügyi intézmények együttesen alkotják. A monetáris pénzügyi intézmények bizonyos tartozásai – elsősorban az általuk kibocsátott készpénz, a számlapénz és a náluk elhelyezett betétek – alkotják a nemzetgazdaság pénzállományait. A fentiekre tekintettel ezeket pénzteremtő szektoroknak nevezzük.

A **Központi bank (S.121)** szektorát Magyarországon egyetlen intézmény, a Magyar Nemzeti Bank, a magyar gazdaság központi bankja alkotja. Szektorelnnevezésként az MNB rövidítést is gyakran használjuk a publikációkban. Külön szektorként való megjelenítését a monetáris folyamatok irányításában játszott meghatározó szerepe indokolja.

Elsősorban a betétgyűjtő pénzügyi intézmények alkotják az **Egyéb monetáris pénzügyi intézmények (S.122)** szektorát. Az „egyéb” jelző a Központi bank (S.121)-en kívüli monetáris pénzügyi intézményekre utal. A betétgyűjtő pénzügyi intézmények közé a hitelintézeti törvény szerinti bankok, szakosított hitelintézetek és szövetkezeti hitelintézetek, valamint a külföldi hitelintézetek magyarországi fióktelepei tartoznak. Tevékenységükre jellemző, hogy a nyilvánosságtól betétet fogadnak el, és hiteleket nyújtanak. Ezáltal részesei a pénzteremtési folyamatnak. A betétgyűjtő pénzügyi intézmények mellett az Egyéb monetáris pénzügyi intézmények (S.122) szektorába tartoznak a pénzpiaci alapok is, amelyek a bankbetétek közeli helyettesítőinek minősülő, azokhoz nagyon hasonlóan viselkedő tartozásokat – befektetési jegyeket – bocsátanak ki. Egy-egy befektetési alap statisztikai szempontból akkor minősül pénzpiaci alapnak, ha befektetési jegyei a bankbetétek helyettesítőjének tekinthetők.

2012 előtt a statisztika a következő feltételek együttes teljesülése esetén tekintett pénzpiaci alapnak egy befektetési alapot: a befektetési alap nagyrészt (85%-ot meghaladó mértékben) pénzpiaci eszközökbe, bankbetétbe, egyéb átruházható, egy évnél rövidebb átlagos hátralévő futamidejű, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokba, vagy más pénzpiaci alapok jegyeibe fektet, továbbá hozama a pénzpiaci eszközökhöz közeli. További feltétel, hogy a befektetési jegyek likviditási szempontból is hasonlítsanak a betétekre:

- jelentős költség nélkül azonnal visszaválthatók vagy felhasználhatók legyenek, és
- rendelkezzenek rendszeresen meghatározott értékkel (árfolyammal).

A kockázatok növekedésével párhuzamosan szükségessé vált egy új definíció megfogalmazása is, amelynek alkalmazását az EKB 2012. január 1-jétől tette kötelezővé a tagállamok számára.

Ez alapján a következő feltételek együttes teljesülése esetén tekinthető egy befektetési alap pénzpiaci alapnak:

- Kizárólag hitelintézeti betétekbe, vagy olyan pénzüpi eszközökbe fektethet be, amelyek megfelelnek az átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozásokra vonatkozó irányelvben (2009/65/EK) meghatározott kriteriumoknak.
- A portfólióban lévő eszközök súlyozott átlagos hátralévő futamideje nem haladja meg a 6 hónapot, illetve a súlyozott átlagos hátralévő élettartama legfeljebb 12 hónap.
- A portfólióban lévő pénzüpi eszközöknek magas minősítésűnek kell lenniük. Egy eszköz minősítése akkor tekinthető magasnak, ha az eszközt értékelő hitelminősítő intézet a két legjobb rövid távú hitelminősítés valamelyikére minősíti. Amennyiben az eszköz hitelminősítése nem történt meg, az alapkezelő belső minősítési folyamatában meghatározottak szerinti minősítést kell alapul venni. A portfólióban tartható befektetési minőségű értékpapír is, ha az az EU valamely tagállamának központi, regionális vagy helyi hatósága, központi bankja, az EKB, az EU vagy az Európai Beruházási Bank által kibocsátott vagy garantált értékpapír. Ezenkívül a portfólióban tartható a magyar állam által, illetve a Magyar Nemzeti Bank által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapír.
- Minden egyes értékpapír-befektetés hátralévő futamideje legfeljebb két év lehet, ezen belül a változó kamatozású papírok esetében a következő kamatmegállapításig hátralévő napok száma legfeljebb 397 nap lehet. Változó kamatozású kötvények esetében a kamatozást valamely pénzüpi referenciárátához vagy -indexhez kell kötni.
- A pénzüpi alapok nem rendelkezhetnek közvetlen vagy közvetett formában részvényekhez vagy áruipiacokhoz kapcsolódó kitettséggel. Származtatott ügyleteket csak az alap befektetési stratégiájának megfelelően használhatnak. Az alap denomináltságától eltérő devizában denominált értékpapírokba történő befektetés csak teljes árfolyamkockázat-fedezettség mellett megengedett.
- Kollektív befektetési formák közül a pénzüpi alap fogalmának megfelelő alapokba fektethetnek.

Az MNB minden év végén felülvizsgálja a definícióban felsorolt feltételek teljesülését.

A Befektetési Alapkezelők Magyarországi Szövetsége (BAMOSZ) is használ „pénzüpi alap” besorolást (lásd pl. www.bamosz.hu), és a befektetési alapok tájékoztatójában is megtalálható, hogy a BAMOSZ definíciójának értelmében pénzüpi alapnak minősülnek-e. Bár a statisztikai követelmények szigorúbbak a BAMOSZ által használt meghatározásnál, a gyakorlatban az eltérés nem jelentős.

Pénzteremtő szerepükre tekintettel, a monetáris statisztika szempontjából különös jelentőséggel bírnak a hitelintézetek, ezért külön ismertetjük az újonnan alapított, illetve tevékenységüket valamilyen okból megszüntető hitelintézetek besorolására vonatkozó szabályokat. A magyar gazdasági társaságokra vonatkozó szabályok szerint a gazdasági társaság a cégbíróság által a cégjegyzékbe való bejegyzéssel, a bejegyzés napjával jön létre. Ha a gazdasági társaság létrejöttéhez alapítási engedély szükséges, a cégbírósági bejelentést az engedély kézhezvételétől számított harminc napon belül kell teljesíteni. A hitelintézeti törvény szerint (Hpt., 1996) a hitelintézet alapításához és működésének megkezdéséhez a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének (PSZÁF) engedélye szükséges. Az engedélyeztetés két lépésben történik. Az első lépés az alapítási engedély megszerzése, amelynek birtokában még csak a banküzem kialakítását szolgáló tevékenységek folytathatók, azaz pénzügyi szolgáltatások üzletszerű nyújtása (pl. betétek gyűjtése) még nem. Az alapítási engedély birtokában a hitelintézet megkezdheti a banküzem kialakítását, és fél éven belül működési engedélyért kell folyamodnia a PSZÁF-hoz. A PSZÁF megvizsgálja, hogy a működési engedély kiadásának törvényben rögzített feltételei teljesülnek-e, és dönt a működési engedély megadásáról. A működési engedély birtokában a hitelintézet elkezdheti üzleti tevékenységét.

A cégbírósági bejegyzés időpontjától a PSZÁF által kiadott működési engedély megszerzéséig a hitelintézetek a monetáris statisztikában a nem pénzügyi vállalatok szektorába tartoznak. A hitelintézetek az engedély kiadásakor átkerülnek az egyéb monetáris pénzügyi intézmények szektorába – a betétek gyűjtését és a hitelek nyújtását csak a működési engedély birtokában kezdenek meg.

A felszámolás alatt lévő hitelintézetek a működési engedély visszavonásakor átkerülnek a nem pénzügyi vállalatok szektorába, mivel ezután már nem végezhetnek betétgyűjtést, és nem nyújthatnak hiteleket, azaz már nem töltik be pénzügyi

közvetítői tevékenységüket. A felszámolás alatt álló hitelintézeteknél elhelyezett betétek a felszámolás kezdetétől lejártá válnak, és a továbbiakban nem betéteknek, hanem lejárt követelésnek tekintendők. (A felszámolás kezdetétől számítva már nem kamatoznak, átutalások nem teljesíthetők róluk, a betét tulajdonosa nem rendelkezik szabadon vele stb.) A felszámolás alatt lévő hitelintézet mérlegében az általa nyújtott hitelek pénzügyi követelésnek minősülnek.

Az *Egyéb pénzügyi közvetítők* (S.123), a *Pénzügyi kiegészítő tevékenységet végzők* (S.124) és a *Biztosítók és nyugdíjpénztárak* (S.125) szektorok elemei alkotják az **Egyéb pénzügyi vállalatok** (S.123+S.124+S.125) szektorát. Az „egyéb” jelző a monetáris pénzügyi intézményeken kívüli pénzügyi vállalatokra utal.

A pénzügyi vállalkozások jelentős része, a befektetési alapok,⁴ a befektetésialap-kezelő társaságok, a kockázattőke-társaságok és -alapok, valamint a befektetési vállalkozások közül a saját számlás kereskedelemre jogosultak alkotják az **Egyéb pénzügyi közvetítők** (S.123) szektorát. Ezek a vállalkozások olyan pénzügyi közvetítők, amelyek fő tevékenységként jelentős mennyiségű, a betétekhez képest kevésbé likvid forrást gyűjtenek, amelyet kihelyeznek a pénz- és tőkepiacra. Az „egyéb” jelző a biztosítókra és a különféle pénztárakon (pl. egészség- és nyugdíjpénztárakon) kívüli pénzügyi intézményekre utal.

A biztosítótársaságok, a biztosítási egyesületek, a magánnyugdíjpénztárak, az önkéntes kölcsönös nyugdíj-, egészség- és önszegélyező pénztárak alkotják a **Biztosítók és nyugdíjpénztárak** (S.125) szektorát. Ezek az intézmények az Egyéb pénzügyi közvetítők (S.123) szektorának tagjaitól eltérően általában olyan kötelezettségeket vállalnak, amelyek igen hosszú (10 évnél hosszabb) lejáratúak.

A befektetési vállalkozások közül a saját számlás kereskedelemre nem jogosultak, a tőzsdék, a betétbiztosítási, intézményvédelmi és befektetésvédelmi alapok alkotják a **Pénzügyi kiegészítő tevékenységet végzők** (S.124) szektorát. Tevékenységük valamilyen pénzügyi közvetítési tevékenységhez szorosan kapcsolódó kiegészítő szolgáltatás nyújtása. A kiegészítő jelleg az mutatja, hogy a támogatott pénzügyi tevékenység nem jelenik meg a mérlegükben. Ezek a pénzügyi intézmények fő tevékenységként a pénzügyi közvetítés biztonságát, hatékony működését biztosítják. Elvileg ide kellene sorolni a hazai elszámolóházat, a KELER Zrt.-t is, azonban a KELER hitelintézeti jogosítvánnyal is rendelkezik, így a statisztika az *Egyéb monetáris pénzügyi intézmények* közé sorolja.

A fő tevékenységként piaci értékesítésre szánt javakat előállító vagy nem pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó gazdasági szervezetek alkotják a **Nem pénzügyi vállalatok** (S.11) szektorát. Gazdálkodási forma szerint – a pénzügyi szolgáltatást nyújtók kivételével – idetartoznak:

- a jogi személyiségű gazdasági társaságok, kivéve egyes állami tulajdonban lévő és költségvetési funkciókat ellátó vállalatokat, melyek a *Központi kormányzat* (S.1311) részét képezik (lásd ott);
- a szövetkezetek (a szövetkezeti hitelintézetek kivételével);
- egyéb jogi személyiségű vállalkozások;
- jogi személyiség nélküli társas vállalkozások (idetartoznak a betéti társaságok, a közkereseti társaságok és az egyéni cégek);
- a gazdasági szervezeteket segítő és azok által finanszírozott nonprofit intézmények; valamint
- a cégbírósi bejegyzés időpontjától a működési engedély megszerzéséig az újonnan alapított hitelintézetek és a felszámolás alatt lévő hitelintézetek.

A főként kötelezően fizetett hozzájárulásokból (adókból, járulékokból stb.) fenntartott nem piaci termelői, szolgáltatói tevékenységet végző szervezetek, gazdasági egységek alkotják az **Államháztartás** (S.13) szektorát. Az államháztartás a *Központi kormányzat* (S.1311), a *Helyi önkormányzatok* (S.1313) és a *Társadalombiztosítási alapok* (S.1314) szektoraira tagozódik.

A központi államigazgatás és annak intézményei, valamint az állami vagyon kezelésével, egyes nem piaci termelői tevékenységgel vagy szolgáltatással, a jövedelmek újraelosztásával foglalkozó, a központi kormányzat tulajdonában levő vál-

⁴ A pénzpiaci alapok kivételével.

latok alkotják a **Központi kormányzat (S.1311)** szektorát. A „nem piaci” jelző az ingyen vagy a piaci árnál lényegesen alacsonyabb ár alkalmazása mellett végzett tevékenységre utal.

A **helyi önkormányzatok (S.1313)** magukban foglalják a megyei és a települési önkormányzatokat és azok intézményeit, valamint a helyi kisebbségi önkormányzatokat és azok intézményeit. Idetartoznak azok a nonprofit szervezetek is, amelyeket elsősorban a helyi önkormányzatok finanszíroznak, és amelyek felett a helyi önkormányzatok gyakorolják az irányítást. A helyi önkormányzatok szektorába soroljuk azokat a vállalatokat is, amelyek nem piaci termelők és a helyi önkormányzatok tulajdonában vannak.

A Nyugdíjbiztosítási Alap, az Egészségbiztosítási Alap, valamint ezek intézményei alkotják a **Társadalombiztosítási alapok (S.1314)** szektorát. Ezek az intézmények üzemeltetik a kötelező, állami egészség- és nyugdíjbiztosítási rendszert.

A természetes személyekből, illetve azok csoportjaiból áll a **Háztartások (S.14)** szektora. Mivel a személyes és gazdasági jellegű tevékenység és fogyasztás nem különböztethető meg, ebbe a szektorba soroljuk a természetes személyek mellett az önálló vállalkozókat is. Az önálló vállalkozók körébe tartoznak az egyéni vállalkozók, az egyéb önálló vállalkozók és az adószámmal rendelkező magánszemélyek. Önálló vállalkozóknak minősülnek pl. a mezőgazdasági őstermelők, mezőgazdasági kistermelők, családi gazdálkodók, kisiparosok, magánkereskedők. Nem minősülnek önálló vállalkozónak, de a háztartások szektorába sorolandók a háztartásban alkalmazottat foglalkoztató, adószámmal rendelkező magánszemélyek.

A szakszervezetek, a munkavállalói érdek-képviselői szervezetek, a politikai pártok, az egyházak, az egyházi intézmények, a különféle civil szervezetek, egyesületek és alapítványok jelentős része alkotja a **Háztartásokat segítő nonprofit intézmények (S.15)** szektorát. Ebbe a körbe tartoznak általában azok a nonprofit szervezetek, amelyek elsősorban a háztartásoktól kapják forrásaikat, vagy nincsenek sem az állam, sem a gazdálkodó szervezetek irányítása alatt. Ezek az intézmények ingyen vagy a piaci árnál lényegesen alacsonyabb áron bocsátanak árukat vagy szolgáltatásokat a háztartások vagy a társadalom rendelkezésére. Idetartoznak a hegyközségek és gazdakörök is.

A nonprofit intézmények közül csak a háztartásokat segítő nonprofit intézmények alkotnak külön szektort. A többi nonprofit intézmény abba a szektorba tartozik, amelybe az azt irányító és finanszírozó intézmény. Így például azok a nonprofit szervezetek, amelyeket az államháztartás intézményei finanszíroznak és irányítanak, a központi kormányzathoz vagy a helyi önkormányzatokhoz kerülnek.

A statisztika a **Külföld vagy Nem rezidensek (S.2)** körébe sorol minden olyan gazdasági egységet, amelyre nem teljesülnek a belföldi besorolás feltételei.

Az Európai Központi Bank feladata a monetáris politika vitele az eurozóna egészére. A monetáris statisztika akkor szolgálja ki megfelelő módon az EKB ezen tevékenységét, ha be tudja mutatni az eurozónát alkotó országok együttesét a gazdasági szektorok szerinti szabványos bontásban. Mivel az eurozóna mérlegstatisztikája a tagországok statisztikáinak konszolidálásával áll elő, így a tagországok statisztikái esetében szükséges külön szektorként megjeleníteni a többi eurozónabeli országot⁵ és az egyéb külföldöt. Ennek megfelelően a magyar monetáris statisztika egyes esetekben a külföld szektoránál is alkalmaz a belföldéhez hasonló megbontásokat.

Az eurozóna monetáris pénzügyi intézményeinek szektora az alábbi alszektorokra bomlik:

- központi bank szektor, amelynek részét képezi az Európai Központi Bank és az eurozóna tagországainak központi bankjai, amelyek együttesének hivatalos neve eurolrendszer;
- az eurozóna tartalékolási kötelezettség alá tartozó egyéb monetáris pénzügyi intézményei;
- az eurozóna tartalékolási kötelezettség alá nem tartozó egyéb monetáris pénzügyi intézményei.

⁵ Az eurozónát, a kiadvány megjelenésének időpontjában Ausztria, Belgium, Ciprus, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Szlovákia és Szlovénia alkotta.

Az Európai Központi Bank és az összes uniós tagország központi bankjainak együttese a Központi Bankok Európai Rendszere (KBER).

Az államháztartás szektora négy alszektorra bomlik az eurozóna tagországainak esetében:

- központi kormányzat;
- tagállami vagy tartományi kormányzatok;
- helyi önkormányzatok;
- társadalombiztosítási alapok.

Az **Egyéb külföld** szektorát az eurozóna tagországain kívüli összes külföldi ország, valamint a nemzetközi intézmények alkotják – ideértve az EKB-n kívül az Európai Unió intézményeit is. Az MNB az egyéb külföldnél a következő bontást alkalmazza:

- bankok,
- nem bankok,
  - államháztartás,
  - egyéb szektorok (idesorolandók a fent említett nemzetközi intézmények is).

2.1.2.1. A gazdasági szektorokban 2014-től bekövetkező változások

A szektorok meghatározásával kapcsolatban 2014-től a következő változtatásokat tervezzük bevezetni a megnövekedett adatigények kielégítése érdekében, összhangban az EKB előírásaival:

- A nem pénzügyi vállalatok szektorából külön kiemelésre kerülnek, és a jövőben a pénzügyi vállalatok között lesznek bemutatva a zártkörű pénzügyi közvetítők, amelyek a holdingokat, a vállalatcsoporton belüli pénzügyi közvetítőket és a speciális célú vállalatokat foglalják magukban.
- A biztosítók és nyugdíjpénztárak szektort szétbontjuk, és a biztosítók adatait a nyugdíjpénztárak adataitól elkülönítve jelenítjük meg.

2.1.3. Nemzetgazdasági ágazatok

A mérlegstatistikai adatközlések olykor a gazdasági szektoroktól eltérő bontásban is bemutatnak egyes adatokat. A nem pénzügyi vállalatok esetében a gazdasági ágazatok, azaz a tevékenység típusa szerinti ágazati besorolás alapjául a KSH által meghatározott Gazdasági Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszere (TEÁOR) szolgál. A TEÁOR-kódok az EU-ban használt módszerrel összhangban 2008. január 1-jétől módosultak.

2.1.4. Instrumentumok

A készpénzt, hitelt, betétet, tárgyi eszközt stb., azaz általában a monetáris mérlegekben szereplő követelések, illetve kötelezettségek fajtáit **instrumentumoknak** nevezzük. **Pénzügyi instrumentumoknak** nevezzük azokat a követeléseket, illetve kötelezettségeket, amelyek egyúttal valamely másik gazdasági egység kötelezettségét, illetve követelését képezik.⁶ A többi mérlegtételt **nem pénzügyi instrumentumnak** nevezzük.

⁶ Sajátos kivételt alkot a monetáris arany és az SDR, amelyekre nem érvényes a fenti meghatározás. Ennek ellenére a pénzügyi instrumentumok közé soroljuk őket, mert a többi pénzügyi instrumentumhoz hasonlóan viselkednek, így monetárisarany-, illetve SDR-követelés formájában is megjelenhetnek a jegybanki mérlegekben.

A pénzügyi instrumentumok a következők.

A készpénz állományát a hazai és a külföldi valutakészlet alkotja.

- **Hazai valutakészlet:** a belföldi monetáris pénzügyi intézmények által kibocsátott, forgalomban lévő bankjegyek és érmék.
- **Külföldi valutakészlet:** a külföldi monetáris pénzügyi intézmények által kibocsátott és belföldiek által birtokolt, forgalomban lévő bankjegyek és érmék.

A **betét** a betételhelyezőnek valamely monetáris pénzügyi intézménnyel szemben fennálló követelése, amelyet át nem ruházható dokumentum igazol.

A pénzügyi számláktól eltérően a monetáris statisztika a kapott betétek közé sorolja a felvett hitelek és a repo típusú ügyletekből származó kötelezettségeket, míg a nyújtott hitelek között mutatja ki az adatszolgáltató hitelintézet által más monetáris pénzügyi intézménynél elhelyezett betéteket és a valódi penziós ügyletekből eredő követeléseket.

A magyar számviteli gyakorlat szerint:

A **penziós (elhelyezési) ügyletek** olyan ügyletek, amelyekben a penzióba adó fél mérlegében szereplő, tulajdonában lévő pénzügyi eszközöket ruház át a másik félre olyan megállapodás mellett, hogy ugyanezeket a pénzügyi eszközöket a megállapodásban rögzítettek szerinti későbbi időpontig, meghatározott áron visszaszármaztatja az a), illetve a b) pontban foglaltak szerint a penzióbaadónak.

a) A **valódi penziós (elhelyezési) ügylet** olyan penziós ügylet, amelyben legalább az egyik fél hitelintézet, és amelyben a penzió átvevője kötelezi magát, hogy a pénzügyi eszközöket egy meghatározott vagy a penzióbaadó által meghatározandó időpontban visszaadja, továbbá a penzióbaadó szerződéses kikötésekkel a pénzügyi eszközök feletti ellenőrzési jogokat fenntartja. A valódi penziós ügylet kölcsönügyletként kerül elszámolásra, az ügylet tárgyát képező eszköz a penzióbaadó könyveiben marad, az eladási és a visszavásárlási ár különbözete kamatnak minősül.

b) A **nem valódi penziós (elhelyezési) ügylet** olyan penziós ügylet, amelyben a felek megállapodásától függően a penzió átvevője saját döntése (jogosultsága) alapján egy előre rögzített időpontban (időpontig), vagy az általa megállapított későbbi időpontban, vagy egy, a későbbiekben bekövetkező feltétel beállta esetén, annak időpontjában az eladási áron vagy a felek által meghatározott más áron visszaadja, a penzióba adó pedig visszaveszi a penzió tárgyát. A nem valódi penziós ügyleteket a pénzügyi eszközök adásvételére vonatkozó általános szabályok szerint számolják el.

A statisztika a betéteken belül megkülönbözteti a látra szóló és a folyószámlabetéteket, a lekötött betéteket, illetve a repo típusú ügyletekből származó forrásokat.

- **Látra szóló és folyószámlabetét:** a folyószámlabetét a folyószámlán kialakult pozitív egyenleg, amely azonnal készpénzre váltható, illetve amelyről csekkel, bankutalvánnyal és más hasonló módon számottevő korlátozások, szankciók nélkül fizetések teljesíthetők. Látra szólónak nevezzük egy betétet akkor, ha a betétszerződésben futamidő nincs rögzítve, és az elhelyezett összeg kamatveszteség nélkül azonnal hozzáférhető, például készpénzre váltható. A látra szóló betétek közé soroljuk a nem folyószámlához kapcsolódó lekötetlen betéteket, valamint az egy munkanapra lekötött betéteket is.
- **Lekötött betétnek** nevezzük az egy munkanapnál hosszabb időre lekötött, rögzített futamidővel rendelkező betéteket. A futamidő lejártá előtt az elhelyezett összeg kamatveszteség nélkül nem váltható át készpénzre. Idesoroljuk az olyan konstrukciókat is, amelyeknél fennáll az előzetes felmondás melletti korábbi visszaváltás lehetősége. A két éven túli lekötésű betétek tartalmazhatnak nyugdíj-előtakarékossági számlákat is.
- **Repo típusú ügylet** minden olyan megállapodás, amely értékpapír tulajdonjogának átruházásáról rendelkezik a szerződéskötéssel egyidejűleg meghatározott vagy meghatározandó jövőbeli időpontban történő visszavásárlási kötelezettség mellett, előre meghatározott visszavásárlási áron. A repo típusú ügyletek jellegzetessége, hogy gazdasági értelemben

az értékpapír piaci kockázata, a tartási nyereség, veszteség, a kamatbevétel az eladónál marad – még a tulajdonjog esetleges „teljes körű átruházása” esetében is. A repo típusú ügyletek közé tartoznak a következő ismert ügylettípusok: a szállítási repo, óvadéki repo, eladási és visszavásárlási megállapodások (*sale and buy back agreements*) és az értékpapír-kölcsönzés.

A repo típusú ügyletek elszámolása a magyar számviteli szabályok szerint:

- A szállítási repoügyletek esetében a vevő az ügylet tárgyát képező értékpapírt megszerzi, és azzal szabadon rendelkezhet az ügylet futamideje alatt. A magyar számviteli szabályok szerint (a nemzetközi gyakorlattól eltérően), a szállítási repo elszámolása a pénzügyi eszközök adásvételére vonatkozó általános szabályok szerint történik, az ezekből eredő követelések és kötelezettségek állománya a mérlegen kívüli tételek között szerepel.
- Az óvadéki repoügyletek során a szállítási repoügyleteknél leírtak nem következnek be, az eladó csak óvadékként köteles zárolni a futamidő alatt az értékpapírt a vevő javára. Az óvadéki repoügyletet kölcsönügyletként számolják el, az ügylet tárgyát képező eszköz a penzióbaadó könyveiben marad, az eladási és a visszavásárlási ár különbözete kamatnak minősül.
- A sajátos szállítási repoügylet: a vevő az ügylet tárgyát képező értékpapírt megszerzi, és azzal szabadon rendelkezhet az ügylet futamideje alatt. A sajátos szállítási repoügyletet – az óvadéki repoügylethez hasonlóan – kölcsönügyletként számolják el, az ügylet tárgyát képező eszköz a penzióbaadó könyveiben marad.
- Az eladási és visszavásárlási (*sale and buy back*) megállapodások gazdasági tartalma megegyezik a szállítási repoügyletekével, mindössze annyi a különbség, hogy itt az eladásról és a visszavásárlásról külön szerződés rendelkezik. Az elszámolási módszer is megegyezik a szállítási repoügyletnél leírtakkal.
- Az értékpapír-kölcsönzési ügyletek esetében meghatározott díj ellenében a bérbeadó értékpapírokat ad át a bérlőnek azzal a kikötéssel, hogy a bérlő azokat (vagy azokhoz hasonlókat) egy meghatározott időpontban, vagy felszólításra visszaadja. A bérlő fedezetként készpénzt vagy értékpapírt helyez el a bérbeadónál. A magyar számviteli szabályok szerint az értékpapír-kölcsönzési ügyleteket a résztvevők a halasztott fizetéssel történő eladás szabályai szerint számolják el. (A kölcsönadott, illetve kölcsönvett értékpapírok miatt hitelként kimutatott értékpapír-követelések, illetve -kötelezettségek; a kapott, illetve átadott óvadék miatt betétként kimutatott kötelezettségek, illetve hitelként kimutatott követelések keletkeznek.)

Repo típusú ügyletek kezelése a monetáris statisztikai publikációkban:⁷

- A nemzetközi statisztikai módszertan értelmében a repoügyletek és az értékpapír-kölcsönzési ügyletek végrehajtásakor az értékpapírok közgazdasági értelemben vett tulajdonosa – így az értékpapír-követelések értéke – nem változik meg, továbbá a kapcsolódó pénzmozgások hitel, illetve betét jellegű követelésként vagy kötelezettséggént kerülnek bemutatásra. A hazai statisztikai kimutatásokban is ennek megfelelően módosítjuk a repoügyletben részt vevő felek mérlegadatait.
- A hó végén nyitott repoügyletek alapján történik a korrekció.
- Korrekciót a következő repo típusú ügyletek esetében hajtunk végre:
  - *repoügylet*: szállítási repo (kivéve sajátos szállítási repo), *sale and buy back* ügyletek;
  - *értékpapírkölcsön-ügylet*: készpénz-, illetve vegyes fedezet mellett, egyéb óvadékfajtaival fedezett és fedezet nélkül nyújtott értékpapírkölcsön.

⁷ Az MNB a fizetésimérleg, az értékpapír- és pénzügyi számla-statisztikákban a 2011. második negyedévre vonatkozó adatok publikálásakor 2008. januárig visszamenőlegesen repo típusú ügyletek miatti revíziót hajtott végre. Ehhez igazodóan a monetáris statisztikai terület is revíziót hajtott végre a hitelintézeti mérleg publikációjában 2011. október 28-án (a 2011. szeptemberi adatok közlésekor) szintén 2008-ig visszamenőleg. A repokorrekcióról részletes leírás az MNB honlapján található módszertani leírásban olvasható.

- A tárgyhavi tranzakció számítása a korrekciók végrehajtása után történik.

A **hitel** olyan pénzkövetelés, amelyet a hitelező az adósnak közvetlenül nyújtott, és amelyet át nem ruházható dokumentum igazol. A monetáris mérlegekben (az eszközoldalon) a szokásos hitelezésen túl a hitelek közé tartoznak:

- az adatszolgáltató hitelintézet által más hitelintézeteknél elhelyezett betétek;
- a pénzügyi lízingből, faktoringból származó követelések;
- a lejárt, de még le nem irt hitelek;
- a megvásárolt követelések;
- a függővé nem tett, de esedékes ki nem fizetett kamatkövetelések;
- az olyan hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, amelyek nem forgathatók és a másodlagos piacon sem lehet kereskedni velük (például a nem forgatható váltókövetelések);
- a forgatható hitelek – e hitelek igazolására olyan (kisszámú) forgatható dokumentumot bocsátanak ki, amellyel általában csak időnként kereskednek;
- a hitel formájában nyújtott alárendelt kölcsöntőke;
- a hitelintézetek által jelentett valódi penziós ügyletekből származó követelések és
- a repokorrekciót követően a hitelállomány részeként megjelenő követelések.

A mérlegekben megjelenő **hiteltípusok** a következők:

- A **folyószámlahitel** a folyószámlán kialakult negatív egyenleg (*overdraft*). Azok a kártyahitelek is itt szerepelnek, amelyeknél a bank kamatmentes periódust biztosít. A folyószámlák között jelennek meg az újratöltődő hitelek – így a Széchenyi Kártya-hitelek – is.
- A **fogyasztási hitelek** a háztartásoknak a mindennapi élet szokásos használati tárgyainak megvásárlásához, javíttatásához, illetve szolgáltatások igénybevételehez nyújtott kölcsönök (például áruvásárlási, gépjármű-vásárlási, személyi hitel). A fogyasztási hitelek között szerepelnek a szabad felhasználású hitelek, valamint azok a hitelkártya-konstrukciók is, ahol a bank nem biztosít kamatmentes periódust, és a kártya csak a hitelhez történő hozzáférést biztosítja. A háztartások esetében a folyószámlahitel a fogyasztási hitelek közé tartozik.
- A **lakáscélú hitelek** közé soroljuk mind a támogatott, kedvezményes, mind a piaci feltételekkel nyújtott lakáscélú (építési, lakásvásárlási, ingatlanvásárlási, lakásfelújítási, lakásbővítési) hiteleket, valamint a lakáscseréhez nyújtott piaci kamatozású (áthidaló) hiteleket – tekintet nélkül arra, hogy azokat a hitelintézet jelzálogfedezet mellett vagy anélkül nyújtotta. Az üdülő vagy garázs építésére, vásárlására nyújtott hitelek is lakáscélúnak tekintendők. A nem lakáscélú ingatlanvásárlási hitelek az egyéb hitelek között szerepelnek – akkor is, ha lakásra vagy egyéb ingatlanra bejegyzett jelzálogfedezet áll mögötte.
- Az **egyéb hitelek** közé sorolandó minden, a fenti kategóriákba nem tartozó hitel. Így idetartoznak többek között az eseti hitelek, az értékpapír vásárlására nyújtott hitelek, a tandíjhitelek, illetve a Széchenyi Kártyához kapcsolódó hitelek – a Széchenyi Kártya-hitelek kivételével –, minthogy azokat vállalkozási célra használják.

Fontos megjegyezni, hogy tartalmát tekintve a „hitel” kategória nem egyezik meg a nemzetközi intézmények által „credit” elnevezés alatt publikált állományokkal, hiszen a „credit” a hiteleken túl a monetáris pénzügyi intézmények tulajdonában lévő, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok állományát is magában foglalja. A hitelek a nemzetközi publikációkban „loan” elnevezéssel szerepelnek.

Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírnak (vagy nem részvény típusú értékpapírnak) minősül minden olyan értékpapír, amelyben a kibocsátó (az adós) arra kötelezi magát, hogy meghatározott pénzt, pénzügyi instrumentumot vagy más gazdasági értékkel bíró dolgot az értékpapír birtokosának (általában a hitelezőnek) a megjelölt időben és módon átad. A hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok meghatározó tulajdonsága, hogy nem biztosítanak tulajdonjogot a kibocsátó intézményben az értékpapír tulajdonosa számára.

Idetartoznak: államkötvény, kincstárjegy, kötvény, közraktárjegy, letéti jegy, jelzáloglevél, értékpapír formájában nyújtott alárendelt kölcsöntőke, értékpapírosított hitel stb. Az értékpapírosított hitel igazolására – a forgatható hitellel szemben – nagyszámú, szabványos formájú (pl. azonos névértékű) értékpapír szolgál, amellyel a másodlagos piacon kereskedni lehet.

A nem forgatható értékpapírok a monetáris statisztikában a hitelek között szerepelnek. Azok az értékpapírok minősülnek nem forgathatónak, amelyek átruházása korlátozott vagy nehézségekbe ütközik, tehát például jogszabály tiltja eladásukat vagy szervezett piac hiányában nehéz eladni őket.

Pénzpiaci alapok befektetési jegyei: csak a statisztikai meghatározás szerint az egyéb monetáris pénzügyi intézmények szektorába tartozó pénzpiaci befektetési alapok által kibocsátott befektetési jegyek találhatók meg itt. (Befektetési jegynek minősül a befektetési alapkezelőkről és a kollektív befektetési formákról szóló törvényben meghatározott módon és alakszerűséggel a befektetési alap mint kibocsátó által sorozatban forgalomba hozott, a befektetési alappal szembeni, a befektetési alap kezelési szabályzatában meghatározott követelést és egyéb jogokat biztosító, átruházható értékpapír [Btv., 2011]).

Részvények és egyéb részesedések: a részvény tulajdonjogot, tagsági jogot megtestesítő értékpapír, amely részesedésre jogosít a részvénytársasági formában működő, értékpapírt kibocsátó vállalkozás felosztható tiszta nyereségéből (osztalék), a társaság felszámolása esetén pedig az összes hitelezői igény kielégítése után a társaság maradék értékéből. A tulajdonosi részesedések (üzletrészek) a nem részvénytársasági formában működő vállalkozások által vállalt pénzügyi kötelezettségek, amelyek a részvényekhez hasonló tulajdonosi jogokat biztosítanak a tulajdonosnak. A monetáris mérlegekben – a számviteli törvény rendelkezéseitől eltérően – az összes nem pénzpiaci befektetési alap által kibocsátott befektetési jegyet a részvények és egyéb részesedések között mutatjuk ki.

Monetáris arany és különleges lehívási jogok (SDR): a monetáris aranyat kizárólag a jegybank (vagy az állam) által, a nemzetközi tartalék részeként birtokolt aranykészlet alkotja. Az egyéb célú aranykészleteket a statisztika a nem pénzügyi eszközök köré sorolja, hiszen ugyanolyan, mint bármilyen egyéb áru- vagy anyagkészlet. A különleges lehívási jogok a Nemzetközi Valutaalap (IMF) által kibocsátott pénzügyi eszközt alkotnak, melyek birtokosa feltétel nélkül jogosult más IMF-tagországoknál azt devizára vagy egyéb tartalékeszközzé váltani.

Saját tőke és tartalékok között jelenik meg (a forrásoldalon) a részvénytőke, a tartalékok (eredménytartalék, céltartalékok) a tárgyévi eredmény és a mérleg szerinti eredmény.

A **nem pénzügyi instrumentumok** a monetáris statisztikában a tárgyi eszközök és immateriális javak, továbbá az egyéb eszközök, illetve egyéb források között jelennek meg.

A **tárgyi eszközök és immateriális javak** nem pénzügyi instrumentumok, így közöttük szerepelnek a befektetett nem pénzügyi eszközök (pl. föld, épületek), a berendezések, szoftverek stb.

Az **egyéb eszközök**, illetve **egyéb források** között szerepelnek pénzügyi és nem pénzügyi instrumentumok is. Ide azok az eszköz-, illetve forrásoldali tételek tartoznak, amelyek módszertani okok miatt nem szerepelnek máshol. Ezek például az aktív, illetve a passzív időbeli elhatárolások, a mérleg részét képező, pozitív, illetve negatív értékű pénzügyi derivatívák,⁸ az úton lévő tételek stb.

A monetáris statisztika a különféle pénzügyi instrumentumokat **eredeti lejáratuk** alapján részletezi. Az eredeti lejárat (kibocsátáskori futamidő) a pénzügyi instrumentum azon kötött „élettartamát” jelenti, amelynek letelte előtt az egyáltalán nem (pl. kibocsátott értékpapírok), vagy csak valamely hátrányos szerződéses feltétellel (pl. a betétek és a felvett hitelek egyes típusai esetén a járó, de nem esedékes kamat elvesztése árán) váltható vissza. A magyar monetáris statisztikában a számvitelből ismert rövid (egy évnél nem hosszabb) lejárat, illetve hosszú lejárat mellett fontos a kétéves lejárat határ, mivel a két évnél hosszabb lekötésű instrumentumok monetáris statisztikai értelemben tartós befektetésnek minősülnek. Így a hitelintézetek két évnél hosszabb lejáratú forrásai nem is tartalékkötelesek.

⁸ Derivatíva: olyan pénzügyi instrumentum, amelynek értékét egy másik pénzügyi instrumentum, áru értéke vagy egyéb mutatószám határozza meg.

2.1.5. Aggregált és konszolidált mérleg

A monetáris statisztikában megkülönböztetünk aggregált, illetve konszolidált mérleget. Egy-egy csoport (szektor vagy alszektor) aggregált mérlege úgy áll elő, hogy a csoporthoz tartozó partnerekkel szembeni (belső), illetve a csoporthoz nem tartozó partnerekkel szembeni (külső) követeléseket és kötelezettségeket egyaránt összegezzük. Az egyéb monetáris pénzügyi intézmények aggregált mérlege esetében például a bankközi ügyletek megjelennek eszköz- és forrásoldalon is.

A konszolidált mérleg előállítása során a csoportnak a külső szereplőkkel szembeni pozícióit a fentiekhez hasonlóan összeadjuk, míg a csoport tagjai közötti ügyleteket páronként töröljük. A monetáris pénzügyi intézmények konszolidált mérlege esetében ez azt jelenti, hogy a mérlegből eltávolítjuk a monetáris pénzügyi intézmények szektorának bármely két tagja közötti ügyletek tételeit eszköz- és forrásoldalon. Ez vonatkozik mind az MNB és valamelyik hitelintézet, mind pedig az egyéb monetáris pénzügyi intézmények alszektorának bármely két tagja közötti pozíciókra is. Ugyanakkor fontos szem előtt tartani, hogy a fentiek csak egyazon ügyletnek a két partner mérlegében (ellentétes oldalon megjelenő) adatára vonatkoznak. A pénzügyi statisztika egyik fontos alapelve szerint ugyanis, a mérlegek összeállítását bruttó adatok alapján kell elvégezni. Amennyiben például valamely hitelintézet – konszolidációs körén kívül eső – egyik betétese hitelt is felvesz ugyanattól a hitelintézettől, akkor mind a betét, mind pedig a hitel teljes értéken jelenik meg.

A fenti konszolidációs szabály alól kivételt képeznek a részvények és egyéb részesedések. Ezen instrumentumokat ugyanis 2010 januárjától – az IMF monetáris statisztikai kézikönyvének előírásaihoz igazodva – nem konszolidáljuk ki, azaz a monetáris pénzügyi intézmények tulajdonában levő, monetáris pénzügyi intézmények által kibocsátott, tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírok állománya eszközoldalon szerepel a konszolidált mérlegben is. (2010. január előtt a konszolidációs körön belül eső partnerek részvényeit és az egyéb részesedéseit is töröltük a mérlegből.)

2.1.6. Pénzmennyiségek és a monetáris bázis

A pénz négy fő funkciója (például IMF, 2000):

- fizetőeszköz – lehetővé teszi áruk, szolgáltatások, pénzügyi és nem pénzügyi eszközök csere nélküli megszerzését;
- értékőrző – a vagyon megőrzésének eszköze;
- értékmérő – az áruk, szolgáltatások, pénzügyi és nem pénzügyi eszközök árának meghatározására szolgál;
- a késleltetett fizetés eszköze – lehetővé teszi a jelen és jövőbeli érték összehasonlítását.

A forgalomban lévő pénz mennyiségének mérésére az ún. pénzmennyiségi kategóriákat vagy mutatószámokat használjuk, melyekbe a pénzügyi eszközök bizonyos típusai tartoznak. Az egyes pénzmennyiségi kategóriák meghatározásakor a különféle pénzügyi eszközök besorolása annak függvényében történik, hogy azokkal milyen tranzakciós költséggel és milyen széles körűen lehet fizetést teljesíteni, és hogy milyen mértékben őrzik meg az értéküket. Összefoglalva: milyen mértékben látják el a pénz fent felsorolt funkcióit. A legszűkebb részalmazt alkotják azok a pénzügyi eszközök, melyekkel a leggyorsabban, a legalacsonyabb tranzakciós költséggel és korlátozás nélkül lehet fizetést teljesíteni. Ilyenek a készpénz, azaz a bankjegyek és érmék, valamint azok a számlák, amelyekről közvetlenül lehetséges kifizetéseket teljesíteni. A tágabb pénzkategóriák az előbbieket mellett a monetáris pénzügyi intézmények kevésbé likvid tartozásait, tehát a fizetésre közvetlenül nem használható pénzügyi eszközöket (a lekötött betéteket és bizonyos értékpapírokat) is tartalmazzák a rájuk jellemző tranzakciós költségek, lejáratuk és kockázatoságuk függvényében. A különböző hitelintézeti források közötti ártrendeződés miatt a szűkebb pénzmennyiségek rövid távon viszonylag nagy ingadozást mutathatnak, ezért inkább a hosszabb távú összefüggések elemzésére alkalmasak.

A pénzmennyiségek definíciójának további fontos eleme annak meghatározása, hogy mely gazdasági szektorok követelése, illetve tartozásai kerülnek be a pénzmennyiség-kategóriákba, azaz milyen az egyes szektorok pénzhez való viszonya. Ebből a szempontból a szektorokat három nagy csoportba soroljuk.

A **pénzteremtő szektorok** tagjai azon gazdasági szereplők, amelyeknek bizonyos tartozásai alkotják a nemzetgazdaság pénzállományait. Idetartozik a jegybank, valamint a hitelintézetek – beleértve a külföldi hitelintézetek magyarországi fióktelepeit is –, melyek a nyilvánosságtól betétet fogadnak el és hiteleket nyújtanak, ezáltal számlapénzt teremtenek. Továbbá a pénzpiaci alapok, melyeknek befektetési jegyei a bankbetétek közeli helyettesítőinek tekinthetők. Összefoglal-

va: a monetáris pénzügyi intézmények (MPI) szektorába tartozó intézmények adják a pénzteremtő szektorokat, és konszolidált mérlegük bizonyos forrásoldali tételei alkotják a pénzmennyiségeket.

A **pénztartó szektorok** tagjai által a monetáris pénzügyi intézményeknél elhelyezett betétek, illetve bizonyos további, azokkal szembeni követelések alkotják a különféle pénzmennyiségi mutatószámokat. Idetartozik – a pénzsemleges szektorokat, azaz a központi kormányzatot, a külföldet, valamint a monetáris pénzügyi intézmények szektorát leszámítva – valamennyi szektor, azaz a nem pénzügyi vállalatok, az egyéb pénzügyi vállalatok, a helyi önkormányzatok, a háztartások, valamint a háztartásokat segítő nonprofit intézmények.

Pénzsemleges szektornak minősül a központi kormányzat és a külföld, melyek (a belföldi valuta szempontjából) nem vesznek részt a pénzteremtésben.

A pénzhez való viszonyt, valamint a szektorok ebből a szempontból vett hierarchiáját hasonlítja össze a 2. táblázat, bemutattva Magyarország és az euroövezet monetáris mérlegei közötti eltérést.

A **monetáris bázist** a jegybank által kibocsátott készpénz, a hitelintézetek bizonyos, a jegybanknál vezetett nem lekötött bankszámlái, illetve a jegybanknál lekötött egynapos betétei alkotják. A monetáris bázis nem tartozik a pénzmennyiségek közé, hiszen a pénztartó szektorok mellett az egyéb monetáris pénzügyi intézmények követeléseit is tartalmazza. A monetáris bázis jelentősége abban áll, hogy bizonyos pénzügyi elemzésekben az ún. pénzmultiplikációs folyamat alapjaként állományának változásai nagymértékben befolyásolják a pénzmennyiségek alakulását, ezért szokás a monetáris bázist „nagy erejű pénznek” is nevezni.

2. táblázat A hazai szektorbontás összehasonlítása az eurozóna szektorbontásával						
Magyarország				Eurozóna		
Pénzteremtő szektorok	MNB (S.121)	Monetáris pénzügyi intézmények (S.122)		Központi bank (S.121)	Monetáris pénzügyi intézmények (S.122)	
	Egyéb monetáris pénzügyi intézmények (S.122)	Egyéb monetáris pénzügyi intézmények (S.122)				
Pénztartó szektorok	Egyéb pénzügyi közvetítők (S.123)	Egyéb pénzügyi vállalatok (S.123+S.124+S.125)	Pénzügyi vállalatok (S.12)	Egyéb pénzügyi közvetítők (S.123)	Egyéb pénzügyi vállalatok (S.123+S.124+S.125)	Pénzügyi vállalatok (S.12)
	Pénzügyi kiegészítő tevékenységet végzők (S.124)			Pénzügyi kiegészítő tevékenységet végzők (S.124)		
	Biztosítók és nyugdíjpénztárak (S.125)			Biztosítók és nyugdíjpénztárak (S125)		
	Nem pénzügyi vállalatok (S.11)			Nem pénzügyi vállalatok (S.11)		
	Háztartások (S.14)			Háztartások (S.14)		
	Háztartásokat segítő nonprofit intézmények (S.15)			Háztartásokat segítő nonprofit intézmények (S.15)		
	Pénzsemleges szektor	Központi kormányzat (S.1311)	Államháztartás (S.13)		Központi kormányzat (S.1311)	Államháztartás (S13)
Pénztartó szektorok	-			Tagállami, illetve tartományi kormányzat (S.1312)		
	Helyi önkormányzatok (S.1313)			Helyi önkormányzatok (S.1313)		
	Társadalombiztosítási alapok (S.1314)			Társadalombiztosítási alapok (S.1314)		
Pénzsemleges szektor	Az eurozóna tagországai	Külföld (S.2)		-		-
	Egyéb külföld		Eurozónán kívüli EU-tagországok (S.211)	Az Európai Unió eurozónán kívüli része (S.21)	Külföld (S.2)	
			EU-s intézmények (S.212)			
			Európai Unión kívüli országok és nemzetközi szervezetek (S.22)			

2.1.7. Értékelési elvek

A tartozások és követelések egységes értékelése érdekében az állományok és tranzakciók értékelésénél az általános szabály szerint a pénzügyi statisztika a piaci értéket használja. Ez abban az esetben érvényesül, ha a számviteli szabályok azt megengedik, illetve a piaci érték rendelkezésre áll (például másodlagos piac megléte esetén), vagy jól becsülhető. A hitelek és betétek esetében a piaci érték helyett a névérték szerepel.

Az adatok tartalmára, értékelésére stb. vonatkozóan – egyes kivételektől eltekintve – a számviteli törvény (Szmt., 2000), a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások évesbeszámoló-készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló kormányrendelet (Szkr., 2000) és a Magyar Nemzeti Bank évesbeszámoló-készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló kormányrendelet (Mnbkr., 2000) az irányadó.

Az egyes instrumentumok értékelési szabályai

A deviza- és valutakészletek, valamint a **külföldi pénznemre szóló követelések és kötelezettségek** hó végi állományai a Magyar Nemzeti Bank által közzétett, a hó utolsó napján érvényes hivatalos deviza középárfolyamon forintra átszámított értéken szerepelnek a statisztikákban. Az MNB által nem jegyzett külföldi pénznemre szóló követelések, kötelezettségek, deviza- és valutakészletek valamely országos napilapnak a világ valutáinak árfolyamára közzétett, a hó utolsó napján érvényes középárfolyamon, ennek hiányában a hitelintézetek által a legutolsó hónapban alkalmazott átlagos középárfolyamon forintra átszámított értéken szerepelnek.

Betétek: könyv szerinti értéken szerepelnek, és nem tartalmazzák az elhatárolt (felhalmozott, de nem tőkésített) kamattartozásokat.

Hitelek: könyv szerinti bruttó értéken szerepelnek, azaz nincsenek csökkentve az értékvesztéssel, és csak az esedékes, de nem kiegyenlített és függővé nem tett kamatköveteléseket tartalmazzák.

Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok: az eszközoldalon az értékpapírok értékvesztéssel csökkentett, vagy értékelési különbözettel módosított, nettó értéken szerepelnek (felhalmozott kamatok nélkül). A nettó érték azon monetáris pénzügyi intézmények esetében, amelyek valós értékelés szerinti könyvvezetést alkalmaznak nettó piaci értéken, míg a többi esetben nettó könyv szerinti értéken való megjelenítést jelent. Forrássoldalon a kamatozó értékpapírok névértéken, a diszkontjellegű értékpapírok diszkontértéken kerülnek be a mérlegekbe.

A felgyűlt, de ki nem egyenlített kamatok a hitelek és betétek, valamint a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok esetében is az egyéb tételek között jelennek meg.⁹

Részvények és vagyoni érdekeltségek: 2001 májusától nettó értéken, értékvesztéssel csökkentve, 2001 áprilisáig beke-rülési értéken szerepelnek.

2.1.8. Állományváltozások és tranzakciók

A folyamatok nyomon követésének biztosítása érdekében a statisztikában alapvető követelmény az adatok lehetőség szerint homogén tartalmú idősorok formájában történő bemutatása.

A monetáris mérlegek állományi táblái ún. állapotidősorok, hiszen az adatszolgáltatók mérlegadatainak időszak végi állományát tükrözik. Ezzel szemben más idősorok adatai vonatkozhatnak egy-egy időintervallumra – például hónapra, évre –, ezek a tartamidősorok. Az eredménykimutatás adatai, az egy-egy időszak során végrehajtott tranzakciók összege, vagy két időszak végi állományi adat különbsége tartamidősort alkot.

⁹ A magyar monetáris statisztika ezzel az EKB előírásait követi, és eltér a pénzügyiszámla-statisztikától, amely a kamatelhatárolásokat az eredeti instrumentum állományában, azaz a hitelek és betétek részeként szerepelteti. Az eltérés indoka, hogy ezáltal a hitelekhez és betétekhez tartozó tranzakciók között csak a tényleges hitelnyújtások, illetve betételhelyezések jelennek meg, a kamatelszámolások nem.

A mérleg állományi adatainak változásait egyrészt a gazdasági műveletek – statisztikai kifejezéssel –, a tranzakciók okozzák. Tranzakció alatt az árfolyamváltozás-hatástól, árváltozástól és átsorolásoktól megtisztított állományváltozásokat értjük, azaz (a pénzügyi instrumentumok esetében) a különböző gazdasági egységek között a pénzügyi eszközök vagy források létrehozását, megszüntetését, átadására vonatkozó kölcsönös megállapodást. Az állományváltozások a tranzakción túl az árfolyamváltozás-hatásból, az árváltozásból és az átsorolásokból tevődnek össze.

Az eszközök átértékelődése (eszköztartási nyereség, illetve veszteség) az eszközök árában bekövetkezett változások hatásának következménye.

Az átértékelődés tovább bontható:

- egyrészt értékpapírok esetében az eszköz eredeti devizában mért árának változására, illetve hitelek esetén a hitelleírásra;
- másrészt a devizaárfolyamok változásából adódó hatásra.

Az eszközök és források egyéb volumenváltozásáról abban az esetben beszélünk, ha az állományokban bekövetkező változás nem a szokásos üzletmenetből adódik. Ilyenek lehetnek például:

- az eszközök tranzakcióként el nem számolt megjelenése vagy megszűnése (pl. katasztrófa, goodwill);
- SDR elhelyezése és visszavonása (az IMF kezdeményezésére);
- a statisztikai osztályozás, a szerkezet és egyéb statisztikai módszertan változása (például valamely szervezet egyik szektorból átsorolásra kerül egy másik szektorba).

A tranzakciók meghatározhatók közvetlenül, a gazdasági szereplők által a tárgyhónapban végrehajtott tranzakciók megfigyelése útján is. A tranzakciók számszerűsítése azonban gyakran nehézségekbe ütközik, ezért a fenti módszer helyett a pénzügyi statisztikában általában a közvetett módszert (vagy mérlegmódszert) alkalmazzák. A mérlegmódszer alkalmazása azt jelenti, hogy a tranzakciók megfigyelése helyett az árváltozásokat, a hitelleírásokat, az árfolyamváltozásokat, valamint az egyéb állományváltozásokat követjük nyomon. A tranzakció ekkor a következő képlet szerint számítható:

Forintban denominált tételek esetén:

$$F_t = (S_t - S_{t-1}) - C_t - V_t \quad (1)$$

ahol:

- F_t = a tranzakció a t-edik időszakban (nettó összeg, az állománynövelő és -csökkentő tranzakciók eredője),
 S_{t-1} = az időszak eleji (nyitó) állomány,
 S_t = az időszak végi (záró) állomány,
 C_t = egyéb volumenváltozás a t-edik időszakban,
 V_t = a piaci ár változásából és hitelleírásból adódó állományváltozás a t-edik időszakban,
 t = az időszak sorszáma.

Nem forintban denominált tételek esetén:

$$F_t \text{ devizában} = (S_t/t. \text{ hó végi középárfolyam} - S_{t-1}/(t-1.) \text{ hó végi középárfolyam}) - C_t/t. \text{ havi átlagárfolyam} - V_t/t. \text{ havi átlagárfolyam} \quad (2)$$

$$F_t \text{ forintban} = F_t \text{ devizában} * t. \text{ havi átlagárfolyam},$$

ahol:

- F_t = a tranzakció a t -edik időszakban (nettó összeg, az állománynövelő és -csökkentő tranzakciók eredője),
- S_{t-1} = az időszak eleji (nyitó) állomány,
- S_t = az időszak végi (záró) állomány,
- C_t = egyéb volumenváltozás a t -edik időszakban,
- V_t = a piaci ár változásából és hitelleírásból adódó állományváltozás a t -edik időszakban,
- t = az időszak sorszáma.

2.1.9. Szezonális igazítás, rövid bázisú indexek

Egy gazdasági tevékenységet jellemző számadatok sorozatát időornak nevezzük, ha annak elemeit rendszeres időközönként (havonta, negyedévenként stb.) időben konzisztens mérési módszerrel úgy készítik, hogy a bemutatott mennyiség tartalmát tekintve is konzisztens marad. Az idősorok e tulajdonsága szolgál az időbeli változások nyomon követhetőségének, az időbeli összehasonlíthatóságának alapjául. Az adatok növekedésének, csökkenésének jellemzésére összehasonlító mérőszámokat – növekedési indexeket – állítunk elő.

A gazdasági adatokat igen gyakran befolyásolják torzító tényezők. Ezek közé tartoznak az idősorokban megtalálható éven belüli, többé-kevésbé rendszeres – szezonális – ingadozások, melyek a gazdasági tevékenységnek a természeti viszonyokból, az év adott szakaszától való függéséből, a ledolgozott munkanapok számának változásából fakadnak.

Az éves gyakoriságú szezonális ingadozások kiszűrésének legegyszerűbb módjaként adódik az éves indexek használata, azaz az adott időszak (például hónap) adatának az előző év megfelelő időszaki adatához való viszonyítása. Az éves indexek számítása igen egyszerű, azonban nem elég pontos és gyors, hiszen meghatározása folytán képtelen az egy éven belüli hatások megjelenítésére. Ez konkrétan például úgy jelentkezik, hogy amennyiben az előző év megfelelő adata valamilyen okból a szokásosnál alacsonyabb volt, és az aktuális adat a szokásos, „normális” értéket veszi fel, akkor az aktuális index indokolatlanul magas lesz.

Annak érdekében, hogy a növekedési index gyorsan jelezze a változásokat, és kizárólag a legutolsó időszakban bekövetkezett hatásokat tartalmazza, az aktuális adatot a megelőzővel kell összevetni. A szezonális változások eltávolításának eredményeképp olyan idősorokat kapunk, amelyekben a szomszédos időszakok adatai jobban összehasonlíthatók, és így lehetségessé válik a legutóbbi eseményeket „azonnal” tükröző, helyes információt hordozó havi indexek előállítása.

A szezonális jelenségre jellegzetes példa a pénzmennyiségi mutatószámok évről évre ismétlődő megugrása decemberben, amely az év végi kifizetések, prémiumok hatására következik be. Ha a változást az egyszerűen számított rövid bázisú index alapján ítélnénk meg, azaz a decemberi pénzmennyiségi adatot az előzőhöz, a novemberihez viszonyítanánk, akkor – tévesen – az általában kevésbé ingadozó, mérsékelt pozitív növekedési ütem hirtelen megugrására következtethetnénk.

A szezonális igazítás során a különféle összetevőket úgy határozzuk meg, hogy azok összege vagy szorzata adja vissza az eredeti adatokat tartalmazó idősort. A hosszú távú (több éven keresztül ható) változások közül a tartósakat trendnek nevezzük, általában ideértve az évesnél hosszabb ingadozásokat is. A számítási modell által nem magyarázott „véletlen” komponens „zajnak” nevezzük. A szezonális tényező kiszámítása során külön eljárásban szokták kiszűrni az évről évre eltérő mértékben jelentkező naptári hatásokat, így például az ünnepek vagy általában a munkanapok számának hatásait. A szezonálisan igazított idősor csak a trendet, a ciklust, valamint a zajt tartalmazza. Amennyiben az idősor alakulásában ez a véletlen komponens fontos szerepet játszik, az elemzésnél gyakran azt is eltávolítjuk, azaz a simább trendadatokat használjuk az indexszámításhoz.

Képlettel (a szezonális összetevők multiplikatív formában történő meghatározása esetén):

$$X_t = T_t * S_t * E_t \quad (3)$$

ahol:

X_t = a kiugró értékektől és a naptári hatásoktól megtisztított idősor értéke a t -edik időszakban,
 T_t = a trend és ciklus összetevő együttes értéke a t -edik időszakban,
 S_t = a szezonális összetevő értéke a t -edik időszakban,
 E_t = a véletlen összetevő, a zaj értéke a t -edik időszakban,
 t = az időszak sorszáma.

A szezonális hatások mellett további, rendszeren kívüli hatásokat is megkülönböztetünk, ezek a trend és az aktuális szezonális hatás alapján várt értéktől is eltéríthetik az adatokat. Ezeket az idősorokon mutakozó egyszeri hatásokat kiugrásoknak (outlierek) nevezzük. A kiugrások típusai: az egyszeri kiugrások, a lecsengő kiugrások, valamint a szintváltások (például a 4. ábra).

A pénzmennyiségek növekedési indexeinek előállítása során az MNB ezt az utóbbi eljárást alkalmazza (a trend és ciklus idősorra egyszerűen trendként hivatkozva), azaz ún. trendadatokból számított – évesített – egyhavi rövid bázisú indexet publikál:

$$I_t = (T_t / T_{t-1})^{12} \quad (4)$$

ahol

I_t = az X_t változó éves növekedési indexe a t -edik hónapban,
 T_t = az X_t változó trendjének értéke a t -edik hónapban,
 t = az idő (hónap).

Az évesített index olyan éves változásnak felel meg, amikor egy éven keresztül minden hónapban változatlanul az adott havi index valósul meg. Az évesítésre, azaz havi adatok esetén 12., negyedéves adatok esetén 4. hatványra való emelése azért szükséges, mert a változás mértékét a gyakorlatban éves szinten értelmezzük (például éves kamatláb, gazdasági növekedés, infláció stb).

A számítási eljárás kiküszöbölhetetlen sajátossága, hogy az új bejövő adatok függvényében a régebbi szezonálisan tisztított adatok is módosulnak, továbbá, hogy nem additív, azaz két idősor összegének szezonálisan igazított idősora nem egyezik meg szükségképp a két igazított idősor összegével.

A probléma kezelésének egyik módját **direkt igazításnak** nevezik. Ekkor a komponensek és az aggregált adatok szezonális igazítását párhuzamosan, egymástól függetlenül végzik. Az **indirekt igazítás** során csak az összetevőket igazítják, és az aggregátum szezonális igazításának a szezonálisan igazított komponensek összegét tekintik. Az indirekt igazítás előnye, hogy a szezonálisan igazított adatok „összeadhatók”, az eredmény azonban nem optimális, azaz az indirekt módon igazított aggregált idősort újabb szezonális igazításnak alávetve, az eljárás bizonyos maradék szezonalitást képes azonosítani. A **vegyes igazítás** alkalmazásakor a direkt és indirekt igazításból adódó eltéréseket valamilyen szempont szerint szétosztjuk az összetevők között.

A számítások elvégzéséhez az MNB a TRAMO/SEATS eljárást használja, amely egy optimális matematikai modellt illeszt az idősorra.

2.2. KAMATSTATISZTIKA

A kamatstatisztikában bemutatjuk a hitelintézetek által a fő pénztartó szektorokkal, azaz a háztartásokkal¹⁰ és a nem pénzügyi vállalatokkal szemben alkalmazott átlagos betéti és hitelkamatokat, illetve az említett szektorokhoz köthető betétek és hitelek új szerződéses állományát.

¹⁰ A kamatstatisztikai adatgyűjtésekben a háztartásokba beleértjük a háztartásokat segítő nonprofit intézményeket is.

Az átlagkamatlábakat kétféle súlyozással is közzétesszük:

- a mérlegstatisztikában közzétett állományokkal, amelyek a fennálló hitelek, illetve betétek összességét jellemzik, illetve
- az utolsó időszak (hónap) fejleményeinek bemutatása céljából az új szerződések értékével súlyozva.

Új szerződés minden olyan új pénzügyi jellegű megállapodás az adatszolgáltató és a nem pénzügyi vállalatok, illetve a háztartások között, amely elsőként határozza meg a betétek, illetve a hitelek kamatlábát, vagy a meglévő hitel- és betét megállapodásokat (lejárat, kamatfeltételek) az ügyfél közreműködésével módosítja. Nem tekintjük új szerződésnek az ügyfél közreműködése nélküli automatikus meghosszabbítást (prolongációt), átárazást, valamint a fix kamatozású konstrukciók módosítását változó kamatozásúvá (vagy fordítva), amennyiben ezt a módosítást a felek már az eredeti szerződésben rögzítették. A lekötött betétek esetében a pótlólagos befizetések is új szerződésnek minősülnek.

Az új szerződések között nem vesszük figyelembe:

- az adatszolgáltató ügyfelének törlesztési nehézségei miatt az ügyfél adatszolgáltatónál levő korábbi hiteleinek újratárgyalásával keletkező, a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások évesbeszámoló-készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendeletben meghatározott átstrukturált hiteleket, továbbá
- a 2011. LXXV. törvény alapján megkötött gyűjtőszámlahiteleket és
- a lakáscélú kölcsönökre vonatkozó állami készfizető kezességéről szóló 2009. évi IV. törvény szerinti áthidaló hiteleket.

A hitelek új szerződéseit aszerint soroljuk be, hogy a kamatot mennyi időre rögzítették előre, azaz a **kamatfixálási időszak** hossza szerint.

Egy konstrukciót abban az esetben tekintünk **változó kamatozásúnak**, ha a szerződésben rögzítve van, hogy a kamatozás változó. Ebben az esetben a pénzügyi intézmény – a jogszabályi előírásoknak megfelelően – jogosult változtatni a kamatláb mértékét. Változó kamatozásúak például az olyan hitelek, amelyeknél a kamatlábat valamely piaci változóhoz – például a BUBOR-hoz – kötik.

A **szerződéses kamatláb** az ügyféllel kötött szerződésben meghatározott éves kamatláb. Támogatott konstrukciók esetén az ügyfélkamatláb és a kamattámogatás együtt tekintendő szerződéses kamatlábnak. A magyar piacon az államilag támogatott lakáshitelek képezik a legfőbb példát a támogatott konstrukciókra, amelyek keretében a hitelt nyújtó hitelintézet a piacinál alacsonyabb kamatláb mellett nyújt lakáscélú hitelt az erre vonatkozó kormányrendelet által meghatározott esetekben. Ugyanakkor a hitelintézet ezen hitelek nyújtásakor is megfelelő piaci jövedelmet realizálhat, mert ellentételezésként a központi költségvetés a piacinál olcsóbb költségek mellett juttatja forrásokhoz a hitelintézetet, vagy pedig pótolja a kieső kamatbevételt.

Hasonlóképpen a kiegészítő támogatás mértékével növelve kell a kamatlábakat jelenteni a nem pénzügyi vállalati kör részére a hitelintézetek által nyújtott refinanszírozott hitelek vagy a háztartások részére nyújtott 0%-os THM-mel rendelkező áruhitel-konstrukció esetében is (ekkor az áru eladója hozzájárulást fizethet a hitelintézetnek).

A kamatstatisztikai adatok között a szerződéses kamatláb mellett minden instrumentumra vonatkozóan megtalálható az úgynevezett évesített kamatláb is. Az **évesített kamatláb** számításának célja, hogy a különböző lejáratú, illetve kamatfizetési periódusú konstrukciók kamatlábai összehasonlíthatók legyenek. Tartalmát tekintve az évesített kamatláb a betéti oldalon megegyezik az egységesített betéti kamatlábmutatóval (EBKM), hiteloldalon pedig a teljeshiteldíj-mutatóval (THM) – amennyiben nincsenek a kamatfizetésen kívül egyéb költségek. A 83/2010. (III. 25.) kormányrendelet kötelezővé teszi a hitelintézetek számára az ún. teljeshiteldíj-mutató (THM) közzétételét a három hónapnál hosszabb lejáratú fogyasztási és a lakáscélú hitelekre. A teljeshiteldíj-mutató megmutatja, hogy mekkora lenne az éves kamatlába az adott hitelnek abban az esetben, ha a bank minden egyéb általa felszámított költséget (például bírálati díjat, rendelkezésre állási díjat stb.) kamat formájában szedne be az ügyféltől. Tartalma szerint a fentiek felel meg a betétek esetében az EBKM, amelyet a 82/2010. (III. 25.) kormányrendelet szabályoz.

Az évesített kamatláb számításának alapját a szerződéses kamatláb képezi. A szerződéses és az évesített kamatláb abban az esetben egyezik meg, ha csak évente egyszer van kamatfizetés. Minthogy szerződés szerinti kamatmegállapításra általában egy éven belül többször kerül sor, az évesített kamatláb általában meghaladja a szerződéses kamatlábat. Létezik azonban olyan konstrukció is, ahol a kamatmegállapítás egy évnél ritkábban történik, ekkor az évesített kamatláb kisebb, mint a szerződéses kamatláb. Az egy évnél ritkább kamatmegállapítású konstrukciók annyira ritkán fordulnak elő, hogy a publikált átlagos kamatlábak esetében egy adott konstrukció évesített kamatlába minden esetben meghaladja a szerződéses kamatlábat.

A kamattőkésítés és a tőketörlesztés viszonyára a következő fő esetek különböztethetők meg:

a) A kamattőkésítés és a tőketörlesztés szabályos időközönként történik.

a/1. A kamattőkésítés és a tőketörlesztés is azonos időközönként történik, rendszerességük megegyezik.

a/2. A kamattőkésítés gyakoribb, mint a tőketörlesztés. (Idetartozik az az eset is, amikor a tőketörlesztés csak a futamidő végén, egy összegben történik.)

a/3. A tőketörlesztés gyakoribb, mint a kamattőkésítés.

b) A kamattőkésítés és a tőketörlesztés nem szabályos időközönként történik.

Az a) esetben, amikor a kamattőkésítés legalább olyan gyakori, mint a tőketörlesztés (a/1., a/2. eset), a következő 5. és 6. számú képlet azonos eredményt ad, ekkor a 6. számú képlet is alkalmazható.

Az a/3. esetben, valamint a b) esetben csak az 5. számú képletet lehet alkalmazni. (Például idetartoznak azok a kamattámogatásos konstrukciók is, amikor a kamattámogatás és a kamatfizetés periódusa nem esik egybe.)

Az évesített kamatláb meghatározása a következő két összefüggés használatával történik:

$$\sum_{k=1}^m \frac{A_k}{(1+i)^{t_k}} = \sum_{k'=1}^{m'} \frac{A'_{k'}}{(1+i)^{t'_{k'}}} \quad (5)$$

A képlet akkor is alkalmazható, ha a hitelt egy részletben veszik igénybe, illetve egyszerre helyezik el a betétet. Ilyenkor a képlet bal oldalán az elhelyezett betétösszeg, illetve a felvett hitel összege található.

Itt:

A_k = a k -edik sorszámú hitelfolyósítás, illetve betételhelyezés összege,

$A'_{k'}$ = a k' -edik sorszámú törlesztőrészlet összege, illetve a betét-visszafizetés összege (kamatokkal növelve),

m = a hitelfolyósítások, betételhelyezések száma,

m' = a törlesztőrészletek, betét-visszafizetések száma,

t_k = a k -edik hitelfolyósítás, betételhelyezés években vagy töredékévekben kifejezett időpontja,

$t'_{k'}$ = a k' -edik törlesztőrészlet, betét-visszafizetés években vagy töredékévekben kifejezett időpontja,

i = a kiszámítandó évesített kamatláb századrésze.

Ez a bonyolultabb, jelenérték-számítási képlet minden hitel-, illetve betéti konstrukcióra alkalmazható. A képlet az ügylet kezdő időpontjában keletkező pénzmozgást teszi egyenlővé a későbbi időpontok pénzáramainak jelenértékével. Az évesített kamatláb az a belső megtérülési ráta, ahol az 5. számú képlet egyenlőségének két oldalán szereplő pénzáramok jelenértéke megegyezik.

Az 5. számú képletet szabad csak alkalmazni abban az esetben, ha a kamattőkésítés és a tőketörlesztés nem szabályos időközönként történik, illetve a kamattámogatásos konstrukciók évesített kamatlábjának meghatározására, amennyiben a kamattámogatás és a kamat-megállapítás periódusa nem esik egybe.

$$X = \left(\frac{r_{sz}}{N} \right)^N - 1 \quad (6)$$

Itt

X = az évesített kamatláb,

r_{sz} = a szerződésben meghatározott éves kamatláb,

N = az éven belüli kamattőkésítések száma, pl. féléves gyakoriságú kamattőkésítés esetén 2, negyedéves gyakoriságú kamatfizetés esetén 4 stb.

Az egyszerűbb képletet csak a hitel- és betéti konstrukciók egy részére szabad alkalmazni. A gyakorlatban – különösen a betéteknél – a kamatmegállapítás rendszerint havonta történik, így a hitelintézetek az évesített kamatláb kiszámítására leggyakrabban ezt a képletet alkalmazzák.

A 6. számú képlet alkalmazható a látra szóló és folyószámlabetétekre, a folyószámlahitelekre is, amennyiben a betéteknél a kamattőkésítés, hiteleknél a kamatok megállapítása szabályos időközönként történik.

A publikált évesített kamatláb az egyes hitel-, illetve betétszerződésekre hó végi állományokra meghatározott évesített kamatlábak szerződésösszeggel súlyozott átlaga, vagy hó végi állománnyal súlyozott átlaga.

A hó végi állományokra vonatkozó évesített kamatlábat a képletek alapján kétféleképpen is meg lehet határozni. Egyrészt úgy, hogy figyelembe vesszük a konstrukció eredeti kezdő időpontját, másrészt pedig, hogy az állomány megfigyelésének időpontját tekintjük kezdő időpontnak, és csak a hátralévő futamidőre számítjuk ki az évesített kamatlábat. Az adatszolgáltatók a második módszert alkalmazzák. Az állományok esetében az évesített kamatláb tehát azt jelenti, hogy az aktuális kamatlábat és a hitel, illetve betét hátralévő futamidejét figyelembe véve mennyi az évesített kamatláb.

A **hitelköltség-mutató** az a megtérülési ráta, amely esetében az igénybe vett hitel összege megegyezik a költségeket¹¹ is tartalmazó törlesztőrészletek jelenértékével. Az MNB által közölt hitelköltség-mutató számítási szabálya megegyezik a teljeshiteldíj-mutató számításáról, meghatározásáról és közzétételéről szóló 83/2010. (III. 25.) kormányrendeletben meghatározott teljeshiteldíj-mutató számítási szabályával (ez azonban futamidőtől függetlenül minden fogyasztási és lakáscélú hitelre kiterjed).

A két mutató közötti nagyságrendi eltérés oka, hogy a hitelköltség-mutató a bruttó (támogatással növelt, azaz lakáshiteleknél a kamattámogatás, míg áruvásárlási hiteleknél az eladótól kapott hozzájárulás mértékével korrigált) kamatlábra épül, míg a teljeshiteldíj-mutató csak az ügyfélkamatlábra.

A hitelköltség-mutató számítási módjában teljesen megegyezik az évesített kamatlábbal, a két mutató közötti különbséget csak a hitel kamatlábon kívüli költségei jelentik. Ebből következik, hogy egy konstrukció hitelköltség-mutatója – néhány egyedi esettől eltekintve – mindig nagyobb vagy egyenlő, mint az évesített kamatláb. A két mutató csak akkor egyezhet meg, ha a hitelt semmilyen egyéb költség nem terheli, ez a megoldás a hitelintézetek által saját dolgozóiknak nyújtott hitelek esetében gyakori. Megegyezhet a két mutató azért is, mert a költségelemek a kamatládba épülnek be. A hitelintézetek átlaga esetében néhány egyedi konstrukciótól eltekintve a hitelköltség-mutató minden kategóriánál meghaladja az átlagos évesített kamatlábat.

¹¹ A hitelekhez kapcsolódó költségelemek közül csak a hitelintézetnek fizetendő költségeket (pl. hitelfolyósítási díj, éves kezelési költség) kell figyelembe venni.

A statisztika a kamatokat az adatszolgáltatók – és nem az ügyfelek – szempontjából mutatja be. Ez azt jelenti, hogy a publikált szerződéses kamatlábakból nem szűrhető ki olyan információ, hogy a bankokkal kapcsolatba kerülő nem pénzügyi vállalati, illetve háztartási ügyfelek milyen kamatlábakkal szembesülnek. A publikált kamatadatok a hitelintézetek által a betétekre ténylegesen fizetett, illetve a hitelekre ténylegesen megkapott kamat szintjét mutatják. Ez a kamatszint több tekintetben is eltér a hitelintézetek hirdetményeiben található kamatlábaktól. Az államilag támogatott konstrukciók esetében (például támogatott lakáshitelek, a nem pénzügyi vállalati szektornál a starthitelek, refinanszírozott hitelek és 2012-től a 0%-os áruhitel) a bruttó, azaz a **kamattámogatással, hozzájárulással növelt kamatlábat** tartalmazza az adatok. A kamattámogatásos konstrukciók esetében a „piaci” kamatláb meghatározásának módja, hogy az adatszolgáltatók által az ügyféllel szemben felszámított kamatlábhoz hozzáadjuk az állami kamattámogatás, illetve a harmadik féltől származó hozzájárulás mértékét. Például ha egy konstrukció ügyfélkamatlába 4%, a kamattámogatás mértéke 6%, akkor a statisztikában 10%-os bruttó kamatlábbal számol az MNB.

Az államilag támogatott lakáshitelek bruttó kamatlába

A lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendelet az igénybe vehető kamattámogatások két fajtáját határozza meg: a kiegészítő kamattámogatást (eszközoldali) és a jelzáloglevéllel finanszírozott hitelek (forrásoldali) kamattámogatást.

A lakáscélú hitelek esetében a csak eszközoldali kamattámogatásos konstrukcióknál az ügyféllel szemben felszámított kamatlábhoz hozzáadjuk az eszközoldali kamattámogatás mértékét.

A csak forrásoldali, illetve az eszköz- és forrásoldali kamattámogatásos konstrukcióknál a nem jelzálogbankok esetében a kamatkorrekció módja a következő:

- Használt lakás vásárlására nyújtott hiteleknel az ügyféllel szemben felszámított kamatlábhoz hozzá kell adni az ÁKK honlapján a tárgydőszakra közzétett, a lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) kormányrendelet 12. § (3) bekezdése szerint irányadó, a hitelszerződésben megállapított kamatfixálás időtartamához legközelebb eső eredeti futamidejű állampapírhozam 40%-át.
- Új lakás vásárlására nyújtott hitelek esetében pedig az előzőekben meghatározott állampapírhozam 60%-át kell hozzáadni az ügyféllel szemben felszámított kamatlábhoz.

Jelzálog-hitelintézet típusú adatszolgáltató esetében a tárgyhónapban kapott eszköz- és forrásoldali kamattámogatás mértékével kell korrigálni az ügyfélkamatlábat.

Forrásoldali kamattámogatásos konstrukcióknak tekintjük a nem jelzálogbank típusú adatszolgáltatók azon hiteleit is, amelyeket várhatóan átadnak, illetve eladnak valamely jelzálogbank adatszolgáltatónak.

A **kedvezményes kamatozású hitelek** kamatlábai korrekció nélkül szerepelnek az átlagkamatokban. Ilyenek például a hitelintézetek saját dolgozóinak nyújtott kedvezményes kamatozású – akár kamatmentes – hitelek is, vagy a hitelakciók keretében nyújtott hitelek.

A nem folyószámlához kapcsolódó **hitelkeret-szerződések** esetében a szerződéskötés hónapjában jelenik meg a hitelkeret teljes összege, valamint a szerződésben rögzített kamatláb – akkor is, ha az ügyfél a hitelt részletekben veszi igénybe. A hitelekre vonatkozó új szerződések értéke tehát a hitelkeretek teljes összegét tartalmazza. Amennyiben egy meglévő hitelkeret növelésére kerül sor a tárgyhónapban, az új szerződések között csak a hitelkeret-növekmény összege jelenik meg. Léteznek olyan hitelkeret-szerződések is, ahol a szerződéskötés pillanatában még nem állapítható meg, hogy az ügyfél milyen valutában, illetve milyen célra veszi igénybe a hitelt. Ilyen esetben – az általános szabályoktól eltérően – csak a folyósítás hónapjában, és csak a lehívott összeg jelenik meg az új szerződések értékében. A folyószámlához tartozó hitelkeretek nincsenek figyelembe véve az új szerződések között, a folyószámlahitelek esetében csak az igénybe vett és még fennálló összeg jelenik meg a hó végi állományok között.

A kamatstatisztika a **hitelkártya-konstrukciókat** 2010-ig aszerint kezelte és különítette el, hogy biztosítanak-e kamatmentes periódust.

A kamatozó kártyahitelek esetében (a kártya csak a hitelhez történő hozzáférést biztosítja) a hitel célja szerint került a hitel a megfelelő kategóriába, például a háztartási szektornál a fogyasztási vagy az egyéb hitelek közé.

A kamatmentes periódust biztosító hitelkártya-konstrukciók adatai a folyószámlahitelek között szerepelnek. Mivel a folyószámlahitelek esetében csak a hó végi állomány megfigyelésére kerül sor, a tárgyhó végén éppen kamatmentes periódusban lévő kártyahitelek az átlagolás során 0%-os kamatlábbal szerepelnek. A folyószámlahitelek jelentős részét kitevő kártyahitelek átlagkamatlába 2010 előtt ezért nem a meghirdetett magas kamatlábakat mutatta, hanem a kamatmentes periódusban lévő 0%-os kamatlábú és a kamatmentes periódust túllépő magas kamatlábú hitelek állományokkal súlyozott átlagkamatlábát.

A kamatlábak jobb elemezhetősége érdekében 2010-től megváltozott az ezzel kapcsolatos adatgyűjtések szerkezete. Ettől kezdve a kamatozó, illetve a nem kamatozó (kamatmentes periódust biztosító) hitelkártya-követelések állományi kamatlábai elkülönítetten kerülnek kimutatásra, attól függően, hogy a tárgyidőszak utolsó napján kamatmentes periódusban van-e a hitelkártya vagy sem.

Az adatszolgáltatói terhek mérséklése céljából az MNB a teljes körű adatszolgáltatás (cenzus) helyett a mintavételes technikát alkalmazza az adatszolgáltatói kör megállapításánál. Az eljárás alapjául egy olyan egylépcsős rétegzett mintavétel szolgál, ahol két homogén réteget különítünk el. A rétegzett mintavétel alkalmazása során az egyik réteget a bankok, a fióktelepek és a szakosított hitelintézetek, a másik réteget pedig a szövetkezeti hitelintézetek alkotják.

A két réteg esetében eltérő eljárást alkalmazunk:

1. az első rétegnél a teljes körű összeírást (cenzust) alkalmazzuk;
2. a második rétegnél a mérlegfőösszeg nagysága szerint rendezett mintából az alábbi kritériumok alapján jelöljük ki az egyes szervezeteket adatszolgáltatónak:
  - a minta elemszámát úgy alakítjuk ki, hogy **90%-os megbízhatósági szint** mellett a becslés maximális hibája egyik instrumentumkategóriánál – az új szerződések átlagos kamatlábjára vonatkoztatva – se haladja meg a 10 bázispontot (1. kritérium);
  - a mintának a potenciális adatszolgáltatói kör legalább 30%-át tartalmaznia kell, amennyiben azonban a 30% a 100 intézményt meghaladja, **elég 100 elemű minta** is (2. kritérium);
  - az adatszolgáltatói kör **euróban** denominált háztartási és nem pénzügyi vállalati **hitele, illetve betéte legalább a teljes állomány 75%-át tegye ki** (3. kritérium).

A jelenlegi mintában szereplő hitelintézetek összesített mérlegfőösszege az összes hitelintézet összesített mérlegfőösszegeinek több mint 95%-át teszi ki. Ez azt jelenti, hogy a kamatok rétegen belüli szórása nem haladja meg a rétegek közötti szórást, továbbá a mintából származó becslés maximális hibája 95%-os valószínűség mellett nem haladhatja meg a 10 bázispontot.

2.3. JEGYBANKI KAMATOK

A Magyar Nemzeti Bank a jegybanktörvényben foglalt felhatalmazás alapján irányadó kamatként jegybanki alapkamatot állapít meg, amelyet a Magyar Közlönyben közzétesz. A jegybanki alapkamat mértéke jelenleg megegyezik a kéthetes futamidejű, jegybank által kibocsátott forintkötvényre fizetett kamatlábbal. A rövid távú pénzügyi kamatlábak kiugróan nagymértékű változásainak elkerülése érdekében a jegybank az egynapos pénzügyi ügyletek kamatlábjára kamatfolyosót állapít meg. A kamatfolyosó jelenleg szimmetrikus a jegybanki alapkamatláb körül, határait az egynapos fedezett hitel és az egynapos betét kamatlába határozza meg. Az egynapos fedezett hitel kamatlába a jegybanki alapkamatnál jelenleg 1 százalékponttal magasabb, míg az egynapos betéte 1 százalékponttal alacsonyabb.

Az MNB a jegybanki alapkamatláb nagyságához a fentiekén kívül a következő kamatlábakat köti:

- a kétéves jegybanki hitel kamatlába;
- a kéthetes jegybanki kötény kamatlába;
- a jegybanknál elhelyezett kötelező tartalék után fizetett kamatláb;
- a kötelező tartalékkal kapcsolatos alultartalékolás esetén alkalmazott büntető kamatláb.

2.4. PÉNZ- ÉS DEVIZAPIAC

Pénzpiaci ügyletnek nevezzük a bankok treasury-n keresztül más bankokkal legfeljebb egyéves lejáratra kötött azonnali vagy határidős forintügyleteit.

A devizapiaci ügylettípusok és a deviza nyitott pozíció meghatározása

Spotügylet: Eredetileg két banki napos vagy rövidebb lejáratú rögzített árfolyamon történő devizakonverzió.

Határidős devizaügylet (*foreign currency forward*): két fél között meghatározott mennyiségű deviza megvásárlására és eladására megkötött szerződés, ahol az árat a szerződés létrehozásakor határozzák meg, a szállításra és a pénzügyi rendezésre pedig meghatározott jövőbeni időpontban kerül sor. A forwardügyletek teljesítése akár a devizaösszegek leszállításával (leszállításos határidős ügylet), azaz a teljes devizaösszegek cseréjével, akár az értékkülönbséget elszámolásával (elszámolásos határidős ügylet) is történhet.

Devizawap-ügylet (*currency swap*): azokat a származékos ügyleteket foglalja magában, amelyek devizák cseréjére vonatkoznak. Devizawap-ügyletnek tekintendő az egyszerű devizacsereügylet, a kamatozó devizacsereügylet, a devizakamatcsere-ügylet, továbbá az előző bekezdésben említett leszállításos határidős devizaügylet is.

- **Egyszerű devizacsereügylet (*simple currency swap vagy FX swap*):** olyan árfolyamüzlet, amely alapesetben egy adott deviza azonnali eladását/vételét és egy időben ugyanannak a devizaösszegnek a határidős vételét/eladását jelenti: azonnali ügylet (spot) + határidős ügylet (forward) = devizacsereügylet (swap).
- **Kamatozó devizacsereügylet (*cross currency interest rate swap, CCIRS*):** Az ügyletet kötő felek kamatfizetések és tőkeösszegek cseréjéről állapodnak meg meghatározott tőkeösszegekre és meghatározott periódusra vonatkozóan. A csere eltérő devizájú tőke- és kamatösszegekre vonatkozik. A kicserélt kamatok lehetnek fixek (*fix to fix*), változók (*floating to floating – basis swap*), illetve a megállapodás vonatkozhat fix kamatok változóra történő cseréjére (*fix to floating*), illetve változó kamatok fixre történő cseréjére (*floating to fix*) is. Ebbe a körbe nemcsak deviza–deviza cse-reügyletek, hanem forint–deviza, deviza–forint ügyletek is beletartoznak. Ezen ügyletek egyik altípusa, a **bázis swap**, amelynél a kamatcsere két eltérő változó alapú kamat cseréjére vonatkozik. Szintén ebbe a körbe tartozik a **mark-to-market swap**. Ekkor az ügylet résztvevői megváltoztatják valamely elcserélt tőkeösszeget (elsősorban a devizaárfolyam-változások hatására módosuló partner- [hitel-] kockázatuk csökkentése érdekében) meghatározott feltételek mellett, és a különbséget egymással elszámolják. Vagy a partnerkockázat kezelése betételhelyezéssel történik, miközben az ügylet feltételei nem változnak.
- **Devizakamatcsere-ügylet (*only interest strip cross currency interest rate swap*):** olyan, különböző devizában (illetve forintban és devizában) meghatározott nominális értékek kamatcseréjére vonatkozó megállapodás, ahol a nominális tőkék cseréjére nem kerül sor.

Kamatswap (*interest rate swap, IRS*): azonos devizanemben meghatározott tőkeösszegekre vonatkozó kamatfizetések cseréjét jelentő derivatív ügylet. Alapesetben két fél közötti megállapodás változó kamatozású kamatfizetések fix kamatozású kamatfizetésekre való cseréléséről (vagy fordítva), egy meghatározott tőkeösszegekre és meghatározott periódusra vonatkozóan. Az eltérő devizájú kamatok cseréjére vonatkozó ügyletek (kamatozó devizacsere-ügylet, devizakamatcsere-ügylet) meghatározását a **kamatozó devizacsere** és **devizakamatcsere-ügylet** fogalma tartalmazza.

Devizavételi opciós ügylet: opciós díj megfizetése ellenében szerzett devizavételi jog, illetve vállalt devizaeladási kötelezettség egy előre meghatározott másik devizával szemben, előre meghatározott árfolyamon és időpontban (vagy időpontig).

Devizaeladási opciós ügylet: opciós díj megfizetése ellenében szerzett devizaeladási jog, illetve vállalt devizavételi kötelezettség egy előre meghatározott másik devizával szemben, előre meghatározott árfolyamon és időpontban (vagy időpontig).

Opciós ügylet megvétele: opciós díj megfizetése ellenében szerzett devizavételi, illetve devizaeladási jog, egy előre meghatározott másik devizával szemben, előre meghatározott árfolyamon és időpontban vagy időpontig; az opció lehívásáról az ügylet megvásárlója dönt.

Opciós ügylet eladása, kiírása: opciós díj megszerzése ellenében vállalt devizavételi, illetve devizaeladási kötelezettség egy előre meghatározott másik devizával szemben, előre meghatározott árfolyamon és időpontban vagy időpontig; az opció lehívásával kapcsolatos döntés az ügylet kiírójától független.

Deviza nyitott pozíció: a különböző (forinttól eltérő) devizanemekben meglévő állományok, követelések, kötelezettségek nettó egyenlege; forintértékük a deviza–forint árfolyamától, ennek változásától függ.

- **Rövid devizapozíció:** amikor a forint devizával szembeni erősödése forintban kifejezett eredménynövekedést jelent (a devizaforrás, illetve -kötelezettség meghaladja a devizaeszközt, illetve -követelést).
- **Hosszú devizapozíció:** amikor a forint devizával szembeni gyengülése forintban kifejezett eredménynövekedést jelent (devizaeszköz, illetve -követelés meghaladja a devizaforrást, illetve -kötelezettséget).
- **Teljes deviza nyitott pozíció:** a forinttal szembeni rövid, illetve hosszú pozíciók közül a nagyobb (a kereskedési könyvről szóló 244/2000. kormányrendelet szerint).
- **Mérleg szerinti deviza nyitott pozíció:** a mérlegben szereplő devizaállományokból adódó nyitott pozíció (eszközök mínusz források devizanemenként összegezve).
- **Mérlegen kívüli deviza nyitott pozíció:** a mérlegen kívüli devizás tételekből adódó nyitott pozíció, ideértve az azonnali, határidős, swap- és opciós ügyletekből, visszavonhatatlan garanciákból (és hasonló okmányokból), illetve egyéb jövőbeli bevételekből, illetve kiadásokból adódó pozíciókat (követelések mínusz kötelezettségek).

3. Adatközlések

3.1. MÉRLEGEK, PÉNZMENNYISÉGEK

A mérlegstatisztikai adatközlések sajátosságai.

- A rendelkezésre álló információ minőségének és a közzététel időpontjának függvényében előzetes és végleges adatközlések is lehetségesek. Előzetes adatokat csak az MNB statisztikai mérlege és a monetáris bázis esetében publikálunk, amelyeket a hónap utolsó munkanapján megjelenő publikációban végleges adatokkal korrigálunk.
- Az áttekinthetőség biztosítása érdekében a négy monetáris mérleget viszonylag összevontabb formában teszi közzé az MNB, a rendelkezésre álló részletező adatok külön táblákban találhatóak.
- A jegybankmérlegből és az egyéb monetáris pénzügyi intézmények mérlegéből közvetlenül előállítható a monetáris pénzügyi intézmények konszolidált mérlege, mégpedig oly módon, hogy a két mérlegben szereplő, nem monetáris pénzügyi intézményekhez köthető tételeket összeadjuk. (A konszolidált mérleg továbbra is tartalmazza a monetáris pénzügyi intézmények tulajdonában levő, monetáris pénzügyi intézmények által kibocsátott tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírokat.)
- A mérlegek forint és deviza szerinti megbontást is tartalmaznak.
- A monetáris pénzügyi intézmények eurozónával szembeni követeléseit és tartozásait a főbb instrumentumok és szektorok szerint részletezve jelennek meg.

3.1.1. Lejárat kategóriák

A mérlegekben az alábbi – eredeti futamidőre vonatkozó – lejárat kategóriák szerinti bontások szerepelnek.

- Rövid lejárat: ahol az instrumentum lejárata nem hosszabb, mint 1 év.
- Hosszú lejárat: ahol az instrumentum lejárata hosszabb, mint 1 év.
  - Egyes instrumentumok esetében hosszú, legfeljebb 2 éves lejárat, illetve hosszú, 2 éven túli lejárat szerint bontjuk tovább az 1 évnél hosszabb lejáratú tételeket,
  - míg más instrumentumok esetében a hosszú, legfeljebb 5 éves lejárat, illetve hosszú, 5 éven túli lejárat szerinti megbontás hordoz magában többletinformációt.

3.1.2. Szezonális igazítás

A monetáris bázis és a pénzmennyiségek szezonális igazítása esetében a direkt módon igazított adatokat adjuk meg, így az összetevők szezonálisan igazított adatainak összege nem adja ki az összeg szezonálisan igazított értékét. A szezonálisan igazított idősorok tartalmazzák az eljárás által megtalált kiugró értékeket, azaz a modellhez képest külső, egyedi tényezők hatását.

A visszamenőleges hatások mérséklése érdekében az utolsó év decemberéig tartó idősorokra rögzítjük a modellt és paramétereit, és a folyó év adatainak becsléséhez az így kapott paramétereket használjuk. Normális viselkedés esetén a

modellt csak a folyó év decemberre vonatkozó adatok alapján becsüljük újra. A modell alkalmazhatóságát folyamatosan vizsgáljuk, így például a szezonális komponens stabilitását, illetve az előrejelzés pontosságát is.

A növekedési indexek alapját a szezonálisan igazított adatok helyett a trendadatok képezik, mert a tapasztalatok szerint idősoruk lényegesen simább, mint a szezonálisan igazítotté. A forgalomban lévő készpénz szezonálisan igazított adatai, illetve trendadatai az eredeti idősor alapján készülnek: a szezonálisan igazított adatok a kiugró értékek kiszűrése nélkül, a trendadatok pedig azok kiszűrésevel állnak elő.

A mérlegstatisztikai adatok az MNB honlapján, a *X. Monetáris és egyéb mérlegstatisztikák* között találhatók.¹²

3.1.3. Az MNB statisztikai mérlege (1.a.1, 1.a.2, 1.a.3, 1.a.4 táblák)

Az MNB statisztikai mérlege a jegybankra vonatkozó számviteli előírások figyelembevételével összeállított főkönyvi adatoknak megfelelően (Mnbkr., 2000) statisztikai elemzés céljára készül, külön táblákban bemutatva a jegybank főbb szektorokkal szembeni követeléseit és kötelezettségeit. Az állományok eredeti lejárata szerint szerepelnek. A mérlegfőösszeg nem tartalmazza a jegybank által visszavásárolt, saját külföldi kibocsátású kötvényeinek állományát, tartalmazza viszont a derivatívák állományát, az egyéb eszközök és egyéb források részeként. Az állományi adatok időszaka 1998. januártól havi bontásban áll rendelkezésre.

Az adatok forrásai

- a jegybank mérlegjelentése;
- az értékpapír-statisztikából az MNB által belföldön kibocsátott, külföldiek tulajdonában lévő kötvények állománya, valamint az MNB által külföldön kibocsátott, belföldiek tulajdonában lévő kötvények állománya.

Eszközoldal (1.a.1 tábla)

Az **Egyéb monetáris pénzügyi intézmények hitelei** között szerepelnek az egynapos jegybanki fedezett hitelek, továbbá a rendszeres, illetve az időszakos tenderekhez kapcsolódó hitelek – ilyenek például a kéthetes, a hat hónapos és a kétéves fedezett hitelek.

2001. január 1-jétől a jegybanktörvény előírásai értelmében az MNB nem nyújt hitelt a központi kormányzatnak. Ezért az **Államháztartás hitelei**¹³ soron 2007. novemberig publikált forinthitelek állománya a központi kormányzat jegybankkal szembeni, azon éven túli forinttartozásait tartalmazta, amelyek még a korábbi időszakban keletkeztek.

Az **Egyéb belföldi hitelek tétele** az egyéb pénzügyi vállalatok, a nem pénzügyi vállalatok és a háztartások hiteleit tartalmazza.

A **Belföldiek által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok** 2010. márciusig a jegybank tulajdonában csak a központi kormányzat által kibocsátott forintban denominált értékpapírok voltak. 2010 márciusa óta az MNB hazai kibocsátású forint jelzálogleveleket is vásárolhat.

A **Belföldiek által kibocsátott részvények és egyéb részesedések** között a jegybank tulajdonában lévő részvények és egyéb részesedések állománya szerepel. A Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény szerint az MNB-nek sem belföldi, sem külföldi gazdasági társaságban nem lehet részesedése, az alábbi kivételekkel:

- az MNB tevékenységével összefüggő gazdasági társaságban való részesedés;
- az MNB részt vehet a hitelintézetek közötti országos elszámolásforgalom lebonyolítására, továbbá az értékpapír- és tőzsdeügyletek elszámolására, illetőleg az értékpapírok tárolására, kezelésére és nyilvántartására, valamint tőzsdetevékenységre létrehozott gazdasági társaságban.

¹² <http://www.mnb.hu/Statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok>

¹³ Az MNB-nek az államháztartáson belül csak a központi kormányzattal volt hitelkapcsolata.

A **Külföldi eszközök** tartalmazzák a valutakészlet, a monetáris arany, az SDR, az IMF-kvóta, a külföldieknél elhelyezett betétek, a külföldiek által kibocsátott, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, valamint a külföldi részvények és egyéb részesedések állományát. A külföldi eszközök állománya nem tartalmazza a jegybank által visszavásárolt, külföldi kibocsátású saját kötvényeinek az állományát. A külföldi követelések értékvesztése, a külfölddel kapcsolatos pénzügyi derivatívák, kamatelhatárolások és egyéb aktív elszámolások nem ezen a soron, hanem az Egyéb eszközök között szerepelnek.

A **Tárgyi eszközök és immateriális javak** között a befektetett nem pénzügyi eszközök állománya található.

Az **Egyéb eszközök** tétele tartalmazza a máshová be nem sorolt eszközoldali tételeket, így például:

- a központi kormányzattal kapcsolatos derivatívákat piaci értéken;
- a külfölddel kapcsolatos pénzügyi derivatívákat piaci értéken;
- az aktív kamatelhatárolásokat;
- az aktív elszámolásokat és egyéb aktív időbeli elhatárolásokat;
- a függő tételeket;
- az úton lévő, azaz elszámolás alatt lévő, pénzforgalommal kapcsolatos eszköztételeket;
- a készleteket;
- a követelések értékvesztését (negatív előjellel).

Forrásoldal (1.a.2 tábla)

A **Forgalomban lévő készpénz** a teljes forgalomban lévő bankjegy- és érmeállományt tartalmazza, beleértve a bevont bankjegy és érme állományát is.

Az **Egyéb monetáris pénzügyi intézmények betétei** közül a forintbetétek a következők:

- az egyéb monetáris pénzügyi intézmények elszámolási (pénzforgalmi) számláinak állománya, amely a jegybanki tartalékolási kötelezettség teljesítését is szolgálja;
- egynapos betétek állománya;
- egyéb rövid betétek állománya.

A devizabetétek a devizaelszámolási számlák és az éven belüli futamidejű lekötött devizabetétek állományát tartalmazzák.

A **Központi kormányzat betétei** közül:

- a forintbetét tartalmazza (1) a kincstári egységes számlát (KESZ) mint az Államkincstár pénzforgalmi számláját; (2) az ÁKK Zrt. bankszámláját; (3) a központi költségvetés korlátozottan diszponibilis számláját – amelyeket a jegybanktörvény alapján az MNB vezet;
- a devizabetét tartalmazza a központi költségvetés lekötött, folyószámla- és korlátozottan diszponibilis devizabetéteit.

Az **Egyéb belföldi betétek** az egyéb pénzügyi vállalatok, a nem pénzügyi vállalatok és a háztartások betéteit tartalmazzák. Így például itt szerepel az Országos Betétbiztosítási Alap és a Befektetővédelmi Alap pénzforgalmi számlája, az MNB-nél számlát vezető egyéb pénzügyi vállalatok elszámolási betétei (a 2001-ig tartó időszakban a Magyar Posta pénzforgalmi célokat szolgáló betéte is).

A **Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok** (belföldiekénél) tételét a belföldiek tulajdonában lévő belföldi kibocsátású MNB forint- és külföldi kibocsátású MNB devizakötvények állománya alkotja.

A **Külföldi tartozások** állománya nem tartalmazza a jegybank által visszavásárolt külföldi kibocsátású saját kötvényeinek állományát. A jegybank külföldi tartozásainak meghatározó része éven túli futamidejű, és döntően külföldi kötvénykibocsátásokból származik. Itt szerepel az IMF-kvóta hazai valutában befizetett része is, hiszen ezt a Nemzetközi

Valutaalap a jegybanknál betétként tartja. Itt szerepelnek a külföldiek tulajdonában lévő belföldi kibocsátású MNB forintkötvények is.

A **Saját tőke és tartalékok** tétele a jegybank saját tőkéjét és tartalékait tartalmazza, de a tartalékok közül a kiegyenlítési tartalékok nem itt, hanem az Egyéb források között szerepelnek.

Az **Egyéb források** sor tartalmazza a máshová be nem sorolt forrásoldali tételeket, így idetartoznak a következők:

- a központi kormányzattal kapcsolatos derivatívák állománya, amelyek az ÁKK Zrt.-vel mint üzleti partnerrel éven túli lejáratra kötött swapügyletek miatt fennálló kötelezettségek. Ezek meghatározó része a központi költségvetés által az adósságcseré keretében átvállalt hitellel kapcsolatban kötött fedezeti ügylet, további része pedig a devizaadósság deviza- és kamatkockázatának fedezetéül kötött swapügylet;
- a külfölddel kapcsolatos derivatívák piaci értéke;
- a passzív kamatelhatárolások;
- a passzív elszámolások és egyéb passzív időbeli elhatárolások,
- a céltartalékok állománya;
- a forrás jellegű függő elszámolások;
- az úton lévő tételek;
- a forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka;
- a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka;
- a belföldi kibocsátású MNB-kötvények hozama.

Eszköz- és forrásoldal tranzakciói (1.a.3, 1.a.4 tábla)

Az 1.a.3 és 1.a.4 táblák tartalmazzák az MNB mérlegének tranzakciós adatait az állományi táblákkal megegyező szerkezetben. A táblákban szereplő sorok ugyanazzal az üzleti tartalommal bírnak, mint az állományi adatokat tartalmazó mérlegtáblák. A tranzakciók úgy állnak elő, hogy a tárgyhavi és az tárgyhónapot megelőző havi záró állományok különbségeként előálló tárgyhavi állományváltozás értékét csökkentjük a tárgyhavi árváltozás, egyéb volumenváltozás és árfolyamváltozás hatásának értékével. A tranzakciós adatok közvetlenül adatszolgáltatásból származnak.

3.1.4. Az MNB átlagmérlege (1.a.5 tábla)

Az MNB átlagmérlege a napi állományi adatok átlagát tartalmazza. Fő célja a hitelintézetek forintlikviditási helyzetének bemutatása.

A **Külföldi követelések** sor tartalmilag megegyezik a hó végi mérleg Külföldi eszközök sorával.

A **Hitelintézetek kéthetes hitelei**, a **Hitelintézetek hat hónapos hitelei** és a **Hitelintézetek kétéves hitelei** külön soron jelennek meg az átlagmérleg eszközoldalán.

A **Swapokból származó devizakövetelések hitelintézetekkel szemben** sor a hitelintézetekkel kötött egynapos és három hónapos EUR/HUF swapokat bruttó módon, az ügyletek nominális értékén tartalmazza. A bemutatási módból következik, hogy az eszköz- és forrásoldalon szereplő összegek pontosan megegyeznek.

A **Végtörlesztés miatti euroeladási tenderekhez kapcsolódó swapokból származó forintkövetelések hitelintézetekkel szemben**¹⁴ soron a swapokat 2011. októbertől 2012. márciusig külön, szintén bruttó módon, az ügyletek nominális értékén mutatjuk be az MNB átlagmérlegében.

¹⁴ Az euroeladási tenderekről bővebb információ: http://www.mnb.hu/Monetaris_politika/mnbhu_eszkozta/mnbhu_eszkozta_tenderek/deviza-tenderek.

Az Egyéb eszközök sor tartalmazza a máshová be nem sorolt eszközoldali tételeket, így idetartoznak a következők:

- belföldi hitelintézetek hitelei (kivéve a kéthetes, hat hónapos és kétéves hiteleket);
- egyéb belföldiek hitelei;
- belföldiek által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok;
- belföldiek által kibocsátott részvények és részesedések;
- tárgyi eszközök és immateriális javak;
- egyéb.

A **Forgalomban lévő készpénz** a teljes forgalomban lévő bankjegy- és érmeállományt tartalmazza, beleértve a bevont bankjegy- és érme állományát is.

A **Hitelintézetek bankszámlabetétei** sor az egyéb monetáris pénzügyi intézmények elszámolási (pénzforgalmi) számláinak állományát mutatja be, amely a jegybanki tartalékolási kötelezettség teljesítésére is szolgál.

A **Hitelintézetek egynapos betétei** külön soron kerülnek bemutatásra.

A **Hitelintézetek egyéb betétei** között jelennek meg a hitelintézetek által elhelyezett, a fenti kategóriákba nem illő betétek, pl. a hitelintézetek devizabetétei.

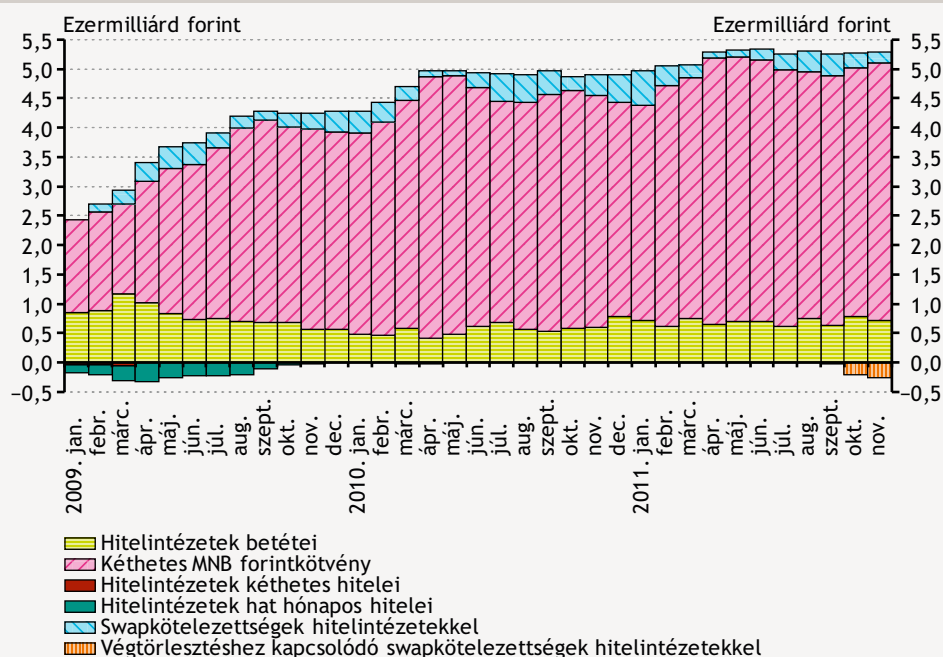
A **Központi kormányzat betétei** sor tartalmilag megegyezik az 1.a.2 tábla azonos elnevezésű sorával.

A **Kéthetes MNB-kötvény** teljes állománya mellett 2011. év eleje óta külön publikáljuk a **belföldiek**nél, illetve a **külföldiek**nél lévő állományokat is – ezt a bontást a teljes idősoron visszavezetve tesszük közzé.

A **Swapokból származó forintkötelezettségek hitelintézetekkel szemben** sor a hitelintézetekkel kötött egynapos és három hónapos EUR/HUF swapokat bruttó módon, nominális értéken tartalmazza.

1. ábra

Egyes jegybanki eszközök igénybevétele – havi átlagállomány

A Vég törlesztés miatti euroeladási tenderekhez kapcsolódó swapokból származó devizakötelezettségek hitelintézetekkel szemben soron a swapokat 2011. októbertől a program kifizetéséig, azaz 2012. márciusig külön soron, szintén bruttó módon, nominális értéken mutatjuk be az MNB átlagmértékében.

Az Egyéb források sor tartalmazza a máshová be nem sorolt forrásoldali tételeket, így idetartoznak a következők:

- egyéb belföldi betétek;
- saját tőke és tartalékok;
- egyéb.

3.1.5. A monetáris bázis és összetevői (1.b.1 és 1.b.2 táblák)

A monetáris bázist (M0) a magyar monetáris statisztikában a következő tételek összege alkotja:

- a teljes forgalomban lévő bankjegy és érme havi átlagállománya, valamint
- az egyéb monetáris pénzügyi intézmények bankszámlabetéteinek és egynapos lekötésű betéteinek havi átlagállománya.

Az 1.b.1 tábla a monetáris bázis összetevőit, valamint a monetáris bázis alakulását mutatja be év/év típusú indexek segítségével, vagyis az adott időszaki adatnak a 12 hónappal korábbihoz viszonyított arányával.

Az 1.b.2 tábla az alábbi adatokat tartalmazza:

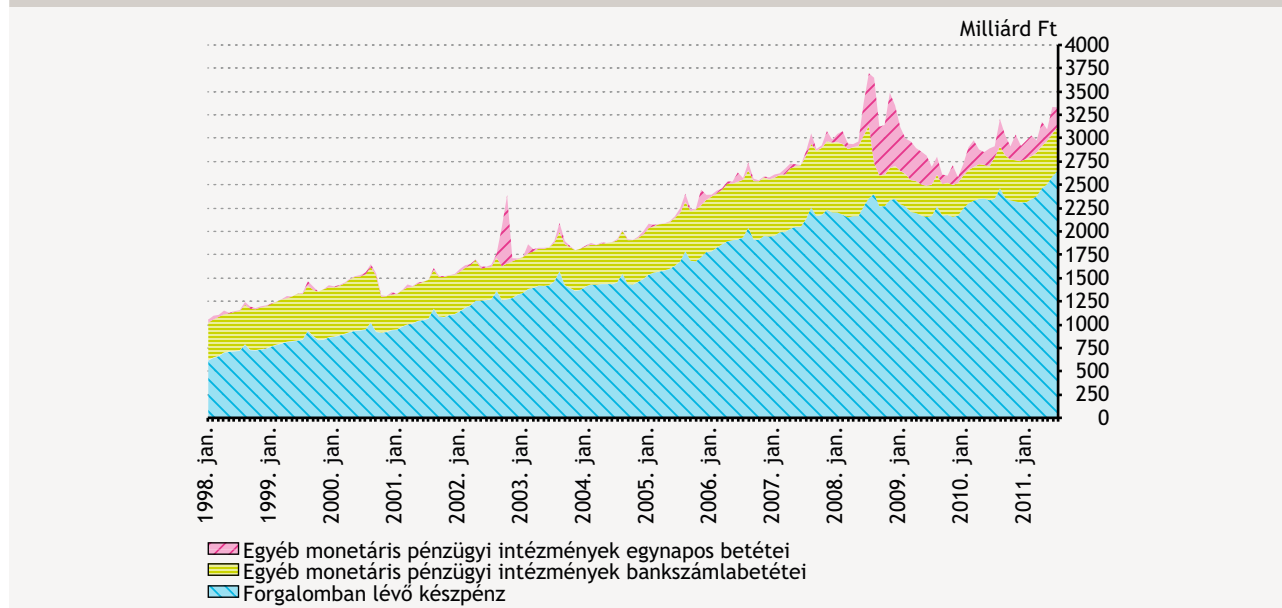
- a monetáris bázis szezonálisan igazított adatait, mely a monetáris bázis eredeti időszora alapján készül – a kiugró értékek kiszűrése nélkül;
- a monetáris bázis trendjét, amely nem tartalmazza a szezonális és egyéb külső hatásokból adódó kiugró értékeket (például a 2003. januári és februári jegybanki intervenció miatt az M0 lecsengő kiugrását);
- a monetáris bázis éves növekedési indexét, amely a trendadatokból számolt egyhavi rövid bázisú index.

A forgalomban lévő készpénz növekedési indexét is a monetáris báziséhoz hasonló eljárással számítjuk.

Az egyéb monetáris pénzügyi intézmények bankszámlabetéteiről 2010. decemberig közölt szezonálisan igazított adatok a bankszámlabetétek jelentett állományaiából készülnek, így tartalmazzák a kötelező tartalék szintváltásai miatti szintvál-

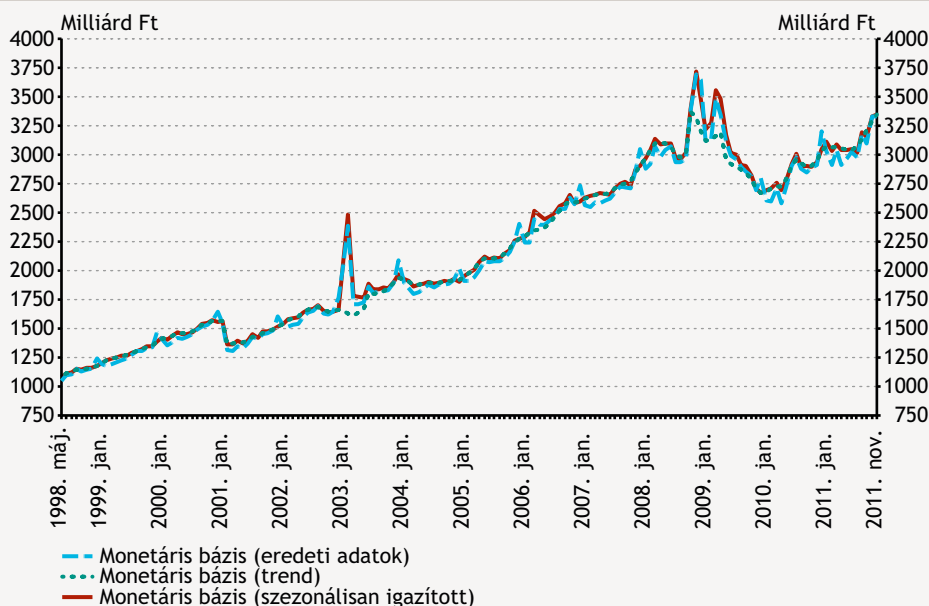
2. ábra

A monetáris bázis összetevői

3. ábra

A monetáris bázis szezonális igazítása

tásokat is. A trendadatokból a tartalékráta és a tartalékalap változásának hatásait kiszűrtük. A növekedési indexek a simább trendadatokból számított, egyhavi, rövid bázisú évesített növekedési indexek.

A választható tartalékszintek¹⁵ hatására az állományi adatokon félévente jelentkező szintugrások miatt 2011. januártól az egyéb monetáris pénzügyi intézmények bankszámlabetéiteit bemutató állományi adatokon nem hajtunk végre szezonális igazítást.

Mivel az egynapos betétek állománya igen változékony – sőt gyakran vesz fel nulla értéket is –, így erre az idősorra sem végzünk szezonális igazítást.

3.1.6. Az egyéb monetáris pénzügyi intézmények összevont mérlege és a hitelintézetek összevont mérlege (2.a.1, 2.a.2, 2.a.3, 2.a.4 és 2.b.1, 2.b.2, 2.b.3, 2.b.4 táblák)

Az egyéb monetáris pénzügyi intézmények szektorába tartozó intézményekre vonatkozóan két mérleg is készül:

- a hitelintézetek összevont mérlege, amely a bankok, a szakosított hitelintézetek, a külföldi hitelintézetek magyarországi fióktelepei és szövetkezeti hitelintézetek mérlegadatait tartalmazza,
- valamint a pénzpiaci alapok adatait is tartalmazó egyéb monetáris pénzügyi intézmények összevont mérlege.

Az adatok forrásai

- a hitelintézetek MNB-nek benyújtott havi gyakoriságú, mérleg jellegű adatszolgáltatásai;
- a pénzpiaci alapnak minősülő befektetési alapok havi, valamint 2012 előtt éves gyakoriságú mérleg jellegű adatszolgáltatásai;
- a monetáris pénzügyi intézmények által kibocsátott értékpapírok tulajdonosi szerkezetéről, valamint a pénzpiaci alapok által birtokolt értékpapírokról a hitelintézetek, az alap- és letétkezelők értékpapír-statisztika adatszolgáltatásai.

¹⁵ A 13/2010. (IX. 6.) MNB rendelet 2010. október 1-jétől lehetővé teszi, hogy a tartalékköteles hitelintézetek legfeljebb félévente a rendelet 1. § (2) bekezdésében meghatározott tartalékráta-mértékek közül maguk válasszanak.

Az egyéb monetáris pénzügyi intézmények összevont mérlege az egyes szektorokkal szembeni követelések és tartozások hó végi állományát mutatja be. A monetáris pénzügyi intézmények által birtokolt értékpapírok nettó – értékvesztéssel, értékelési különbözettel korrigált – értéken, míg minden egyéb tétel bruttó értéken kerül bemutatásra.

Az egyéb monetáris pénzügyi intézmények összevont mérlegfőösszege megegyezik a hitelintézetek és pénzpiaci alapok mérlegeinek összesített főösszegével,¹⁶ csökkentve azonban a hitelintézetek saját kibocsátású visszavásárolt kötvényeinek állományával, mivel ezek egyik szektorral szemben sem testesítenek meg kötelezettséget.

Az egyéb monetáris pénzügyi intézmények összevont mérlegének, valamint a pénzpiaci alapok mérlegének különbsége a hitelintézetek összevont mérlegét adja ki. A **hitelintézetek összevont mérlegére** is vonatkoznak az előző bekezdésben leírtak.

A **Készpénz** állományát a hazai és a külföldi valutakészlet alkotja.

A **Belföldi hitelek** közé a szokásos hitelezésen túl még

- a jelentő hitelintézet által más hitelintézeteknél elhelyezett betéteket,
- a pénzügyi lízingből, faktoringból származó követeléseket,
- a lejárt, de még le nem írt hiteleket,
- a megvásárolt követeléseket,
- a függővé nem tett, de esedékes, ki nem fizetett kamatköveteléseket;
- az olyan hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat, amelyek nem forgathatók és a másodlagos piacon sem lehet kereskedni velük,
- a forgatható hiteleket,
- a hitel formájában nyújtott alárendelt kölcsöntőkét,
- a valódi penziós ügyletekből származó követeléseket és
- a repokorrektciót követően a hitelállomány részeként megjelenő követeléseket

soroljuk.

A **Belföldiek által kibocsátott, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok / Belföldiek által kibocsátott részvények és egyéb részesedések** eszközosorokon a belföldi szektorok által kibocsátott és az egyéb monetáris pénzügyi intézmények tulajdonában levő értékpapírok állománya található szektoronkénti bontásban.

A **Pénzpiaci alapok befektetési jegyei** eszközosorban szerepelnek a pénzpiaci alapok azon befektetési jegyei, melyek belföldi egyéb monetáris pénzügyi intézmények tulajdonában vannak.

A **Külföldi eszközök** soron az egyéb monetáris pénzügyi intézmények külfölddel szembeni követelései jelennek meg. A külföldi követelések értékvesztése, a külfölddel kapcsolatos pénzügyi derivatívák, kamatelhatárolások és egyéb aktív elszámolások nem ezen a soron, hanem az Egyéb eszközök között szerepelnek.

A **Tárgyi eszközök és immateriális javak** nem pénzügyi instrumentumok, így közöttük szerepelnek a befektetett nem pénzügyi eszközök (pl. föld, épületek), a berendezések, szoftverek stb.

Az **Egyéb eszközök** soron szerepelnek pénzügyi és nem pénzügyi instrumentumok is. Ide azok az eszközoldali tételek tartoznak, amelyek módszertani okok miatt nem szerepelnek máshol:

- befektetési szolgáltatási tevékenységből adódó követelések;
- aktív kamatelhatárolások;
- aktív elszámolás és egyéb aktív időbeli elhatárolás;

¹⁶ A repo korrigált mérlegfőösszegeket kell figyelembe venni. Ezek eltérhetnek a jelentett állományoktól.

- úton lévő tételek;
- függő tételek;
- a mérleg részét képező pozitív értékű pénzügyi derivatívák;
- a követelések értékvesztése (negatív előjellel);
- egyéb.

A **Belföldi betétek** között mutatjuk ki a betéteken kívül a hátrasorolt és vagyoni kötelezettségek, a felvett hitelek, a szövetkezeti tagok vagyoni hozzájárulásának állományát is. A betétek részét képező repo típusú ügyletekből eredő kötelezettségeket a többi betétnek minősülő forrástól elkülönítve, külön oszlopban, szektorbontás nélkül mutatjuk ki.

A **Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok (belföldieknél) / Pénzpiaci alapok befektetési jegyei (belföldieknél)** forrástételek állománya: az értékpapírok tulajdonosi bontásával kapcsolatos tételeket a letétkezelőktől származó értékpapír-információk alapján az értékpapír-statisztika szolgáltatja.

A **Külföldi tartozások** tétele a külföldiek által elhelyezett betéteket, a tőlük felvett hiteleket és a külföldiek által megvásárolt, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat tartalmazza. A külfölddel kapcsolatos egyéb forrásoldali tételek – például a külfölddel kapcsolatos passzív kamatelhatárolások, egyéb passzív elszámolások stb. – az Egyéb források soron szerepelnek. A külfölddel szembeni kötelezettségek nem tartalmazzák a külföldiek egyéb monetáris pénzügyi intézményekben szerzett vagyoni érdekeltségeit. E tételek az alaptőke részeként szerepelnek.

A **Saját tőke és tartalékok** között mutatjuk ki a monetáris pénzügyi intézmények

- saját tőkéjének;
- jegyzett, de be nem fizetett tőkéjének;
- mérleg szerinti eredményének – számvetési előírásoknak megfelelő – állományát.

A pénzpiaci alapok saját tőkéjét a befektetési jegyek nettó eszközértéke alkotja.

Az **Egyéb források** sor tartalmazza a máshová be nem sorolt forrásoldali tételeket, így például:

- a passzív kamatelhatárolásokat;
- a passzív elszámolásokat és egyéb passzív időbeli elhatárolásokat;
- a befektetési szolgáltatási tevékenységből származó kötelezettségeket;
- a céltartalékok állományát;
- a függő, forrás jellegű elszámolásokat;
- az úton lévő tételeket és
- a repo típusú ügyleteken kívüli egyéb valódi penziós ügyletek állományát.

A **2.a.3, 2.a.4 és 2.b.3, 2.b.4** táblák tartalmazzák az egyéb monetáris pénzügyi intézmények, illetve külön a hitelintézetek összevont mérlegének tranzakciós adatait az állományi táblákkal megegyező szerkezetben. A táblákban szereplő sorok ugyanazzal az üzleti tartalommal bírnak, mint az állományi adatokat tartalmazó mérlegtáblák. A tranzakciók számítása a 2.1.8. fejezetben leírtak szerint történik.

3.1.7. A monetáris pénzügyi intézmények konszolidált mérlege (3.1, 3.2, 3.3 és 3.4 táblák)

A konszolidált mérleg az MNB és az egyéb monetáris pénzügyi intézmények egyes szektorokkal szembeni követeléseinek és tartozásainak hó végi állományát bemutató olyan kimutatás, amely az egyes tételek összegzésén túlmenően az MNB és az egyéb monetáris pénzügyi intézmények egymással szembeni kapcsolatainak konszolidálásával készül. Az összegzés és a konszolidáció a három mérleg (MNB-mérleg, hitelintézetek és pénzpiaci alapok mérlege) hasonló szerkezetéből adódóan – egy-két kisebb kivételtől eltekintve – a konszolidált mérleg szerkezetének megfelelően mérlegtételenként elvégezhető, így szemléletesen levezethető a konszolidált mérleg az MNB mérlegéből és az egyéb monetáris pénzügyi intézmények összevont mérlegéből.

A monetáris pénzügyi intézmények egymással szembeni követelései és kötelezettségei nem egyeznek meg pontosan a jelentési hibák, értékeléssbeli eltérések miatt. Az eltérés külön tételként látható a statisztikai mérlegben.

Az adatok forrásai megegyeznek az egyéb monetáris pénzügyi intézmények összevont mérlegének és a hitelintézetek összevont mérlegének forrásaival.

A monetáris pénzügyi intézmények által birtokolt értékpapírok nettó – értékvesztéssel, értékelési különbözettel korrigált – értéken, míg minden egyéb tétel bruttó értéken kerül bemutatásra.

A **Belföldiek által kibocsátott részvények és egyéb részesedések** tétele a monetáris pénzügyi intézmények tulajdonában lévő, belföldi szektorok által kibocsátott részvényeket és egyéb tulajdonosi részesedéseket tartalmazza, így – az IMF-előírásokkal összhangban – magában foglalja a belföldi monetáris pénzügyi intézmények által kibocsátott, tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírok állományát is (vagyis ezekkel nem konszolidálunk). A számviteli szabályokkal ellentétben ide soroljuk a belföldi befektetési alapok által kibocsátott befektetési jegyek állományát is. Idetartoznak továbbá a hitelintézetek kevésbé mobilizálható befektetései, a vagyoni érdekeltségek is, amelyeket a hitelintézetek üzletpolitikai, illetve veszteségméréséklési célból szereztek.

A **Monetáris pénzügyi intézményeken kívüli készpénz** a kibocsátott teljes bankjegy- és érmeállomány monetáris pénzügyi intézményeken kívüli, belföldiek tulajdonában lévő részét tartalmazza. Megfelelő információ hiányában a tétel számításánál azzal a feltételezéssel élünk, hogy a külföldiek tulajdonában lévő állomány nulla.

A **Monetáris pénzügyi intézmények közötti követelések és tartozások eltéréseinek oka** az eltérő értékelés (pl. az értékpapírok eszközoldalán bekerülési értéken, forrásoldalán pedig névértéken vannak kimutatva), továbbá az adatszolgáltatói jelentési hibák.

A **Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok (monetáris pénzügyi intézményeken kívüli belföldieknél)** tételét a monetáris pénzügyi intézmények által kibocsátott, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok – kötvény, letéti jegy, jelzáloglevél és egyéb hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok – monetáris pénzügyi intézményeken kívüli belföldieknél lévő hányada alkotja. Az értékpapírok tulajdonosi bontásával kapcsolatos tételeket a letétkezelőktől származó értékpapír-információk alapján az értékpapír-statisztika szolgáltatja.

A **3.3 és 3.4 táblák** tartalmazzák a monetáris pénzügyi intézmények tranzakciós adatait az állományi táblákkal megegyező szerkezetben. A táblákban szereplő sorok ugyanazzal az üzleti tartalommal bírnak, mint az állományi adatokat tartalmazó mérlegtáblák. A tranzakciók számítása a 2.1.8. fejezetben leírtakkal megegyezően történik.

A konszolidált mérlegből közvetlenül nem olvasható ki a pénzmennyiségek állománya, így ezen adatokat külön táblázatban tesszük közzé.

3.1.8. A pénzmennyiségek és az M3-on kívüli eszköz- és forrásoldali aggregátumok (4.1, 4.2, 4.3, 4.4 és 4.5 táblák)

Az MNB három – alkotórészeit tekintve egyre alacsonyabb likviditású – pénzmennyiségi mutatószámot publikál. Ezek a szűken értelmezett pénzmennyiség, az M1, a közbenső pénzmennyiség, az M2, illetve a szélesebb értelemben vett pénzmennyiség, az M3.

2005 decemberéig az MNB előállította, és monetáris indikátorként vizsgálta az M3-nál is bővebb, M4 elnevezésű mutatószámot is, amely az M3 összetevői mellett a hitelintézeteken és jegybankon kívüli belföldiek tulajdonában lévő állampapírok állományát is tartalmazta – ez a mutatószám azonban nem felel meg a pénzmennyiségekkel szemben támasztott követelményeknek, hiszen az állampapír a pénzsemleges államháztartás kötelezettségei közé tartozik.

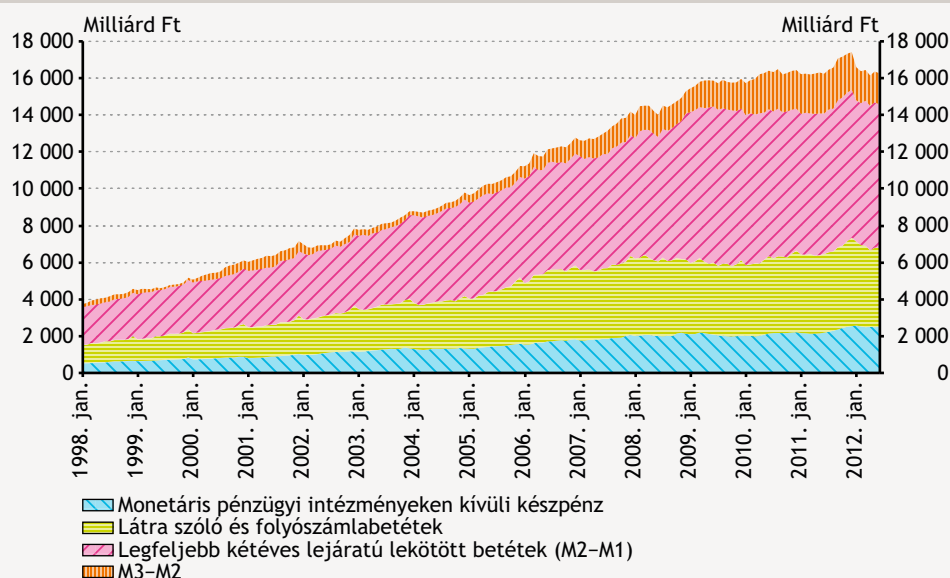
A leglikvidebb pénzügyi passzívák alkotják a **szűk értelemben vett pénzmennyiséget**, az M1-et. A magyar monetáris statisztikában az M1 a pénztartó szektoroknál levő, vagyis a monetáris pénzügyi intézményeken kívüli készpénz állományán túl – denominációtól függetlenül – magában foglalja a látra szóló és folyószámlabetéteket.

A közbenső pénzmennyiség, az M2 az M1 elemein túl a két évnél nem hosszabb lejáratra lekötött betéteket is tartalmazza.

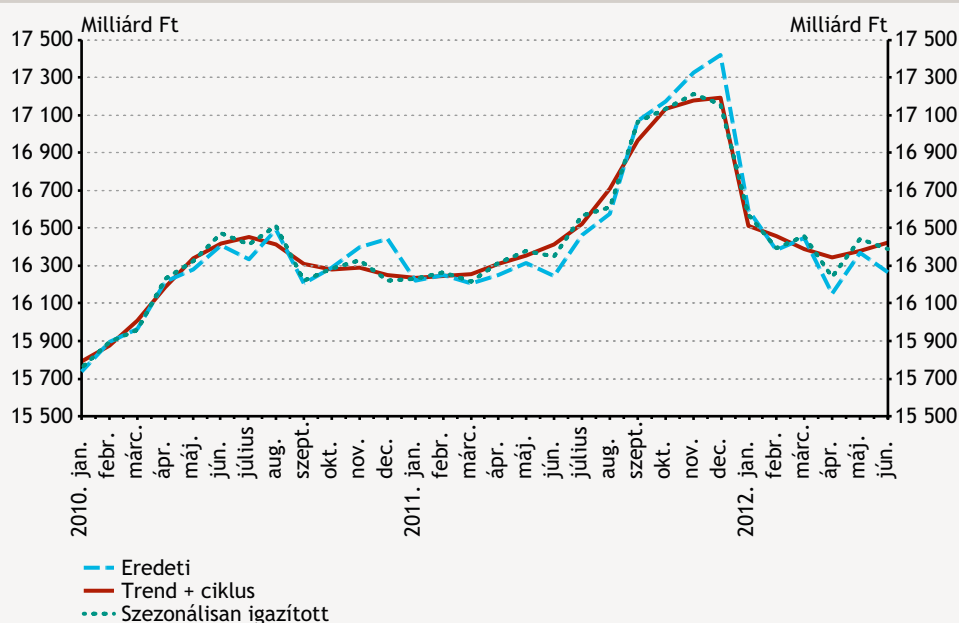
A széles értelemben vett pénzmennyiség, az M3 az M2 mellett tartalmazza a belföldi monetáris pénzügyi intézmények által kibocsátott és a pénztartó szektorok birtokában levő azon piacképes pénzügyi eszközöket, melyek a bankbetétek közeli helyettesítőinek tekinthetők. Ezek

- a repo típusú ügyletekből származó források;
- a pénzpiaci alapok által kibocsátott, monetáris pénzügyi intézményeken kívüli belföldieknél levő befektetési jegyek; és
- a legfeljebb kétéves eredeti lejáratú hitelezői jogviszonyt megtestesítő értékpapírok.

4. ábra
Az M3 és összetevőinek állománya

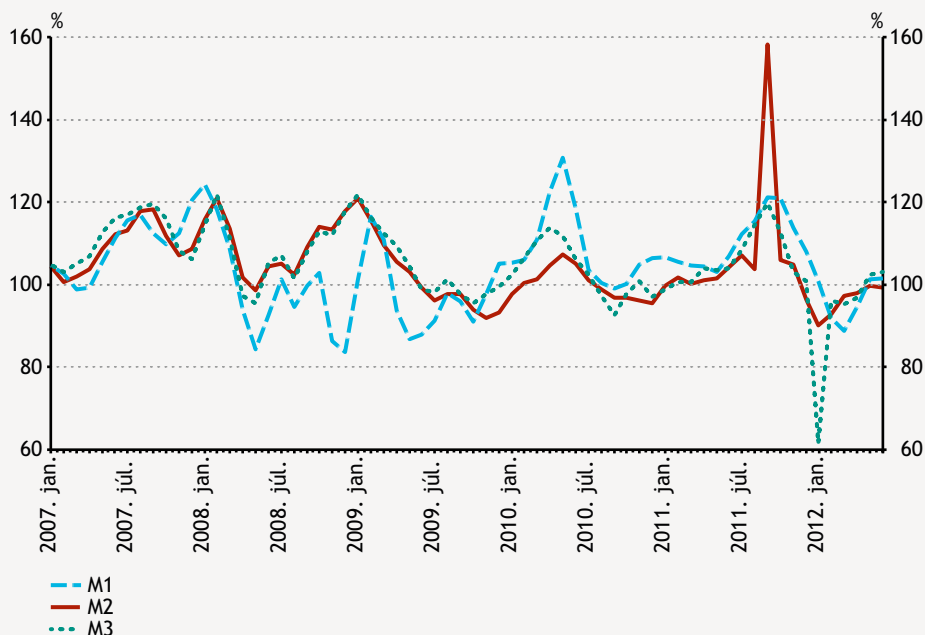

5. ábra
Az M3 szezonális igazítása

6. ábra

A pénzmennyiségek növekedési indexei

4.1 táblában a pénzmennyiségek és összetevőik hó végi állományainak szezonálisan nem igazított, eredeti adatait közöljük. A 4.2 tábla szezonálisan igazított adatokat, valamint a pénzmennyiségek trendjét és egyhavi bázisú évesített indexét mutatja be. Míg a 4.3 tábla tartalmazza az M3-on kívüli eszköz- és forrásoldali aggregátumokat.

A 4.4 és 4.5 táblák tartalmazzák a pénzmennyiségek, illetve az M3-on kívüli eszköz- és forrásoldali aggregátumok tranzakciós adatait – az indexeket kivéve – az állományi táblákkal megegyező szerkezetben. A táblákban szereplő sorok ugyanazzal az üzleti tartalommal bírnak, mint az állományi adatokat tartalmazó mérlegtáblák. A tranzakciók számítása a 2.1.8. fejezetben leírtakkal megegyezően történik.

4.6, 4.7, 4.8, 4.9, 4.10 és 4.11 táblák az úgynevezett „mozgástáblák”, amelyek 2005. januárig minden hónapra tartalmazzák a táblában közölt instrumentumokra vonatkozó záró és nyitó állományokat, valamint a két érték különbségeként előálló állományváltozás értékét, amelyet tovább bontunk tranzakcióra, árfolyamváltozás-hatásra, árváltozásra/hitelleírásra és egyéb volumenváltozásra.

Az egyes táblákban a következő információkat tesszük közzé:

- **4.6 tábla:** az M3 állományváltozásának összetevői;
- **4.7 tábla:** a monetáris pénzügyi intézmények hosszabb lejáratú forrásai állományváltozásának összetevői;
- **4.8 tábla:** az államháztartással szembeni követelések állományváltozásának összetevői;
- **4.9 tábla:** az egyéb belföldi szektorokkal szembeni követelések állományváltozásának összetevői;
- **4.10 tábla:** az egyéb belföldiekkel szembeni hitelek állományváltozásának összetevői;
- **4.11 tábla:** a külföldiekkel szembeni nettó követelések állományváltozásának összetevői.

3.1.9. A konszolidált mérleg tételeinek további bontásai (5.1–11.2 táblák)

A táblák tartalma:

- A monetáris pénzügyi intézmények által nyújtott hitelek szektor, típus és eredeti lejárat szerint (5. számú táblák);
- A monetáris pénzügyi intézményeknél elhelyezett betétek szektor, típus és lejárat szerint (6. számú táblák);
- Belföldiek által kibocsátott értékpapírok (7. számú táblák);

- Külfölddel (S.2) szembeni követelések és tartozások (8. számú tábla);
- A monetáris pénzügyi intézmények GMU-val szembeni követelései és tartozásai (9. számú táblák);
- A monetáris pénzügyi intézmények egyéb (nem GMU-val szembeni) külföldi követelései és tartozásai (10. számú, negyedéves táblák);
- A monetáris pénzügyi intézmények egyes követelései és tartozásai devizanemek szerint (11. számú, negyedéves táblák).

A monetáris statisztikai mérlegpublikációk között külön riportban mutatjuk be a háztartásoknak nyújtott fogyasztási hitelek állományának altípusok szerinti részletezését. Így külön soron jelenik meg a személyi hitelek, a gépjárműhitelek, a szabad felhasználású jelzáloghitelek és az áruvásárlási és egyéb fogyasztási hitelek állománya.

A fentiekén kívül havi gyakorisággal közöljük még az alábbi adatokat is:

- a nem pénzügyi vállalatok, a lakosság és az önálló vállalkozók lakáscélú hiteleinek állománya futamidő és denomináció szerinti bontásban;
- a monetáris pénzügyi intézmények hitel- és betétállományán felhalmozott kamatok szektorok szerinti bontásban;
- a nem pénzügyi vállalatok és háztartások havi finanszírozása belföldi hitelintézeti adatok és előzetes értékpapír-adatok alapján.

3.2. A HITELINTÉZETEK NEM PÉNZÜGYI VÁLLALATOKKAL SZEMBENI HITELEI NEMZETGAZDASÁGI ÁGAZATOK SZERINT

A bankok, a szakosított hitelintézetek, a külföldi hitelintézetek 100 milliárd forint feletti mérlegfőösszeggel rendelkező fióktelepei, illetve a 6 milliárd forint mérlegfőösszeg feletti belföldi szövetkezeti hitelintézetek¹⁷ nem pénzügyi vállalatokkal szembeni követeléseit a TEÁOR szerinti ágazatok szerint részletezi az MNB honlapján¹⁸ található negyedéves idősor.

A hitelek közé a hitelintézetek nem pénzügyi vállalatokkal szemben fennálló következő követeléseit soroljuk:

- folyószámlahitelek,
- értékpapír vásárlására nyújtott hitelek,
- lakáscélú hitelek,
- egyéb hitel és hitel jellegű követelések,
- valódi penziós ügyletekből származó követelések,
- váltókövetelések,
- megvásárolt követelések,
- pénzügyi lízing.

A hitelek könyv szerinti bruttó értéken jelennek meg. A hitelállományi adatok a következő bontás szerint külön-külön táblázatokban jelennek meg.

- Teljes hitelállomány
  - Forinthitelek
    - Éven túli forinthitelek
    - Forint folyószámlahitelek
    - Éven belüli (de nem folyószámla-) hitelek
  - Devizahitelek
    - Éven túli devizahitelek
    - Éven belüli devizahitelek, beleértve a deviza folyószámlahiteleket is.

¹⁷ A tárgyévet megelőző év június 30-ra vonatkozó felügyeleti mérlegében jelentett mérlegfőösszeg alapján.

¹⁸ <http://www.mnb.hu/Statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok>: X. Monetáris és egyéb mérlegstatisztikák. A nem pénzügyi vállalatok hitelállományai nemzetgazdasági ágazatok szerint.

Az adatokat az MNB 1995 decemberétől negyedévente, idősoros formában publikálja. Az idősorokban fellelhető módszertani változások a következők:

- Az 1998 előtti adatok nem tartalmazzák a pénzügyi lízinget.
- Az 1998 előtti szövetkezeti hitelintézeti folyószámlahitelek nincsenek külön bontva, azokat az egyéb hitelek tartalmazzák.
- A nem pénzügyi vállalatok kategóriát 2001 márciusáig a jogi személyiségű vállalkozások és kisvállalkozók alkották, ettől az időponttól pedig a nem pénzügyi vállalatok és járulékos vállalkozások. A szektorváltás kapcsán azzal a feltételezéssel élünk, hogy a korábbi és későbbi kategóriák teljesen fedik egymást, így eltekintettünk attól, hogy a korábbi csoport (a későbbivel ellentétben) tartalmazta az önálló vállalkozókat, viszont a nem pénzügyi vállalatokhoz sorolt nonprofit intézményeket nem.
- A kimaradó hitelintézetek adatainál 2002. decemberig csak a szövetkezeti hitelintézetek és az esetleges korrekciós adatok, míg jelenleg a külföldi hitelintézetek 100 milliárd forint alatti mérlegfőösszeggel rendelkező fióktelepeinek, valamint a 6 milliárd forint mérlegfőösszeg alatti szövetkezeti hitelintézeteknek az adatai szerepelnek.
- A beváltott garanciákat 2003 előtt a folyószámlahitelek, ettől az évtől kezdődően az egyéb hitelek és hitel jellegű követelések tartalmazzák.
- Az eseti hiteleket 2003 előtt a folyószámlahitelek, ettől az évtől kezdődően az egyéb hitelek és hitel jellegű követelések tartalmazzák.
- A valódi penziós ügyletek 2003-ban a hitelek között szerepelnek, ez előtt az időpont előtt a korrekció során az időbeli változásokkal együtt.
- 2008 előtt a hulladékgazdálkodás a nem fém ásványi termékek gyártása ágazatba tartozott.
- 2008 előtt a posta és a távközlés a szállítás, raktározás ágazatba tartozott.
- 2008 előtt a gazdasági szolgáltatás az ingatlanügyek ágazatba tartozott.
- 2008 előtt a vízellátás a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás ágazatba tartozott.

3.3. A NEM PÉNZÜGYI VÁLLALATI ÉS A HÁZTARTÁSI SZEKTOR HITELEINEK ÉS BETÉTEINEK KAMATLÁBAI

A hitelintézeti szektor háztartásokkal, illetve nem pénzügyi vállalatokkal szemben a hitelekre és a betétekre alkalmazott kamatlábainak vizsgálata a '90-es évek elejétől folyik az MNB-nél. Az adatok szintén az MNB honlapján találhatóak.¹⁹

A kamatstatisztikai adatok homogén időornak tekinthetők annak ellenére, hogy egyes módszertani váltások miatt az adatok tartalma a kezdeti adattartalomhoz képest kismértékben módosult. A Magyar Nemzeti Bank háztartási és nem pénzügyi vállalati kamatstatisztikája tartalmi szempontból biztosítja a nemzetközi és különösen az Európai Unió belüli összehasonlíthatóságot. A forintkamatokra vonatkozó adatok összeállítása 2003. januártól teljes mértékben megfelel az Európai Központi Bank előírásainak (EKB, 2004; EKB, 2010). 2005 januárjától az euróban és svájci frankban denominált belföldi nem pénzügyi vállalati és háztartási hitelekre és betétekre is gyűjtünk adatokat.

Az MNB mindkét szektorra vonatkozóan a következő kamatstatisztikai adatokat publikálja (forinttétel esetében 2003. januártól, míg euro- és svájcifrank-tételek esetében 2005-től):

¹⁹ <http://www.mnb.hu/Statistika/statistikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok>: XI. Deviza-, pénz és tőkepiac.

- új szerződések értéke,
- új szerződések szerződéses kamatlába,
- új szerződések évesített kamatlába,
- új szerződések hitelköltség-mutatója,²⁰
- hó végi állományokra vonatkozó aktuális kamatláb,
- hó végi állományokra vonatkozó évesített kamatláb,
- új szerződések szezonálisan igazított értékei.

Míg a korábbi adatok a betételhelyezésekre, illetve hitelfolyósításokra vonatkoztak, addig 2003-tól kezdődően a kamatstatisztikai adatokat az **új szerződésekre vonatkozóan gyűjtjük**. Ennek a megfigyelési elvnek főleg a hitelek esetében lehet jelentősége, hiszen ennél az instrumentumnál jelentősen eltérhet a szerződéskötés és a folyósítás időpontja. A később folyósított hitelek esetében is a szerződéskötés időpontjában ismert kamatlábat kell az adatszolgáltatóknak jelenteni.²¹ 2003. januártól a hiteleket az MNB nem az eredeti lejárat, hanem a kamatfixálási időszak szerint sorolja be. Ez szinte teljesen megfelel a korábban is alkalmazott fix kamatozás, illetve változó kamatozás meghatározásnak. A 2003 januárja előtti és utáni kamatadatok a fentieknek megfelelően összeillesztve szerepelnek az idősorokban.

2005 januárjától a közzétett kamatadatok mind a forintban,²² mind az euróban denominált hitelek, illetve betétek kamatlábait tartalmazzák. 2005. januártól közzéteesszük a forintban, euróban és svájci frankban²³ denominált, a fogyasztási hitelek közé sorolt személyi, gépjármű-vásárlási, áruvásárlási és egyéb, valamint szabad felhasználású jelzáloghiteleket, illetve a svájci frankban denominált lakáscélú hitelek kamatlábait és új szerződéseinek összegét is.

A nem pénzügyi vállalati szektor hiteleit nemcsak a kamatozás módja, hanem a **hitel összege** szerint is csoportosítjuk. Ennek oka, hogy a nem pénzügyi vállalati szektoron belül más kamatfeltételekkel jutnak hitelhez a kisebb hitelezői körkört hordozó nagyvállalatok, mint a kisvállalkozások.

A háztartások esetében a hitelek további csoportosítása ezzel szemben nem a hitel összege, hanem a **hitel fajtája** szerint történik. E szektorban a következő hiteltípusokra gyűjtünk és publikálunk adatokat: folyószámlahitel, fogyasztási hitel, lakáscélú hitel, egyéb hitel. A fogyasztási hiteleket 2005-től tovább bontjuk személyi, gépjármű-vásárlási, áruvásárlási, valamint szabad felhasználású jelzáloghitelekre.

3.3.1. Aggregált átlagképzési módszertan a kamatstatisztikában

Az internetes idősorainkban és sajtóközleményünkben publikált átlagkamatlábak és teljes hiteldíjmutatók képzése többlépcsős folyamat, az aggregálási szinteket a 3. táblázat szemlélteti.

3. táblázat Aggregált átlagképzési módszertan		
Aggregálási (átlagképzési) szintek	Aggregálási (átlagképzési) szint megnevezése	Ki végzi az aggregálást?
4	Adatszolgáltatókra képzett átlagos kamatláb	Magyar Nemzeti Bank
3	Az adatszolgáltató összes termékének átlagos kamatlába (pl. fogyasztási hitel)	adatszolgáltató
2	Egy termék átlagos kamatlába (pl. áruvásárlási hitel)	adatszolgáltató
1	Egyedi szerződés kamatlába	adatszolgáltató

²⁰ A hitelköltség-mutató csak a háztartási szektor fogyasztási és lakáscélú hiteleire értelmezhető.

²¹ Amennyiben a kamatláb a szerződéskötés időpontjában is ismert. Léteznek olyan hitelkeret-szerződések, ahol a szerződéskötés időpontjában még nem ismert, hogy a hitelfelvevők milyen célra, milyen valutában veszik igénybe a hitelt. Az ilyen szerződés a kivételes példa arra, ahol nem a szerződéskötéskor kérünk adatokat, hanem csak az első folyósítás alkalmával.

²² A forintban denominált fogyasztási hitelek részletes adatainak időszaka 2004. márciustól kezdődik, 2004-ben azonban még nem állt rendelkezésre adat a szabad felhasználású jelzáloghitelekről.

²³ A svájci frankban denominált hitelek esetében a lakáscélú hitelekről is közzéteszünk kamatlábadatokat, valamint a megfelelő hitelállományokat is publikáljuk. A többi denomináció esetében a monetáris pénzügyi intézmények szektorára vonatkozó állományi adatok a monetáris mérlegstatisztikában találhatók.

Az átlagos kamatláb változását az egyedi kamatlábak és az összetétel megváltozása együttesen okozza. Az összetétel változása azt jelenti, hogy az egyes konstrukciók között és/vagy az egyes konstrukciókon belül két megfigyelt időszak között a különböző hiteltípusok aránya megváltozik. Az összetételhatás akkor befolyásolhatja jelentősen az átlagos kamatlábat, ha az ügyletek száma alacsony.

Az MNB-nek jelentett kamatlábak maguk is átlagkamatlábak, ahogyan az a 3. táblázatból is kiolvasható.

Az állományi átlagos kamatláb nem tartalmazza a rossznak minősített hitelek kamatlábát.

3.3.2. Támogatott hitelkonstrukciók kezelése a kamatstatisztikában

2009. júniusig a lakáscélú hitelek súlyozott átlagkamatlába tartalmazza a piaci kamatozású és az államilag támogatott hitelek adatait egyaránt (az állami támogatást 2009. július 1-jével megszüntette a kormány). Az államilag támogatott hitelek kamatlába az állami támogatás mértékét is tartalmazza.

Az adatszolgáltatók az MNB felé teljesített adatszolgáltatásokban az általuk nyújtott kamattámogatásos hitelek kamatlábát úgy határozták meg, hogy az ügyfelekkel szemben felszámított kamatlábhoz hozzáadták az állami támogatás mértékét. A hitelintézetek által felvett kamattámogatásos hitelek esetében a hitelek futamidejéhez legközelebb eső állampapír-piaci referenciahozam és a kapott bankközi forrás kamatlábjának különbségét számították hozzá a kamatlábhoz. (Részletesen lásd a 2.2. Kamatstatisztika alfejezetben.)

2009. október 1-jével a kormány újra elindította az államilag támogatott lakáscélú hitelek felvételének a lehetőségét, így az államilag támogatott hitelek kamatlába ezen időponttól ismét tartalmazza az állami támogatás mértékét.

A háztartások által igénybe vett áruvásárlási hitelek esetében gyakran előfordul, hogy az áru eladója hozzájárulást fizet a hitelintézetnek. Ekkor eltérhet az ügyfél felé meghatározott kamat attól, amit a hitelintézet ténylegesen megkap.

2012. január 1-jétől az adatszolgáltatói jelentésekben – a vállalati hitelekhez hasonlóan – az áruvásárlási hitelek ügyfél felé meghatározott kamatlábát is korrigálni kell a kiegészítő hozzájárulás mértékével.

3.3.3. A kormány által bevezetett fizetéskönnyítő program keretében alkalmazott hitelkonstrukciók kezelése a kamatstatisztikában

- A háztartási szektor forint lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelei nem tartalmazzák az **állami áthidaló hitelek**²⁴ új szerződéseinek adatait, mivel ezen új hitelszerződéseket nem tekintjük a hitelpiacot bővítő ügyleteknek.
- A háztartási és a nem pénzügyi vállalati hitelek új szerződesei nem tartalmazzák az **átstrukturált hitelek**²⁵ sem.
- A háztartási szektor forint lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelei nem tartalmazzák az új szerződésként megkötött **gyűjtőszámla-hitelek**²⁶ sem.

²⁴ Állami áthidaló hitelnek nevezzük a 2009. évi IV. törvény alapján az állam készfizető kezessége mellett nyújtott 0% kamatozású forinthiteleket, amelyek célja az adósok fizetési képességeinek fenntartása.

²⁵ Átstrukturált hitelnek nevezzük a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások évesbeszámoló-készítési és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól szóló 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendeletben meghatározott hiteleket.

²⁶ Gyűjtőszámlahitelnek nevezzük azt a kölcsönt, amelyet a gyűjtőszámlahitelre vonatkozó hitelkeret-szerződés alapján, a rögzített árfolyam alkalmazásának időszaka alatt folyósít a hitelező pénzügyi intézmény. A hitel célja annak a törlesztőrészlet-hányadnak a finanszírozása, amelyet a hiteladós nem fizet meg a devizakölcsön törlesztése során a rögzített árfolyam alkalmazása miatt. A hitelező pénzügyi intézmény a devizakölcsön tekintetében hitelezőnek minősülő pénzügyi intézmény, a jelzálogjog pedig a devizakölcsön ingatlanfedezetével azonos ingatlanra érvényesíthető.

3.3.4. Szezonális igazítás a kamatstatisztikai adatok esetében

2008-tól az új szerződések értékét bemutató alábbi idősorok esetében hajtunk végre szezonális igazítást:

- nem pénzügyi vállalatoknak nyújtott, 1 millió euro érték alatti és 1 millió euro érték feletti forint- és eurohitelekre;
- nem pénzügyi vállalatok által elhelyezett forint- és eurobetétekre;
- háztartások által elhelyezett forint- és eurobetétekre,
- háztartásoknak nyújtott forint lakáscélú, szabad felhasználású és személyi hitelekre.

2010. márciusig az internetes idősorokban és a sajtóközleményben a háztartások deviza lakás- és szabad felhasználású hiteleit bemutató idősorokra is végeztünk szezonálisan igazítást, a jogszabályi²⁷ változások következtében azonban ezen hitelek az új szerződések értéke lényegében nullára csökkent,²⁸ így a szezonálisan igazított adatok nem hordoznak magukban többletinformációt. Ettől az időponttól kizárólag a forint lakás-, személyi és szabad felhasználású jelzáloghitelekre hajtunk végre szezonális igazítást.

3.3.5. A látra szóló és folyószámlabetétek, valamint a folyószámlahitelek kezelése

2003 előtt ezeknél a konstrukcióknál minden egyes befizetést vagy hitellehívást külön jelentettek az adatszolgáltatók, ezáltal az overnight hitel- és betéti ügyletek forgalma a többi hitel többszörösét tette ki, ami torzította a kamatstatisztikai jelentéseket. A 2003-as módszertani váltást követően az MNB a látra szóló és folyószámlabetétek, valamint a folyószámlahitelek esetében csak a hó végi állományokat figyeli meg, és a hó végi állományokat tekinti az új szerződések értékének, valamint a hó végi állományok átlagkamatlábát publikálja.

3.3.6. Bizalmasság kezelése a kamatstatisztikában

A háztartásokra és a nem pénzügyi vállalatokra vonatkozó internetes idősorban szakadás tapasztalható, azaz egy időszak szerződéses összeget és kamatlábát/THM-et sem publikálunk, amennyiben kevesebb, mint három adatszolgáltató jelentett adatokat az adott konstrukcióra. A legalább három adatszolgáltatóra vonatkozó szabály azt biztosítja, hogy az egyedi adatokat senki se tudja beazonosítani a statisztikai publikációkban.

A kamatstatisztikai internetes idősorokban 2012. januártól bővült a bizalmasság kezelésének eljárása: megkülönböztetett jelzést alkalmazunk azokban az esetekben, amikor egyetlen adatszolgáltató sem rendelkezett adattal az adott instrumentumon, vagy csak egy vagy két adatszolgáltatónak volt ügylete. Amennyiben egyetlen adatszolgáltatónak sem volt adata „-” jellel jelenik meg, míg az egy vagy két adatszolgáltatótól származó bizalmas adatok „*” jellel kerülnek publikálásra. A bizalmasságkezelési új módszertan a fogyasztási hitelek részletező forint, euro és svájci frank idősorokban 2010-ig visszamenőleg, míg a többi kamatstatisztikai idősorokban 2012. januártól kerül alkalmazásra. 2010. januárig visszamenőleg új részaggregátumok is publikálásra kerülnek a fogyasztási hitelek részletező forint, euro és svájci frank idősorok esetében, a személyi hitel, gépjármű-vásárlási hitel és szabad felhasználású jelzáloghitelek vonatkozásán (az 5 éven túli kamatfixálás kivételével) – ez az internetes idősorok szerkezeti változását okozza.

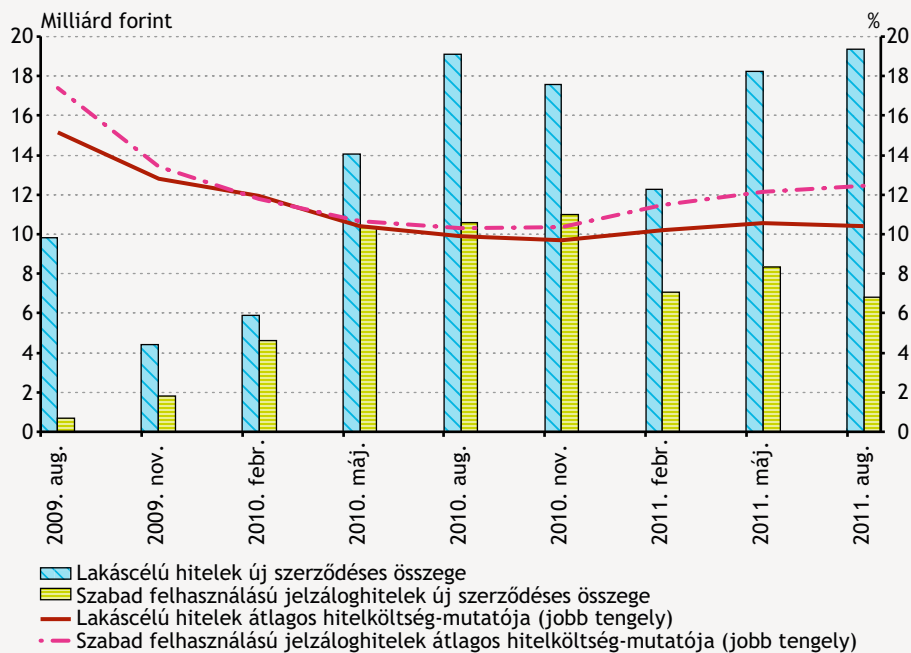
A 2011. decemberig alkalmazott bizalmasságkezelési módszertannak megfelelően – a fogyasztási hitelek részletező idősorok kivételével – a háromnál kevesebb adatszolgáltató esetében egységesen „-” jel került alkalmazásra a bizalmas esetekben.

²⁷ 2010. augusztus 14-től életbe lépett a 2010. évi XC. törvény, melynek értelmében tilos jelzalogot bejegyezni a devizahitelekre. Ennek hatása 2010. szeptembertől tükröződik a devizahitelezés csökkenésében.

²⁸ A háztartásoknak nyújtott új devizahitel-kibocsátás nullánál nagyobb értékét a korábban folyósított devizahitelek kiváltásának lehetősége magyarázza.

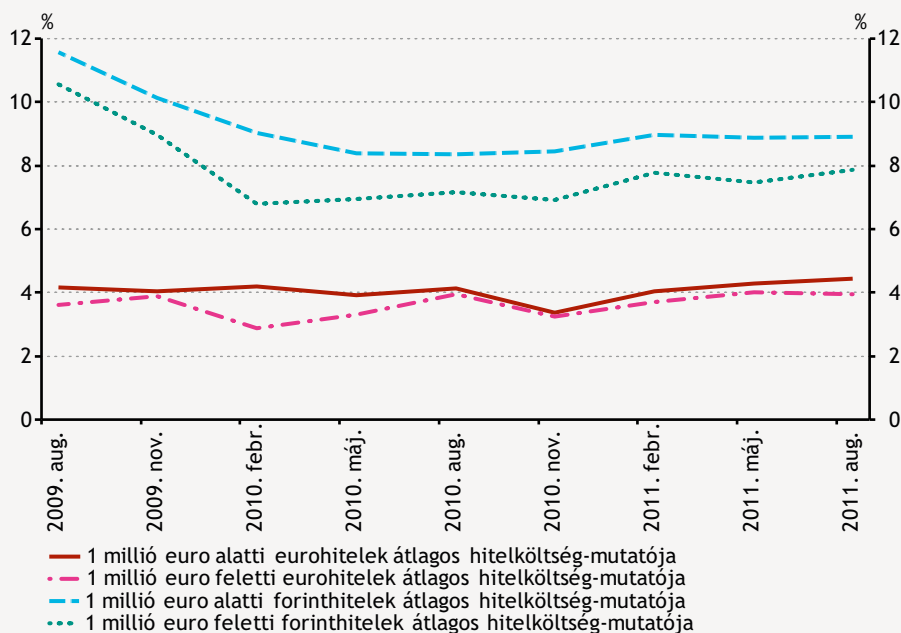
7. ábra

A háztartásoknak nyújtott forinthitelek új szerződéses értékeinek és hitelköltség-mutatóinak alakulása

8. ábra

A nem pénzügyi vállalatoknak nyújtott hitelek hitelköltség-mutatójának alakulása

3.3.7. Az adatok forrása

Kamatstatisztika előállításához az adatok forrását az egyéb monetáris pénzügyi intézmények MNB-nek nyújtandó havi gyakoriságú, alábbi kamatstatisztikai adatszolgáltatásai képezik:

- a nem pénzügyi vállalati szektorral kötött forint- és eurohitelek, valamint betétek átlagkamata, illetve
- a háztartásoknak nyújtott forint és euro fogyasztási és lakáshitelek átlagkamata.

Az adatgyűjtések jelenleg nem teljes körűek: az összes bankra, fióktelepre és a szakosított hitelintézetekre, illetve a szövetkezeti hitelintézetek egy részére terjed ki a jelentési kötelezettség a 2.2. Kamatstatisztika alfejezetben részletezetteknek megfelelően.

3.4. A HÁZTARTÁSI SZEKTOR RÉSZÉRE NYÚJTOTT HITELÁLLOMÁNY ÖSSZETÉTELE

3.4.1. A publikáció jellemzői, az adatok tartalma

A háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány összetétele című adatközlés negyedéves gyakorisággal jelenik meg a Magyar Nemzeti Bank honlapján.

A publikáció alapjául szolgáló adatok forrását „A háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány összetétele” elnevezésű adatszolgáltatások képezik, amelyet a bankok, a szakosított hitelintézetek és a 100 milliárd forintot meghaladó mérlegfőösszegű EGT-fióktelepek alkotta adatszolgáltatói kör teljesít negyedéves gyakorisággal az MNB-nek.

3.4.2. Az adatközlés szerkezete, az adatok tartalma

A publikáció az említett adatszolgáltatói kör háztartási hitelportfóliójáról terméktípusonként ad információt minősítési kategóriák és fizetési késedelem szerint. Bemutatásra kerülnek hitelfedezeti arány (*loan to value, LTV*) szerinti megoszlásban a lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelekre vonatkozó tárgynegyedévi folyósítás és a fennálló tőketartozás adatai. A hitelfedezeti arány a hitel arányát mutatja a fedezetül szolgáló ingatlan értékéhez viszonyítva (bruttó hitel / a fedezetül szolgáló ingatlan értéke).

Bruttó érték alatt a beszerzési, bekerülési, nyilvántartási – értékvesztésekkel, céltartalékkal nem csökkentett, értékelési különbözettel nem módosított – érték értendő.

Nettó értéknek a könyv szerinti bruttó érték értékvesztéssel csökkentett, illetve értékelési különbözettel módosított összege minősül.

2012-től publikálásra kerülnek a tranzakciós adatok: terméktípusonként megtalálhatóak a publikációban a folyósítás, törlesztés, hiteleladások, -leírások adatai.

3.4.3. A hitelportfólió megoszlása minősítési kategóriák szerint

A publikációban bemutatásra kerülnek az egyes hiteltípusok – lakáshitelek és fogyasztási hitelek – minősítési kategóriák szerinti bontásban. A táblában a bruttó és nettó értékek egyaránt megjelennek. A minősítési kategóriák összhangban állnak a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások évesbeszámoló-készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendeletben foglalt előírások alapján képzendő minősítési kategóriákkal.

3.4.4. A hitelportfólió megoszlása fizetési késedelem szerint

A portfólió fizetési késedelem szerinti megoszlását bemutató táblák alapját a 2009–2010-es időszakra vonatkozóan a kockázatvállalás típusonkénti (ügylettípusonkénti) besorolása képezi. Ez azt jelenti, hogy ha az ügyfélnek két azonos ügylettípusú hitele van, akkor mindkét hitel állománya a régebben lejárt hitel alapján kerül besorolásra. (Például: az ügyfélnek van két folyószámlahitele, az egyik késedelmes, a másik nem. Ebben az esetben mindkét hiteltípus késedelmesnek minősül. Ha azonban az ügyfélnek van egy késedelmes folyószámlahitele és egy nem késedelmes lakáshitele, a lakáshitelt – lévén más terméktípusba tartozik – nem minősítik késedelmesnek.) Tehát a hitelintézetek ügyfelekkel szembeni kockázatvállalás-állománya kockázatvállalási típusonként a legrégebben lejárt követelés szerint lett besorolva. Legrégebbi lejáratnak minősül az a lejárt tőke- vagy kamatkövetelés-rész, amelyet az ügyfél a szerződés szerint még nem teljesített – attól függetlenül, hogy a 30 napon túl lejárt kamatköveteléseket a számviteli szabályok szerint függővé kell tenni, és nem szabad a követelések között szerepeltetni.

A besorolás alapja megváltozott: 2011-től a szerződés szerinti besorolás alapján képződnek a késedelmi kategóriák. (Mivel az egyes hitelekhez külön-külön tartoznak szerződések, így a jelentésben csak azok a hitelállományok kerülnek a késedelmes hitelek közé, amelyek valóban késedelmesek.)

A hitelportfólió a publikációban bruttó értéken szerepel.

3.4.5. A tárgynegyedévben folyósított lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelek megoszlása hitelfedezeti arány (LTV) és hitelcél szerint

A lakáshitelek és a szabad felhasználású jelzáloghitelek tárgynegyedévi folyósításának hitelfedezeti arány szerinti megoszlása is megtalálható a publikációban, ahol a 2009–2010-es időszakra vonatkozóan a fedezetül szolgáló ingatlanok értékét a hitelbiztosítéki érték²⁹ adja, 2011-től viszont a fedezet értéke a piaci érték alapján kerül meghatározásra. Miután a folyósítási adatok nem teljes körűek, így az adatok százalékos formában vannak feltüntetve. A publikáció tartalmazza még a lakáshitelek folyósítási adatainak hitelcél szerinti megoszlását is.

3.4.6. A tárgynegyedévben fennálló tőketartozás a lakáscélú és a szabad felhasználású jelzáloghitelekre vonatkozóan hitelfedezeti arány (LTV) szerint

A lakáshitelek és a szabad felhasználású jelzáloghitelek tárgynegyedévi fennálló tőketartozásának hitelfedezeti arány szerinti megoszlását is bemutatjuk. Az adatok bruttó értékek. Miután ezek a táblák kizárólag tőkeköveteléseket tartalmaznak, a táblák „Összesen” oszlopai nem egyeznek meg „A hitelportfólió megoszlása fizetési késedelem szerint” táblák „Összesen” oszlopaival – hiszen az utóbbiak tartalmazzák azokat a kamatköveteléseket is, amelyek fizetési késedelmre 30 napon belüli, és a hozzájuk kapcsolódó tőkekövetelések a problémamentes és a külön figyelendő kategóriákba tartoznak. Így a kamatkövetelések nem lettek függősítve, tehát a követelések között kerültek kimutatásra.

3.4.7. A háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány alakulása

2012-től publikálásra kerültek a tranzakciós adatok: terméktípusonként megtalálhatóak a publikációban a folyósítás, törlesztés, hiteleladások, -leírások adatai. Devizás tételek esetében a tranzakciók és a záró állományok a negyedév végi, a nyitó állományok az előző időszak MNB-árfolyamon szerepelnek. Az egyéb állományváltozásban a külön ki nem emelt tranzakciók szerepelnek (pl. tőkésítés stb.).

3.5. JEGYBANKI KAMATOK

A jegybanki kamatok adatait bemutató táblában a következő instrumentumok kamatlábai találhatók:

- jegybanki alapkamat,
- egynapos fedezett hitel kamatlába,
- egynapos jegybanki betét kamatlába,
- kéthetes futamidejű MNB-kötvény hozama,
- a jegybanknál elhelyezett kötelező tartalék után fizetett kamatláb,
- alultartalékolás estén alkalmazott büntetőkamatláb.

A jegybanki kamatok adatai az MNB honlapján találhatók.³⁰

²⁹ A hitelbiztosítéki érték az a becslés alapján meghatározott érték, amelyen a bank fedezetként figyelembe veszi az ingatlant. Általában úgy határozzák meg, hogy ha az ingatlant 3 hónapon belül kellene eladni, akkor is biztosan megkapja érte a bank ezt az összeget. Így a hitelbiztosítéki érték a forgalmi értéknél alacsonyabb összeg.

³⁰ <http://www.mnb.hu/Statistika/statistikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok>: II. Monetáris politikai eszköztárral kapcsolatos adatok / A jegybanki alapkamat és a monetáris politikai eszközökhöz kapcsolódó kamatlábak időszora.

3.6. PÉNZ- ÉS DEVIZAPIACI ADATOK

3.6.1. Pénzpiaci adatok

A pénzpiaci forintügyletek havi átlagkamatlábainak időszora 2000. januártól kezdődően található az MNB honlapján.

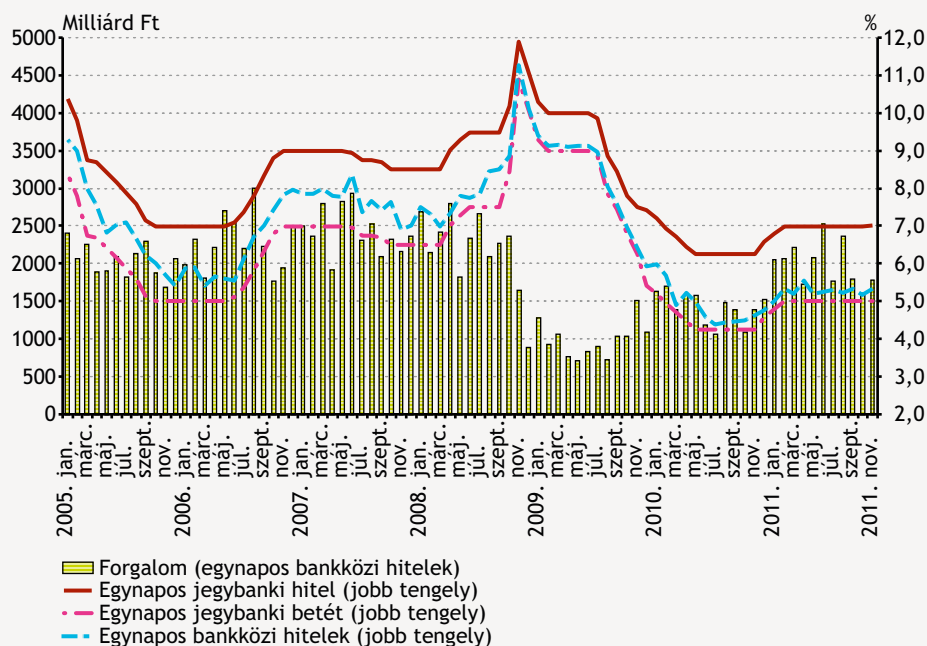
A pénzpiaci kamatlábakra vonatkozó adatokat csak a bankoktól, valamint a szakosított hitelintézetektől gyűjt az MNB. Az adatok nem tartalmazzák a bankoknak a szövetkezeti hitelintézetekkel, illetve vállalatokkal a treasury-n keresztül kötött hitel- és betétügyleteinek kamatlábát.

Az MNB az overnight bankközi forintkihelyezésekről és -felvételekről is gyűjt információt, amelyet a Reutersen keresztül naponta publikál. Ezenkívül a háztartási és nem pénzügyi vállalati kamatlábak alakulásáról szóló sajtóközleményben bemutatja az egynapos jegybanki fedezett hitel, betét és a kéthetes MNB-kötvény kamatlábait, valamint az egynapos bankközi forgalmat is. Idősorosan bemutatja a fedezetlen bankközi forintkihelyezések átlagkamatlábait 1 napos, 1, 3, 6 és 12 hónapos lejáratokra és a havi összesített forgalmakat is.³¹

Az első tábla a fedezetlen bankközi forintkihelyezések havi átlagkamatlábának forgalmát adja meg öt lejárat kategória szerinti bontásban. A második tábla a megfelelő lejárat kategória havi forgalmát mutatja be.

9. ábra

Az egynapos jegybanki és a bankközi kamatlábak és forgalmak alakulása

3.6.2. Devizapiaci adatok

Az MNB 2005-től havonta teszi közzé a 2001. májusig visszamenőleges idősort a hazai hitelintézetek és a külföldi hitelintézetek magyarországi fióktelepei által az adott hónapban kötött **devizaügyletek** (spot-, deviza határidős, deviza swapügyletek induló lába és devizaopciós ügyletek) millió forintban kifejezett napi átlagos forgalmáról üzlettípusonként, főbb devizapáronként és partnertípusonként megbontva.

³¹ <http://www.mnb.hu/Statistika/statistikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok>: XI. Deviza-, pénz és tőkepiac / A bankközi kamatok havi átlagának alakulása.

A jelentés a kizárólag HUF, USD, EUR, GBP, CHF, JPY devizákat tartalmazó ügyleteket külön-külön, míg az ezeken kívülieket összevontan jeleníti meg. A főbb partnertípus szerinti megbontás értelmében elkülönítve jelennek meg az ügyletek aszerint, hogy a jelentő hitelintézet belföldi hitelintézettel, egyéb belföldi partnerrel, külföldi hitelintézettel vagy egyéb külföldi partnerrel kötötte a devizaügyletet. Ezen a csoportosításon kívül még egy egyéb összevont kategória is megjelenik, melybe tartozó tranzakciók partner szerinti megbontására vonatkozóan – mivel ezek az ügyletek az 5 millió forint alatti összegű összevontan jelentett tételek – az MNB-nek nincs információja. A 2005 előtti években a negyedéves gyakorisággal publikált adatok esetében némileg más partnerbontást alkalmaztunk: belföldi hitelintézettel, egyéb belföldi partnerrel, illetve külföldi partnerrel kötött ügyleteket különböztettünk meg. A felhasználói igényeknek megfelelően a kimutatás nem tartalmazza a tőzsdei kötéseket, viszont a belföldi hitelintézetek adatai az egymás közötti ügyletek duplikációjától megtisztított adatok. A jelenlegi ügylettípusonként idősoros formában publikált havi adatok és a 2005 előtti nem idősoros formában megjelenő adatok szintén az MNB honlapján találhatóak meg.³²

Az adatok forrását a hazai bankok, szakosított hitelintézetek, illetve a külföldön bejegyzett hitelintézetek fióktelepeinek napi gyakoriságú jelentései biztosítják, amelyekben, a megelőző munkanapról a következők szerepelnek:

- mérleg szerinti devizaállományok belföld–külföld bontásban tételelesen,
- mérleg szerinti és mérlegen kívüli nyitott devizapozíciók adatok, illetve
- a tranzakciós adatok (az azonnali, határidős, swap-, opciós ügyletkötések, fő jellemzőikkel – ezen adatok aggregált adatai).

3.7. BEFEKTETÉSI ALAPOK NETTÓ ESZKÖZÉRTÉKE

A befektetési alapok nettó eszközértékére vonatkozó publikáció az MNB által a befektetési alapkezelőktől alaponként begyűjtött statisztikai mérlegből, havi gyakorisággal készül. A főbb adatok 1998-ig visszamenőleg megtalálhatók az MNB honlapján.³³

Az adatok mind a pénzüpiaci, mind a (nem pénzüpiaci) befektetési alapok adatait tartalmazzák, külön bontásban található a zárt, illetve nyílt végű alapok nettó eszközértéke.

- Az eszközoldalon a nyílt végű alapok befektetéseinek részletezése látható nettó piaci értéken instrumentum, illetve belföld–külföld szerinti bontásban. A publikációban szereplő egyéb kategória tartalmazza a készpénz- és számlapénzállományt, lekötött betéteket, befektetési jegyeket, ingatlanbefektetéseket, illetve az egyéb eszközök és források egyenlegét.
- Forrásoldalon található az alapok által kibocsátott befektetési jegyek állományának tulajdonosi szektor szerinti bontása – belföldre vonatkozóan részletesebb, külföldet tekintve összevontabb tartalommal. 2009. december 31-ig ezen adatok az alapkezelők által küldött mérlegekből származtak. Az alapkezelők nem minden esetben tudják/tudták egyértelműen beazonosítani a tulajdonosokat, így ezen adatok tájékoztató jellegűek. 2010 januárjától viszont az értékpapír-statisztika letétkezelői statisztikája alapján áll össze, ami pontosabb képet ad az egyes szektorok által vásárolt befektetési jegyek állományáról.

3.8. BIZTOSÍTÓK STATISZTIKAI MÉRLEGE

A biztosítók statisztikai mérlegét 1997 óta gyűjti, 2007 óta negyedéves gyakorisággal publikálja az MNB. Az adatgyűjtés eredeti célja a negyedéves pénzügyi számla-statisztika biztosítókra vonatkozó moduljának előállításához szükséges adatok biztosítása volt. A 2006 második felében elvégzett publikációkorszerűsítés kapcsán felmerült feladatok egyike a biztosítók statisztikai mérlegének közzététele, követve ezzel azt az elvet, hogy minden olyan érdemi adatot közzétesz az MNB, amelyet begyűjt.

³² <http://www.mnb.hu/Statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok>: XI. Deviza-, pénz és tőkepiac / Devizapiaci forgalmi statisztikák.

³³ <http://www.mnb.hu/Statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok>: XIII. Értékpapírok.

A publikáció tartalmazza a magyarországi biztosító részvénytársaságok és a külföldi biztosítók magyarországi fióktelepeinek adatait. Az adatgyűjtés tartalma, értékelési szabályai alapvetően a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény és a biztosítóintézetek évesbeszámoló-készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 192/2000. (XI. 24.) kormányrendeletben foglaltakra épül. A statisztikai mérleg a lefedett vagyon tekintetében annyiban tér el a számviteli mérlegtől, hogy a külföldi fióktelep eszközeit és forrásait a statisztikai mérlegben nem szabad szerepeltetni. A külföldi fióktelep rendelkezésére bocsátott alapítói vagyon a nem rezidensekkel szembeni követelések között, a részvény, illetve az egyéb tőkebefektetés, vagyoni érdekeltség sorokon jelenik meg.

A begyűjtött adatokat aggregálással (eszközoldalon belföld–külföld bontásban), instrumentumonként publikáljuk.³⁴

---

³⁴ <http://www.mnb.hu/Statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok>: X. Monetáris és egyéb mérlegstatisztikák.

4. Összefüggések más statisztikákkal

Az MNB a monetáris statisztikában előállított adatokat egyrészt felhasználja más statisztikák összeállításához, másrészt pedig más statisztikák adatait is felhasználja a mérlegadatok megbontásához, korrekciójához.

A monetáris pénzügyi intézmények – az MNB, a hitelintézetek, valamint a pénzpiaci alapok – mindegyike köteles mérlegjelentést küldeni az MNB részére. A mérlegeik forrásoldalán szereplő, általuk kibocsátott értékpapírokról a mérlegben nincs tulajdonosi bontásra vonatkozó információ, ennek a monetáris statisztikákban történő kimutatásához az értékpapír-statisztikából származó adatok kerülnek felhasználásra.

Az értékpapír-statisztika az MNB által elrendelt adatgyűjtések révén figyeli meg a forgalomban lévő értékpapírok mennyiségét és árát. Az értékpapírokra vonatkozó adatgyűjtések közül a legfontosabb a belföldi értékpapír-letétkezelők (hitelintézetek, befektetési szolgáltatók, Magyar Államkincstár) által teljesített adatszolgáltatás, amelyben értékpapíronként és tulajdonosi szektoronkénti megbontásban jelentik a saját tulajdonukban lévő, illetve a náluk letétkezeltetett, ügyfeleik tulajdonában lévő értékpapír-állományokat. Az értékpapír-statisztika ezen adatok és az értékpapírok főbb, egyedi jellemzőit karbantartó értékpapír-regiszter információinak felhasználásával állítja elő a rezidensek által kibocsátott értékpapírok hó végén fennálló összes névértékes és piaci értékes állományát, és a havi állományváltozás főbb összetevőit, a tranzakciót, átértékelődést és egyéb volumenváltozást, tulajdonosi szektorok szerinti bontásban.

A **pénzügyiszámlák-statisztikában** a jegybankra, valamint az egyéb monetáris pénzügyi intézményekre negyedévente meghatározzák a szektor pénzügyi eszközeinek, valamint kötelezettségeinek állományát és tranzakciós adatait, illetve a szektorok nettó finanszírozási képességét (finanszírozási igényét). A pénzügyiszámlák-statisztika inputját képezi a jegybank, valamint az egyéb monetáris pénzügyi intézmények mérlege.

Mind a monetáris statisztikákban, mind a pénzügyi számlákban alapvető értékelési elv – a hitel és a betét kivételével – a piaci értékelés, a monetáris statisztikában azonban ez gyakorlati okokból csak korlátozottan érvényesülhet.

A monetáris mérlegek és a pénzügyiszámla-statisztika eltér amiatt, hogy a pénzügyi számlákban az egyéb követelések és egyéb tartozások csak az eredményszemléletű elszámolás, az időbeli korrekció miatti tételeket tartalmazhatják. A pénzügyi számlákban a felhalmozott (betétek esetében nem tőkésített) kamatokat nem az egyéb tételekben, hanem a kamatozó instrumentumok állományában mutatják ki. Az egyéb tételek eltérő értelmezése eredményezi, hogy a pénzügyi számláknál az eszközök és kötelezettségek összege nem egyezik meg a monetáris mérlegekben kimutatottal.

Eltérést okoz a két statisztika között az is, hogy a hitelek és a betétek esetében hol húzzák meg a határt a két instrumentum között. A monetáris statisztikában betét csak a forrásoldalon, hitel pedig csak az eszközoldalon fordulhat elő. A pénzügyi számlák statisztikaiban ezzel szemben mindkét instrumentum szerepelhet mind az eszköz-, mind a forrásoldalon.

A két statisztikában használt instrumentumok tekintetében további kismértékű eltérést okoz, hogy a váltók a pénzügyi számláknál értékpapírként, míg a monetáris statisztikákban hitelként szerepelnek.

Az intézmények gazdasági szektorok szerinti besorolásában is vannak egyedi eltérések. A pénzügyi számlák összeállításánál például a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) bizonyos tételei az államháztartás részét képezhetik, míg a monetáris statisztika az MFB-t teljes egészében az egyéb monetáris pénzügyi intézmények szektorába sorolja.

5. Jogi keretek

A monetáris statisztikai adatközlések forrását az MNB saját hatáskörben elrendelt adatgyűjtései biztosítják. A statisztikai adatgyűjtési, elemzési és publikálási tevékenység jogi háttérét a Magyar Nemzeti Bankról (Mnbtv., 2011), valamint a statisztikáról szóló törvény (Stt., 1993) biztosítja.

A Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény a statisztikai információk gyűjtését és közzétételét a jegybank alapvető feladatai közé sorolja. A törvény értelmében az MNB ezen feladatának ellátásához „jegybanki információs rendszert működtet, amelyhez a jogszabályban meghatározott szervezetek és természetes személyek az MNB elnöke rendeletében előírt – személyes adatnak nem minősülő – információkat kötelesek szolgáltatni. [...] A jegybanki információs rendszer részeként működtetett statisztikai információs rendszer szakmai tartalmát és módszertanát az MNB – az államháztartásért felelős miniszter [...] és a Felügyelet véleményét kikérve – a Központi Statisztikai Hivatallal egyetértésben alakítja ki. Az MNB nyilvánosságra hozza [...] a hitelintézeti rendszer működésére és az ország pénzügyi helyzetére vonatkozó információkat [...] olyan formában [...], hogy azokból [...] az egyedi adatszolgáltatókra vonatkozó információk ne legyenek megállapíthatók.” Az adatszolgáltatók „[...] részletes adatait rendszeresen az Országgyűlés, a Kormány és a központi államigazgatási szervek, valamint a Felügyelet felhívására rendelkezésükre bocsátja.” [Mnbtv., 2011, 21. § (1)–(4) bekezdések]

Az MNB az adatgyűjtési előírásokat rendelet formájában írja elő a hitelintézetek számára (Mnbr., 2010). A rendelet szövege megtalálható az MNB honlapján.³⁵ A monetáris statisztikai adatszolgáltatók körébe tartozik maga az MNB is – adatszolgáltatási kötelezettségét külön belső előírás rögzíti.

A monetáris mérlegstatisztikák alapjául szolgáló, a hitelintézetektől gyűjtött ún. Felügyeleti mérleg jelentést 1998 óta az MNB és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete közösen rendeli el, és használja fel.

---

³⁵ <http://www.mnb.hu/Statisztika/informaciok-adatszallitoknak/rendeletekallasfoglalasok>

6. Hivatkozások

BARABÁS GYULA–MAJOR KLÁRA (2001): A monetáris program (módszertani leírás). *MNB műhelytanulmányok*, 21. Magyar Nemzeti Bank, Budapest.

EKB (2001): Az EKB 63/2002/EK rendelete a monetáris pénzügyi intézmények által a háztartások és a nem pénzügyi vállalatok betéteire és hiteleire alkalmazott kamatlábakra vonatkozó statisztikákról (EKB/2001/18). *HL L*, 10., 2002.1.12., pp. 24–46. Európai központi Bank, Frankfurt.

EKB (2004): Az EKB rendelete 2181/2004 a monetáris pénzügyi intézmények szektorának konszolidált mérlegéről szóló 2423/2004/EK (EKB/2001/13) rendelet és a monetáris pénzügyi intézmények által a háztartások és a nem pénzügyi vállalatok betéteire és hiteleire alkalmazott kamatlábakra vonatkozó statisztikákról szóló 63/2002/EK (EKB/2001/18) rendelet módosításáról (EKB/2004/21). *HL L*, 371., 2004.12.18., pp. 42–45. Európai Központi Bank, Frankfurt.

EKB (2008): Az EKB 25/2009/EK rendelete a monetáris pénzügyi intézmények ágazati mérlegéről (átdolgozott szöveg) (EKB/2008/32). *HL L*, 15., 2009.1.20., pp. 14–62. Európai Központi Bank, Frankfurt.

EKB (2010): Az EKB 674/2010/EU rendelete a monetáris-pénzügyi intézmények által a háztartások és a nem pénzügyi vállalatok betéteire és hiteleire alkalmazott kamatlábakra vonatkozó statisztikákról szóló 63/2002/EK (EKB/2001/18) rendelet módosításáról (EKB/2010/7). *HL L*, 196., 2010.7.28., pp. 23–23. Európai Központi Bank, Frankfurt.

EKB (2011): Az EKB iránymutatása a monetáris, a pénzügyi intézményekre vonatkozó és a piaci statisztikákról szóló EKB/2007/9 iránymutatás módosításáról (EKB/2011/13). *HL L*, 228., 2011.9.3., pp. 37–40. Európai Központi Bank, Frankfurt.

ERHART SZILÁRD (2004): Az egynapos bankközi kamatszint alakulását befolyásoló tényezők – A magyarországi tapasztalatok. *MNB műhelytanulmányok*, 34. Magyar Nemzeti Bank, Budapest.

EUROSTAT (2002): *A Nemzeti számlák európai rendszere, ESA 1995*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

HORVÁTH CSILLA–KREKÓ JUDIT–NASZÓDI ANNA (2004): Kamatátgyűrzés Magyarországon. *MNB-füzetek*, 2004/8. Magyar Nemzeti Bank, Budapest.

IMF (2000): *Monetary and Financial Statistics Manual*. International Monetary Fund, Washington D. C.

MNB (2006): *Monetáris politika Magyarországon*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest.

MNB (2008): *Magyarország pénzügyi számlái*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest.

MNB (2011): *Jelentés a pénzügyi stabilitásról*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest.

UN (1993): *System of National Accounts, 1993*. EUROSTAT, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations, World Bank, Brussels etc.

7. Törvények, rendeletek

Stt. (1993): a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény.

Hpt. (1996): a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény.

Szmt. (2000): a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény.

Tpt. (2001): a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény.

Gt. (2006): a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény.

Bszt. (2007): a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény.

Batv. (2011): a befektetési alapkezelőkről és a kollektív befektetési formákról szóló 2011. évi CXCI. törvény.

Mnbtv. (2011): a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2011. évi CCVIII. törvény.

Kkk. (2000): a kereskedési könyvben nyilvántartott pozíciók, kockázatvállalások, a devizaárfolyam-kockázat és nagykockázatok fedezetéhez szükséges tőkekövetelmény megállapításának szabályairól és a kereskedési könyv vezetésének részletes szabályairól szóló 244/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet.

Mnbkr. (2000): a Magyar Nemzeti Bank évesbeszámoló-készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 221/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet.

Szkr. (2000): a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások évesbeszámoló-készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet.

Mnbr. (2011): a jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk és az információt szolgáltatók köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló 14/2011. (X. 13.) MNB rendelet.

Monetáris statisztikai kézikönyv

2012

Nyomda: D-Plus

H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

